

APPENDICES

A free space contextualization tool

APPENDICES**A. CO-CREATIVE SESSION SET UP**

B. CONTEXT HISTORY

C. TRENDS

D. LIST OF TRENDS & WEAK SIGNALS

E. PARTICIPATORY OBSERVATION INSIGHTS

F. TRANSCRIPT DEBAT OT301

G. INSIGHTS DOCUMENTARIES

H. SUMMARY INTERVIEW JAAP DRAAISMA

I. REFRAMING CLUSTER DIARY

J. REFRAMING SKETCH DIARY

K. INTERNAL SESSION

L. SUMMARY INSIGHTS DYNAMICS VALIDATION TEST

N. FACILITATOR GUIDE

IDE Master Graduation

Project team, Procedural checks and personal Project brief

This document contains the agreements made between student and supervisory team about the student's IDE Master Graduation Project. This document can also include the involvement of an external organisation, however, it does not cover any legal employment relationship that the student and the client (might) agree upon. Next to that, this document facilitates the required procedural checks. In this document:

- The student defines the team, what he/she is going to do/deliver and how that will come about.
- SSC E&SA (Shared Service Center, Education & Student Affairs) reports on the student's registration and study progress.
- IDE's Board of Examiners confirms if the student is allowed to start the Graduation Project.

! USE ADOBE ACROBAT READER TO OPEN, EDIT AND SAVE THIS DOCUMENT

Download again and reopen in case you tried other software, such as Preview (Mac) or a webbrowser.

STUDENT DATA & MASTER PROGRAMME

Save this form according the format "IDE Master Graduation Project Brief_familyname_firstname_studentnumber_dd-mm-yyyy". Complete all blue parts of the form and include the approved Project Brief in your Graduation Report as Appendix 1 !

family name Föllmi 5697
 initials A given name Asja
 student number 4457420
 street & no. _____
 zipcode & city _____
 country _____
 phone _____
 email _____

Your master programme (only select the options that apply to you):

IDE master(s): IPD Dfl SPD

2nd non-IDE master: _____

individual programme: - - (give date of approval)

honours programme: Honours Programme Master

specialisation / annotation: Medisign

Tech. in Sustainable Design

Entrepreneurship

SUPERVISORY TEAM **

Fill in the required data for the supervisory team members. Please check the instructions on the right !

** chair Bregje van Eekelen dept. / section: HCD / DA
 ** mentor Katrina Heijne dept. / section: DOS / MOD
 2nd mentor Julian Jansen
 organisation: Gemeente Amsterdam - Nieuwe Opgaven - Vrije Ruimte
 city: Amsterdam country: Netherlands

comments
(optional)
 :
 :

Chair should request the IDE Board of Examiners for approval of a non-IDE mentor, including a motivation letter and c.v..

Second mentor only applies in case the assignment is hosted by an external organisation.

Ensure a heterogeneous team. In case you wish to include two team members from the same section, please explain why.

APPROVAL PROJECT BRIEF

To be filled in by the chair of the supervisory team.

Bregje van Eekelen
 Bregje van Eekelen
 2021.12.2
 3 15:00:54
 +01'00'

chair Bregje van Eekelen date - - signature en

CHECK STUDY PROGRESS

To be filled in by the SSC E&SA (Shared Service Center, Education & Student Affairs), after approval of the project brief by the Chair. The study progress will be checked for a 2nd time just before the green light meeting.

Master electives no. of EC accumulated in total: 36 EC

Of which, taking the conditional requirements into account, can be part of the exam programme 30 EC

List of electives obtained before the third semester without approval of the BoE

YES all 1st year master courses passed

NO missing 1st year master courses are:

C. van der Bunt
 Digitally signed by C. van der Bunt
 Date: 2022.05.03
 12:20:40
 +02'00'

name C. van der Bunt date 03 - 05 - 2022 signature Bunt

FORMAL APPROVAL GRADUATION PROJECT

To be filled in by the Board of Examiners of IDE TU Delft. Please check the supervisory team and study the parts of the brief marked **. Next, please assess, (dis)approve and sign this Project Brief, by using the criteria below.

- Does the project fit within the (MSc)-programme of the student (taking into account, if described, the activities done next to the obligatory MSc specific courses)?
- Is the level of the project challenging enough for a MSc IDE graduating student?
- Is the project expected to be doable within 100 working days/20 weeks ?
- Does the composition of the supervisory team comply with the regulations and fit the assignment ?

Content: **APPROVED** **NOT APPROVED**

Procedure: **APPROVED** **NOT APPROVED**

comments

name Monique von Morgen date 09 - 05 - 2022 signature _____

New collaboration strategy within the 'Vrije Ruimte' of Amsterdam project title

Please state the title of your graduation project (above) and the start date and end date (below). Keep the title compact and simple. Do not use abbreviations. The remainder of this document allows you to define and clarify your graduation project.

start date 08 - 11 - 2021 12 - 05 - 2022 end date

INTRODUCTION **

Please describe, the context of your project, and address the main stakeholders (interests) within this context in a concise yet complete manner. Who are involved, what do they value and how do they currently operate within the given context? What are the main opportunities and limitations you are currently aware of (cultural- and social norms, resources (time, money,...), technology, ...).

Free space is a (semi-)public space, often non-commercial and initiated bottom-up with a social focus. The variety of these places is great and usually have a multifunctional character. Roughly, they can be divided in four groups; cultural, social, green, and 'breathing-space'. Free spaces are based on shared values like solidarity and cultural-social objectives bringing social cohesion and inclusiveness to the city of Amsterdam. More subjectively a free space can be recognized due to its open, collective, inclusive, transparent and spontaneous character [1].

The free spaces make Amsterdam an attractive city where is room for different groups and its abrasive counterculture. The places are often used for purposes such as; art, (night) culture, sustainability, ecology, movement, food production or experimental living and working places. It makes neighborhoods more vital, colorful, social, and create a sense of belonging and ownership to the residents. Furthermore, this places give room for people to experiment, reflect, and commit to social goals. Therefore they are of great social value.

The origin of free places lies in the squatting-movement. These out of coincidence and conflict created places is often at odds with the carefully planned Amsterdam. This unregulated gives living and breathing space in the current growing and densifying city. However, due to this densification space is becoming increasingly scarce and rental prices are rising. Free spaces in Amsterdam are under pressure and become threaten to disappear. The municipality however sees the value of these places. That is why the Municipal Executive decided in July 2019 to protect existing and pressured free space and make new space available.

The origin of free places is a result of the social situation prevailing at the time of initiation (housing shortage, unemployment, crisis, etc.) and the figurative space the government gives concerning policies and legislation [2]. However, the carefully planned system world of the municipality is often at odds with the messy bottom-up initiatives. Many initiators encounter resistance from legislation and regulations when realizing their initiatives. Furthermore, permit application/inquiry/request is often a slow and bureaucratically complicated process. Therefore, it is necessary to redesign the collaboration process between those two parties. A collaboration where the municipality lowers barriers and has a facilitating role and the initiator gets the opportunity to actively get involved in the interpretation and programming of the space.

Fortunately the municipality of Amsterdam stands at the beginning of a new phase which is translated in the 'Omgevingsvisie Amsterdam 2050'. In this vision new forms of planning, creating, and managing the city are described. Participatory city making plays a big role in this vision, where they lay a focus on the free spaces (Agenda point 21 making city together) [3]. This gives room to experiment with the free space principles within the regular planning and area development.

space available for images / figures on next page

introduction (continued): space for images

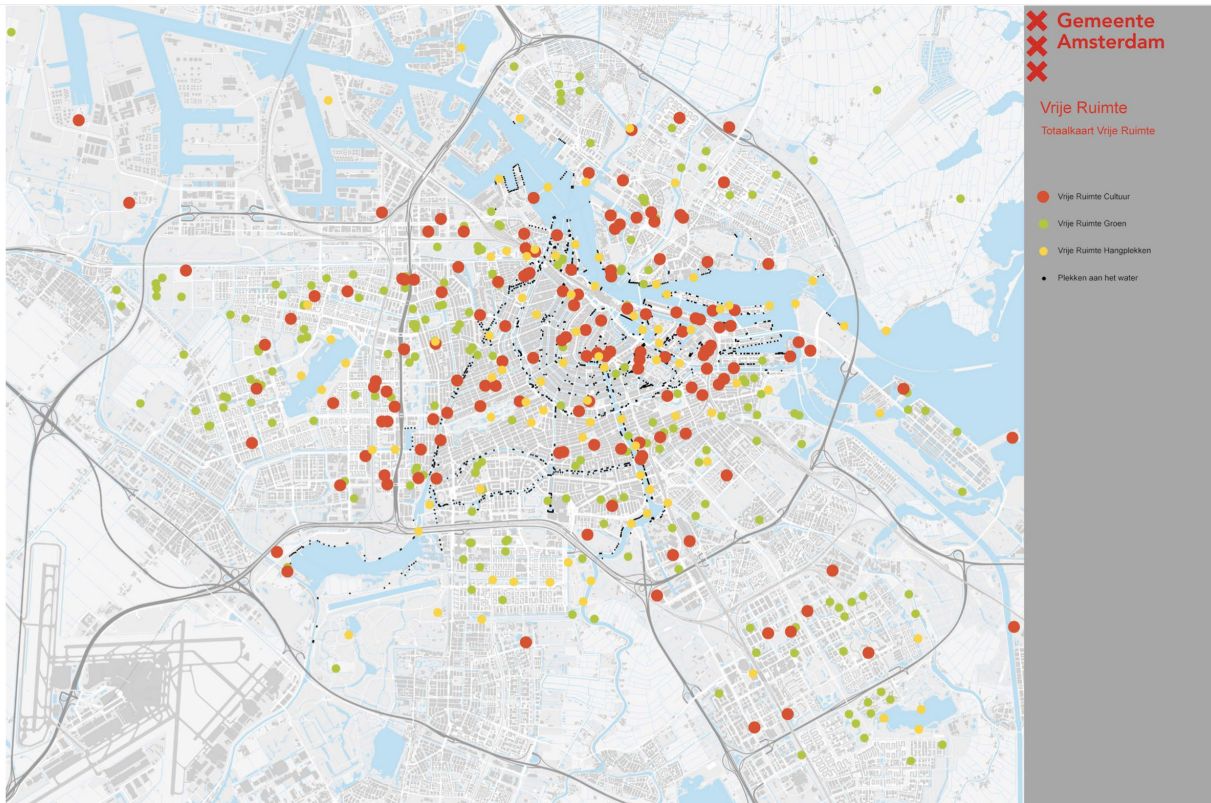

image / figure 1: Map of current free places in Amsterdam [3]

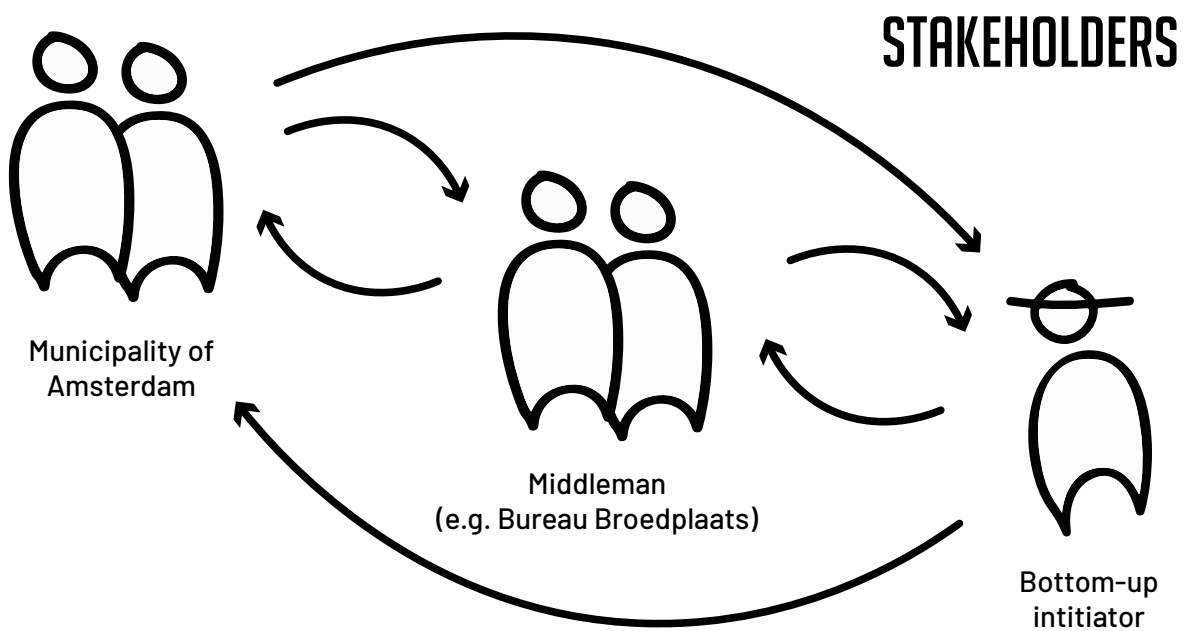

image / figure 2: Stakeholders involved in current collaboration

PROBLEM DEFINITION **

Limit and define the scope and solution space of your project to one that is manageable within one Master Graduation Project of 30 EC (= 20 full time weeks or 100 working days) and clearly indicate what issue(s) should be addressed in this project.

The municipality of Amsterdam has participatory city making on their agenda. Participating with citizens has many forms and can be inserted at many levels within a project proces. The most free form of participation is giving the citizen the actual freedom to be creative and actively plan, create and manage their initiatives. This happens at the free spaces in Amsterdam. The municipality has a passive yet facilitating role in these top-bottom collaborations. Therefore the scope of this project will be ‘ the participation between the municipality and the bottom-up initiator within the free spaces of Amsterdam’.

As mentioned before the municipalities’ structured system world is often in conflict with the messy and dynamic living-world of the initiators. There is a paradox between the unregulated nature of free space and the active regulated role the municipality wishes to fulfill. The communication and the negotiation between the parties is often difficult and slow. Furthermore the initiatives are covered with legislation and regulations, and requirements are set for initiatives by property owners. This can result in a tense relationship between top-down and bottom-up structures, as well as intermediate organizations. Therefore a new way of collaboration between these two parties needs to be shaped.

The role of this initiator changed over time, starting with the radical counter culture of the squatting movement, to the self-built and collective project imitator during the financial crisis, to the contemporary initiator. The degree of participation depending on a with-or-against the established order mindset. The question that should be answered is: what is the role of the bottom-up initiator in this collaboration now and in the future. Or moreover, what role doest the municipality wants the initiator to take in this collaborative process when creating free spaces. This will clarify the role the municipality should take. Clearly defining the roles of both parties will shape the fundament of a good collaboration.

ASSIGNMENT **

State in 2 or 3 sentences what you are going to research, design, create and / or generate, that will solve (part of) the issue(s) pointed out in “problem definition”. Then illustrate this assignment by indicating what kind of solution you expect and / or aim to deliver, for instance: a product, a product-service combination, a strategy illustrated through product or product-service combination ideas, In case of a Specialisation and/or Annotation, make sure the assignment reflects this/these.

In this project I am going to research the current way the two parties are working together, define the underlying hassles, frame the main problem, a future goal they want to obtain, and create a strategy for a new collaboration form. I assume the strategy will be supported by something less abstract, for example a tool(kit) or method, that will help the municipality to put the strategy into practice.

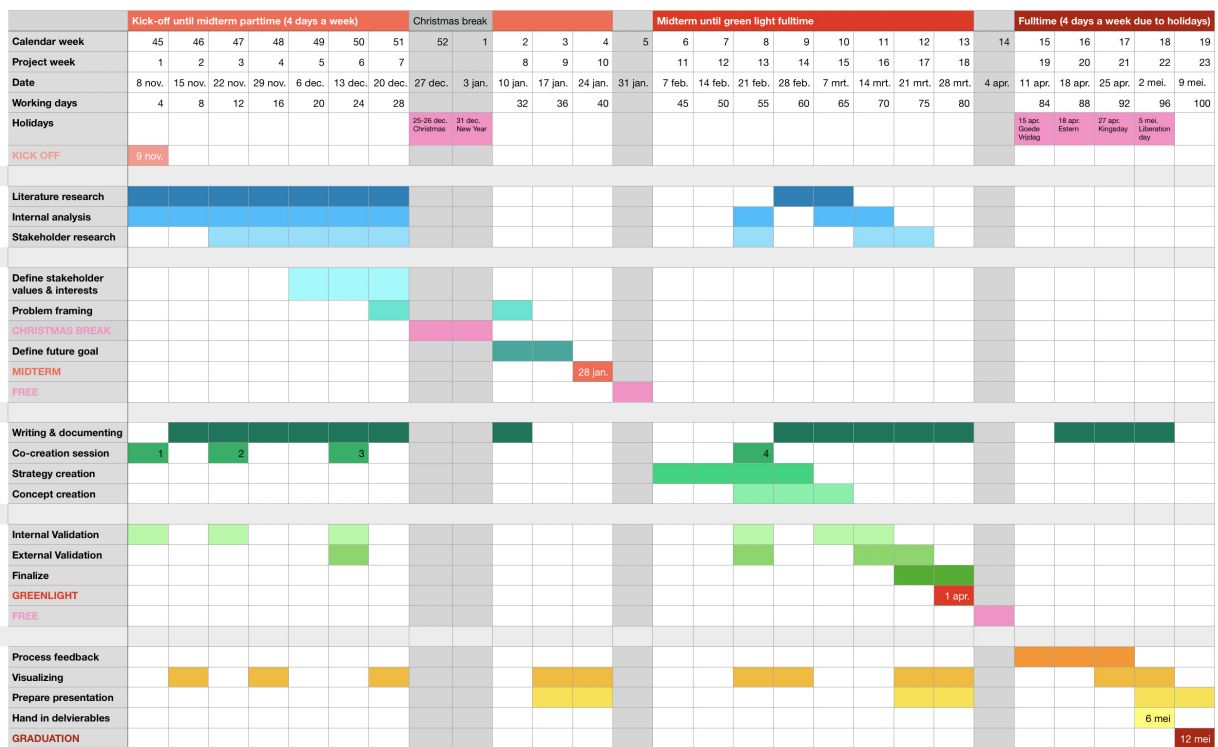
Sources

- [1] Gemeente Amsterdam. (2020, September) Expeditie Vrije Ruimte 2020 - 2021
- [2] Spruijt, H. (2003, March) Is the Institutionalization of Urban Movements Inevitable? A Comparison of the Opportunities for Sustained Squatting in New York City and Amsterdam*
- [3] Gemeente Amsterdam. (2021, July 8) Omgevingsvisie Amstedam 2050.
- [4] Design Council (April 2021) Beyond Net Zero, A Systemic Design Approach

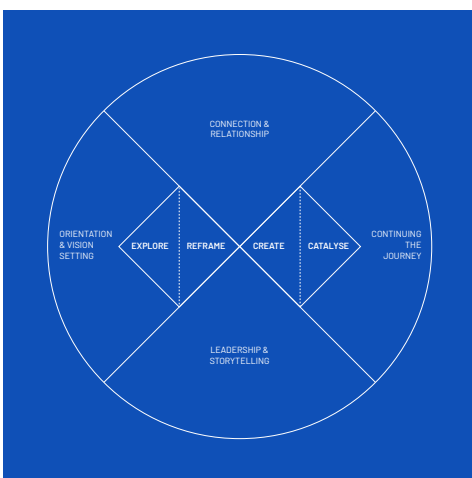
PLANNING AND APPROACH **

Include a Gantt Chart (replace the example below - more examples can be found in Manual 2) that shows the different phases of your project, deliverables you have in mind, meetings, and how you plan to spend your time. Please note that all activities should fit within the given net time of 30 EC = 20 full time weeks or 100 working days, and your planning should include a kick-off meeting, mid-term meeting, green light meeting and graduation ceremony. Illustrate your Gantt Chart by, for instance, explaining your approach, and please indicate periods of part-time activities and/or periods of not spending time on your graduation project, if any, for instance because of holidays or parallel activities.

start date _____ end date _____

The planning of the project is based on a new method: the systemic design framework. This method is based on the double diamond where the framework is renewed and the four stages are renamed (explore, reframe, create, catalyse). However it keeps the core premise of divergent and convergent thinking. This framework uses design to address complex, systemic challenges. It recognizes that working with complex problems the thinking process is not linear and the importance of invisible activities. [4]

MOTIVATION AND PERSONAL AMBITIONS

Explain why you set up this project, what competences you want to prove and learn. For example: acquired competences from your MSc programme, the elective semester, extra-curricular activities (etc.) and point out the competences you have yet developed.

Optionally, describe which personal learning ambitions you explicitly want to address in this project, on top of the learning objectives of the Graduation Project, such as: in depth knowledge a on specific subject, broadening your competences or experimenting with a specific tool and/or methodology, Stick to no more than five ambitions.

During my master I discovered that I am drawn towards the social side of design. The dynamic ambiguousness of societal problems intrigues me. The complexity that arises when solving these multi-layered problems is challenging, but make my fingers itch. As a future designer I see it as my responsibility to create sustainable strategies, therefore societal topics give me a sense of purpose. To get familiar with this side of design, I did an internship at Humankind. A strategic agency that engages in sustainable and humane transitions in the urban area (both on governance as well as on resident level). Besides expending my knowledge regarding urban planning terminology and methodology, this internship strengthened my interest in the urban sector. Hence my choice to find a graduation project at a municipal institution.

Personally I am drawn towards the 'free spaces' scope, since the great social value it brings to communities. Besides, those places bring the city to life while embracing its multi-diverse character. With the unfortunate threat that Amsterdam slowly develops a monoculture, it makes it a relevant yet painful topic. All together, this makes me motivated to start this project and improve the collaboration between those parties.

During this project I aim to use my critical thinking and creative problem solving skills to manage this multi-stakeholder issue and find alignment in the opposing interests. Furthermore, I will make use of my more concrete soft skills such as doing literature, quantitative, qualitative, and trend research to get grip on the context and the different stakeholders. I will make use of strategic design approaches such as problem framing, future visioning, backcasting, time pacing, to create and define a fundament for the collaboration strategy.

A more systemic design method, which I learned during my internship, is the Systemic Design Framework. This method is an iteration on the double diamond design method, but besides focusses on invisible activities. These activities such as orientation, collaboratively vision and value setting, defining a singular language, or simply discussion and conversation are important when solving complex systemic issues. Therefore, this method is specifically developed to handle big ambiguous governance challenges. Since this is my first project commissioned by a governmental institution that involves a difficult systemic issue, I chose this method with the thought that it wil give me sufficient grip. I am already familiar with the double diamond. Furthermore, the method defines four different roles a design should take when doing systemic design which gives me more security about how I should position myself during this project. [4]

With this project I want to broaden my knowledge and gain more experience in handling big ambiguous issues, to render myself more comfortable and confident in future projects. I will aim to gain knowledge about the operational and organizational systems of the municipality. Especially when I want to continue this path of social design, understanding how these systems work is a useful insight for my prosper career. This involves getting a grip on the stakeholders involved, as well as policies and the juristic side in social oriented and governmental related projects. This goes hand-in-hand with multi-stakeholder management. To eventually understand the role of the bottom-up initiator when creating in participation with the municipality in past, present and future.

FINAL COMMENTS

In case your project brief needs final comments, please add any information you think is relevant.

A. CO-CREATIVE SESSION SET-UP

AGENDA CO-CREATIVE SESSION - INTERNAL SESSION

Duration 3 hours

When:

- Thursday December 2nd
- 15:00 - 17:30

Where:

- Gemeente Amsterdam
- Weesperplein 8 - Amsterdam

Who:

- Team Vrije Ruimte: Julian Jansen, Joekenel van der Pijl, Nasiem Vafa, Eline Splinter, Hanna
- Facilitator: Asja Föllmi

FASE 0 - INFORMATION

MAIN QUESTION:

The main question that we will answer in this co-creation session is: 'what is the purpose of the Expedition? (in the short and long term)'

- Short term: the upcoming municipal elections in March
- Long term: up to 2050 and beyond

ASSIGNMENT 0:

Write your personal thoughts on this key question on a post-it and paste it in the park-me-lot.

Tip: in the further session, use the park-me-lot for thought twists that do not fall within the assignments.

5 minutes - individual

- **VALUES:** Values are the important principles, beliefs, ways of behaving and finally seeing the world that connects everything and everyone. Values reflect how a company, in this case freight forwarding space, does business.
- **VISION:** A vision is ambitious. It is a statement of where the team or person wants to be in the future and how they envision their place in the future world. A great vision is forward looking, purposefully ambitious and realistically stretchable.
- **MISSION:** The mission of a team or a company is the core goal. It is the reason why that team or company actually exists, and the exact reason why a team or company was founded. The mission really defines the 'why?' behind what the organization does and the reasons for doing it.

A. CO-CREATIVE SESSION SET-UP

PHASE 1 - PERSONAL VALUES

Duration: 30 minutes

QUESTION I:

What is your personal connection to the expedition free space

Tip: think of expertise, experience and personal connection.

- Why are you here?
- What drives you?

ASSIGNMENT I:

Write on your personal post-it's why you are here, what drives you and what expertise, experience or personal connection plays a role here. Paste the post-its in the personal connection board in your personal box.

15 minutes - individual

QUESTION II:

When is the expedition a success for you?

- What is the end goal you want to achieve?

Tip: Use your personal values described in question 1 where possible

ASSIGNMENT II:

Fill in the following sentence: "The expedition is successful for me when" Write this on a post-it and paste it in your personal area.

15 minutes - individual

PHASE 2 - SHARED VALUES

Duration: 60 minutes

QUESTION III:

What are your personal values about Expedition Free Space?

- Analyze values of your personal purpose and connection to the expedition.

Assignment III

Write the values you formulated for assignments I and II on post-it notes and reformulate if necessary. Note: one value per post-it and paste on the cluster board.

10 minutes - individual

QUESTION IV:

What are the shared values of Expedition Free Space?

- Parse shared values from personal values

Assignment IV

Cluster the individual values that are equivalent into groups and give them an appropriate title.

PAY ATTENTION! Make sure that as little nuance as possible is lost. Rather too many clusters than too generic clusters. Be specific and avoid buzzwords (freedom).

30 minutes - together

>> 10 min - BREAK!! (Take time to write things in the park-me-lot) <<

QUESTION Q:

Which shared values are most important?

Assignment IV

Circle the clusters that have the most values for the Expedition for the team

10 minutes - together

A. CO-CREATIVE SESSION SET-UP

PHASE 3 - VISION + MISSION

Duration: 60 minutes

QUESTION VI:

What is the future vision for Expedition Free Space?

Tip: base the vision on the most important value from phase 2.

Assignment VI-a

Close your eyes, step into an imaginary time machine and go to the year 2050. You get off in Amsterdam. Where do you get off? What do you see? Which norms and values are used in utopian Amsterdam? What is the role of the municipality in this? Then describe this in a positive and ambitiously formulated vision. Write the vision on a post-it and paste it on the vision board in the personal vision box.

10 minutes - individual

Assignment VI-b

Discuss your personal vision in your group (Team 1: Julian and Nasiem, Team 2: Joekenel, Eline, Hanna) and come to one vision together. Write this on a post-it and paste it on the vision board in the group vision box. Present it to the other team in the last 5 minutes.

15 minutes - in groups

Assignment VI-c

Discuss the two visions and decide in an open discussion which vision is most in line with the most important shared values. Reformulate the vision if necessary.

15 minutes - together

QUESTION VII:

What is the corresponding mission for the Expedition

The mission defines the 'why?' behind what the Expedition does and the reasons for doing it. For example, consider the biggest obstacle the Expedition has to overcome to pursue the vision.

Assignment VII

Discuss the above and form the 'mission statement' for Expedition Free Space.

20 minutes - together

PHASE 4 - AFTER DISCUSSION

Duration: 20 min

OPEN QUESTIONS:

- What's in the park-me-lot that hasn't been discussed yet? Can this be linked to an action?
- Does anyone have any other comments or suggestions about the session?
- Have certain things come out of the session to which action points can be linked?
- Has the main question been answered?

A. CO-CREATIVE SESSION RESULTS

The goal of this co-creation session was to explore underlying personal values within the project, transform this to shared values by clustering to eventually define a group vision and mission statement. Firstly, it helps to understand the personal connection of the department with the Expedition, but more importantly it clarifies the why behind the expedition. Why is the department doing what it is doing and why is it important.

Shared Values derived from personal values:

Resistance

- Street solidarity (helping each other)
- Vulnerability is beautiful
- Everything of value is defenseless

Accessibility and space

- Every Amsterdammer has the right to space

Accessibility and affordability

- City not dependent on capital and power
- A city must be financially accessible to everyone

Identity of amsterdam

- A beautiful city is a city that distinguishes itself

Human capital / soul of the city

- The former Amsterdammer must be recognized and valued (celebrating this is important)

Creativity and diversity

- Diversity of people and places makes an adventurous and surprising city
- Creatives & dissenters make life beautiful & interesting

Anti-system

- 'Any need for a system stems from a lack of righteousness' - Nietzsche

justice / fairness:

- Combining different interests and wishes gives peace in the city
- Making plans for the immediate and distant future provides certainty and is effective
- Working together with and within the municipality gives confidence and activates

Customization

- Designing without policy gives freedom -> but costs attention

Soft-city / the human measure (dimension/size)

- A city should be driven by social values instead of commercial ones
- Planning based on human values instead of system values
- Urban planning is more than just building things. It's about the person
- A stable city is a city where everyone comes into their own

Holistic

- Respect existence or expect resistance
- All people and nature must be respected (human-earth-cosmos ratio).

The shared values can be summarized as follows.

The city

A healthy city is a city in balance, both vulnerable and resilient, and accessible to everyone at every level.

The people

The identity and distinctiveness of Amsterdam is determined by the residents, not by the system. Creativity, diversity and inclusiveness are important.

The approach

A soft city with a human scale that is fair requires a holistic approach and customization.

It was interesting to see that some participants clearly experience difficulties with formulating a value-statement. The formulated values are as if it were actions (we have to do... we need to ..). While a value actually is the incentive, the why behind the action. With a bit of steering they understood the difference, but still experienced difficulties. To not steer or push in one direction, I did not want to give too many examples. Therefore, after the session, I will put all the results on a digital miro board and replenish with my own values and statements. In this way we can discuss the session afterwards and understand the nuances. The team chose accessibility and space, soft-city and creativity & diversity as the most important clusters that include the most important values.

The shared values were used to formulate a vision statement. First individually, then in teams of two and eventually into one statement together with all the participants. This vision statement to formulate a mission statement. The statements are as follows:

Vision statement

The city of the future is a network of places and people where everyone can shape the city in a sustainable and free way

Mission statement

Linking system and living environment by making (physical) space accessible, where safety is guaranteed and thresholds are lowered.

B. CONTEXT HISTORY

To understand where the Free Space Department is moving towards, it is important to define what the future holds and what their position will be in this. Looking back at history using the back-view mirror analysis, to identify cause-effect relationship and postulate this history to the future supports the prediction of possible future scenarios. The history of free spaces can roughly be divided in three time slots: the squatting period from 1970-1985, the legalization period from 1985-2000, and the co-creation period from 2000-2018. The 1970-1985 period marked the start of the illegal free space creation through the squatting of buildings. The squatting movement had a culture that was driven by opposing and anarchistic ideas; a counter culture. The 1985-2000 period was characterized by the legalization of free places. This juridic process through for instance the BPA policy, free spaces were pushed into legal structures. New free spaces from then on were initiated legally, under municipal supervision and were called breeding places. The 2000-2018 period could be seen as the co-creation of free spaces. This new type of free spaces were more focused on urban greenery and in consultation with the municipality. Therefore these initiators were driven by a more co-culture mindset.

SQUATTING PERIOD (1970-1985)

From 1970 to 1985 the squatters movement came from the ground and formed an important foundation for the free spaces. Social and political shifts cleared the way for squatters. The squatter communities fought for the preservation of buildings, creating housing, and influenced the cities' cultural heritage. The squatters' work often had an anti-political stance. Driven by anarchist ideas, they wanted to have as little to do with the municipality as possible. The bottom-up creation of initiatives had free rein, resulting in places that were not planned but came into being organically. These places are now known as free spaces. The free spaces from this period have a free-spirited nature and a foundation of counterculture.

Start of squatting movement

In the 1970's Amsterdam was an uninhabited city in ruins; deserted, vacant and in decline. Graffiti painted buildings and trams, abandoned schools, boarded up houses, neighborhoods collapsing, and junkies laying around throughout the center. Nobody wanted to live within the canal belts of Amsterdam (S. Slager, 2008). There was a focus on reestablishing the economy post-Second-World-War. As a result cities like Amsterdam started (re-)building intensively. Tightly planned new suburban neighborhoods with a focus on unifor flats, sufficient greenery and parking space were built on the outskirts of the city center. Between the 60's and 70's a national policy of controlled sub-urbanization reinforced a population shrinkage in the center of Amsterdam (Jansen, J., 2015). In the early 70's child-rich families moved out of the city. Large numbers of Amsterdam residents left old city districts such as De Pijp to move to the new suburban area (Gemeente Amsterdam, 2001). Likewise, many economic functions disappeared from the city. Industrial companies were growing and in need of more space. They left the center for large and easily accessible industrial sites on the outskirts of the city. This outflux resulted in the vacancy of many city and factory buildings, remaining empty for a longer period of time (Gemeente Amsterdam, 2001).

This urban decay, the vacancy of buildings, and the general situation at that time led to some social shifts. The 70's were tormented by a time where job and housing shortage was a major factor in societal problems. Young adults had no prosperity in finding a job and belonged to a 'lost generation'. With this pointless future ahead, they had no hurry in completing their studies and therefore had a lot of time on their hands. After all, they lived on welfare benefits or student loans (Pruijt, H., 2003). This important

period characterized by the empowerment and self-determination of the people formed the physical backdrop for a new urban youth movement: The Squat Movement. This movement found its focal point in the street fights on Vondelstraat. After which a considerable number of buildings were squatted in various Amsterdam neighborhoods. Suddenly the squatting movement was in the center of attention and the housing shortage at the top of the political agenda. During that time social housing waiting lists were long and slow. (Deben, L. & Sol, K., 2013). If you were in search of a house in Amsterdam it was a usual course of business to ask a squatting office for help.

Not only the vacancy of buildings and the prevailing social mindset was a push for this movement of squatting. The political reaction and the changing legal ground made squatting possible and resulted in a strong growth of the movement. The decision of the supreme court in 1971 to make summoning the 'illegal' residents extremely complicated marked the turning point, squatting was now legally possible. As a result many landlords and property owners of squatted buildings failed to obtain an eviction notice. Not only the government has had their influence on the growth of the movement. Pushed by the Council of Churches the parliament rejected an anti-squatting bill in 1978 (Deben, L. & Sol, K., 2013). Due to the late 1970's relaxation of the social assistance law, made it possible that many young-adults could become squatters full-time (S. Slager, 2008). In the early 80s there were an estimated 20,000 squatters in Amsterdam. This autonomous squatter movement paved the foundation of the Amsterdam free spaces as we know it today.

The squatters were determined to improve the center of Amsterdam by taking matters in their own hands. Day and night squatters got actively involved in finding funding and drawing up a budget, getting junkies out of buildings and negotiating with the municipality. This however did not always go violentless. The conflicting relationship between squatters and authorities marked a polarized climate. One could speak of a counterculture. In the course of the eighties a spiral of violence arose between the police, thugs and squatters. It could be stated that the squatters had the power in some parts of the city (S. Slager, 2008). Their counterculture was fiercely against the established order and they were determined to break free from law and order. However, much is also thanks to the squatting movement. Their actions saved many historic buildings and neighborhood theaters at a time when everyone moved to the suburbs. More and more space was created and filled with all kinds of new cultural initiatives and activities. The squatters played an important role in the turnover towards a more adaptive approach, called "Bouwen voor de Buurt" (building for the neighborhood). Neighborhoods were improved and the city turned into a liveable and lively place again. Around 1980 re-urbanization started taking shape (J. Jansen, 2015).

Origin of free spaces

These squat initiatives are the so-called free spaces as one speaks of today. The bottom-up created places originated without planning, structured organically. The squatters had an anti-system and anti-political stance, driven by anarchist ideas. This resulted in the free-spirited nature of their initiatives and these free spaces. On the basis of common philosophies, new communities were formed and a sub-society arose. Squat cinemas, squat stages, squat theaters, squat restaurants, squat saunas, even squat newspapers were a result of this (S. Slager, 2008).

In the early 80's massive riots marked the climax of violence in the squatting movement, which resulted in the eviction of squatted buildings by the police (Deben, L. & Sol, K., 2013). Many (re) construction projects were postponed, due to the collapsed real

B. CONTEXT HISTORY

estate market at that time. Consequently, numerous vacant buildings fell into the hands of project developers, speculators and small touts. Since re-urbanization was taking shape, realizing as much affordable housing as possible was on the political agenda. The government made funds available, for example the HAT-regeling (1990), which ensured the legalization of buildings. Under this scheme, buildings were renovated and furnished in the standardized manner of housing associations. After all, there was an emphasis on creating housing as quickly and cheaply as possible.

The growing demand for low-income housing during that time, resulted in a shared consensus between the municipality and the movement. Specifically, realizing affordable housing in a democratic, reliable and transparent way while recognizing squatters' needs. Squatters' occupation of buildings became temporary. They would leave their buildings voluntarily to make room for the construction work realizing this low-income housing. But this temporary occupation and quick realization of the housing resulted in a loss of the free-spiritedness of the squatters in the buildings, blurring the true origin of function diversity (Gemeente Amsterdam, 2001).

In the course of the 80's the total number of free spaces created reached its peak. Big buildings were still squatted, but made room for the emergence of smaller free places. Until the 1985's the squat movement kept growing and more and more areas of the city came into the hands of the squatters. Between 1980 and 1985 marked the peak period where most free places were realized. From the places squatted in that time, the percentage that is preserved is the highest (Gemeente Amsterdam, 2001). Big buildings such as the Old Volkstrant building and the NRC handelsblad complex find their origin at that time. Around 1985 there were about 125 free cultural places in Amsterdam (J. Jansen, 2015). That year can be considered as a turning point for the free spaces. Suddenly, the number of created free spaces dropped abruptly and growth stagnated. After 1985 buildings are still legalized, but there is less focus on the HAT-scheme. It can be stated that creating affordable housing was less of an issue.

It can be concluded that space availability and social and political ethos are factors influencing free spaces. The sufficient vacancy and the juridic changes creating a legal basis were important preconditions for the emergence of the squatting movement (Gemeente Amsterdam, 2001). Furthermore, societal issues were a driving force for residents to take matters into their own hands. The prevailing zeitgeist within these initiators was anarchistic and anti-system. This is reflected in the origin of their free space initiatives. A shared consensus between the municipality and squatters to create affordable housing quickly, resulted in both parties burying the battle ax. The municipality listened to the squatters' demands, found common ground, after which squatting as well as the creation of free spaces decreased.

LEGALIZATION PERIOD (1985-2000)

The time span 1985 to 2000 is a period of free space legalization. A new political no-nonsense mindset was visible in the tightening of regulations and the creation of new laws regarding squatting. With a decline in squatting and decrease in influence of the movement as a result. At the end of the 90's a low cultural point was reached. Alternative cultural initiatives are pushed outside the city and art is fading out of the streets. However, the municipality saw the necessity to protect these subcultures, which was partially supported by the people. New policies allowed the legalization of free spaces. From then on the interference of the municipality increases.

Alleviated legislation

The year 1985 marked a significant shrinkage in the creation of free spaces. Even though the economy is quickly growing, resulting in explosively rising land prices pushing all non-commercial functions outside the city center, one can still speak of an economy performing moderately (Gemeente Amsterdam, 2001). Between 1985 and 1995 the vacant office spaces in the center of the city were still growing disproportionately. There are still sufficient vacant places that could be squatted and function as possible ground for free space creation. Therefore, the decline in free space creation is not per se a result of the rising land prices, or can only be partially explained by this.

A new social and political climate arises in those years; a no-nonsense mentality. Economic stability was taking shape, pushing the re-urbanization trend further in the 90s. The city center recurred as an attractive hot spot for young families and companies. Living in the old industrial buildings of Amsterdam becomes popular and the exodus of the center comes to an end. In a fast pace former factories or warehouses are turned into trendy lofts for the new city dwellers. The urban projects are all about 'allure' leaving no room for the free spaces. The need for affordable housing and workplaces declines. This shift in mentality resulted in political and juridic change. There is a cut-down in social expenses and housing grants. Additionally, the privatization of municipal services and housing corporations is the start of the new market thinking. Furthermore, the municipality found different ways to make squatting more difficult, creating more space to take matters in their own hands. This could be considered the start of the revanchism of the municipality, reclaiming their lost territory (Pruijt, H.j 2012). In big numbers squat watchmen were set in vacant buildings to prevent squatting. It can be concluded that juridical a lot changes for the squatters during these years.

More evident proof that deteriorated the juridic position of squatters can be found in the changed ground in legalization. In 1980 the anonymous summoning of squatters became legal, which was the first sign of an uncertain position for squatters that weakened over the years. January 1987 was the first time a group of arrested squatters were sued. According to Article 140, they were charged with being part of a criminal organization (Deben, L. & Sol, K., 2013). This was followed by an expansion of the penal code with additional anti-squatting articles in 1993. An example of this is the 1994 introduced law that made it possible for landlords and property owners of squatted buildings to not have to start a civil procedure in court. They only had to prove that the building was in use, being renovated, or had not been vacant for more than a year. This new law was known as Article 429 Sexies Wetboek Strafrecht (Deben, L. & Sol, K., 2013). The entry of these new laws resulted in a steady increase of evictions.

The squatters' movement however has a hard time countering the city-building and yuppie-fication. The movement seems to be unable to put these themes on the social and political agenda. Besides legal changes, the squatting decline can be explained by internal conflict within the squatting movement. The organizational strength within the movement decreases and no new squatting waves come from the ground. As a result low-income families, artists, and creative initiatives are pushed to the suburbs. In the 1990s the balance was tipping negatively: more and more free spaces are disappearing than there are new ones created. For a longer period vacant buildings that could not be squatted, were rented out temporarily by the municipality to artists under a strict regime. It can be concluded that the disappearance of free places is not solely a consequence of 'the market' or the choices of the municipality. Also the internal conflicts within the movement play a role in the decrease of free spaces in the 90's (Gemeente Amsterdam, 2001).

B. CONTEXT HISTORY

The bird of breeding places

This decrease in free space creation continues and reaches its lowest point in the end of the 90's. At that point only a few of the big squatted buildings such as the ADM and the Filmacademie remained. Around the turn of the century a shift in the valuation of free spaces took place. In the public debate residents speak up about the value of culture and art, increasing the social pressure towards the initiation and retention of free spaces. In that time of economic abundance there should be room for art and culture. At that point almost all subcultures were driven out of the center, leaving the city boring with an expanding monoculture. Politicians came to understand the positive effects of subculture and the need for activities of the minority or marginal groups (Deben, L. & Sol, K., 2013). The mid-1990s established Gilde van Woon-werkgebouw addresses the issue of Amsterdam becoming boring and putting political pressure. The municipality gives in and agrees, which is visible in a new political statement: no culture without subculture.

In order to turn the tide, in December 1998 the municipality initiated a new policy; the Breeding Places Amsterdam Policy (or BPA policy)(Deben, L. & Sol, K., 2013). This new policy allowed that free places could be legalized. The following five years the municipality aimed to free-up money and invest in the creation of new breeding places. The main intention was to create places filled with artists, workshops, small businesses, and housing. The BPA policy however is not able to realize true free spaces. The original free spaces are bottom-up and developed over time, organically. Not controlled from top-down. They are unique and often have a counterculture mindset. These squats allowed people to create their own network and facilities. By only putting in money, and not the hours squatters put into the creation, it seemed unlikely that this policy was able to contribute to the structural creation of free places.

The municipal controlled breeding places are different from the illegal unrestricted free spaces. The legalization process through the BPA policy, fades the true nature of free spaces. Therefore some free spaces decided another legalization process, by buying themselves through a long ground lease arrangement. In this way they were able to keep matters in their own hands. Those places are relatively more considered as 'true' free spaces, since they remained separate from municipal interference. Free space in the hands of the municipality loses its counterculture identity. Therefore, a breeding place is a new, more (top-down) structured form of free space. This results in two forms of breeding places; the ones that started as a free space and got legalized and the ones that originated as a breeding place from the start. Currently, this BPA policy is still in effect and responsible for the creation of breeding places in Amsterdam.

It can be concluded that social and political mentality have a big influence on the creation and implementation of free space. Rising land prices and the slight decrease in vacant buildings partially influences the free space creation. However, the stricter municipal action and the tightening of laws and regulations can be seen as a major influence. Legal changes made it more difficult for the movement to operate, resulting in a steady decrease in squatting and increase of evictions. This is a reaction to the prevailing non-nonsense mindset. When the people complained about the fading social-cultural capital within the city, the municipality responded. It can be stated that political and social responses to one another. The interference of the municipality by the creation and implementation of initiatives, changes the nature of free spaces that loses their counterculture identity. These so-called breeding places are more (top-down) structured forms of free space.

CO-CREATIVE PERIOD (2000-2011)

The turn of the century is a defining moment, followed by a time period in which new forms of free spaces originated. With rapid urbanization and increasing pressure on urban land between 2000 and 2018. Subcultures and non-commercial initiatives are pushed to the outskirts of the city. The big recession puts these rapids on a pause. As a result social and political mindsets are changing. During and post-recession free space creation is taking new forms. Vacant pieces of land created possibilities for the free space creation and other bottom-up initiatives. External factors such as the big recession put a mark on society, political decisions and therefore free space creation.

The big recession - common ground

The big recession put the rapidly changing Amsterdam in a slow down. The turn of the century is a defining moment: rapid urbanization is taking shape, housing prices are mounting, and the pressure on urban land is high. These rising prices result in an influx of higher educated residents with an upper-middle income ensuing a socio-economic upward movement (Jansen, J., 2015). The first signs of a gentrifying Amsterdam become visible. Subsequently, low-income households and sub-culture is pushed to the outskirts of the city, forced to find affordable residency there. About 68 of the 125 free places are left without a choice to find a new place on the fringes of the urban area, while public functions of these places are diminishing. Fortunately the BPA policy fights against the disappearance of these places, accomplishing the realization of 60 breeding places around 2001, some of which were free places before. In 2008 the city was strongly influenced by the big global economic recession which started as a local mortgage crisis. Starting with a credit crunch in 2008 turning into an economic slowdown in 2009. The big export-oriented players were housed in Amsterdam, making it the financial center of the Netherlands. The city had a multidimensional dependency on the global crisis and was therefore affected hard by this recession. (Engelen, E., & Musterd, S., 2010). Forcing the city to slow down its globalization process.

The big recession did not have considerable influence on the housing and residential situation in Amsterdam. Tormented by uncertain times like a crisis, people are hesitant in moving into new houses (Dol, K., et al. 2010). Therefore during times of economic crisis, people tend to stay at one place resulting in little to unchanged and stable demographics. Residents with owner-occupied housing will only leave when they are forced to sell their house (Engelen, E. & Musterd, S., 2010). At the time of the recession over 80% of the urban land was owned by the Amsterdam municipality (Arnoldussen, E., 2005). Due to this it was possible for local authorities to control the housing-market to some extent. This eventual high interference in the housing market ensured a high availability of social housing in the city during the recession. As much as half of Amsterdam housing was owned by private non-profit housing associations in 2008. Compared to a 26% owner-occupied housing and a 24% private rental housing. The housing prices rising by 9% in 2009 was followed by a small price drop of housing prices on the outskirts of the city in 2010. However, in the start of 2010 the unemployment rates were rising and there was an increasing number of home evictions and corporate failures (Engelen, E. & Musterd, S., 2010). However, it can be concluded that the recession did not provide the city with an excess of vacant buildings.

The recession did, however, have its influence on the Dutch regulatory system these years. The political mindset is changing substantially. Privatization, liberalization and deregulation are taking more space in policymaking. The municipal interference is declining, with a relaxation of the rules by mortgage lenders as a

B. CONTEXT HISTORY

result. Furthermore, the amount of owner-occupied housing is increasing. This early market-driven economic mindset can be marked as a boost for the free market as we know it today. From then on Amsterdam was characterized by a combination of neoliberal and state-led regulation regimes (Engelen, E. & Musterd, S., 2010).

Participatory society

While the vacancy of buildings remains unchanged, vacancy of ground as a consequence of the financial crisis due to unused urban land. When funding for new urban projects was reduced, the economic crisis had put its mark on urban development. Especially the more difficult urban developments were affected, since return on investment was uncertain. Ambitious new developments on the outskirts of the city were avoided leaving a questionable future. However, necessary investment for infrastructure development continued (Engelen, E. & Musterd, S., 2010). As a result, gentrification had slowed down. Due to this postponement of big development projects, large areas of fallow land became vacant. This gave the municipality the space to involve residents and other participants in the urban planning and bottom-up initiatives.

The availability of urban land made room for new forms of free space initiatives. A new independent movement with a co-culture mindset and DIY mentality came from the ground. In October 2010 the anti-squatting law was pushed through (Article 138a). From that point squatting was illegalized nation-wide. Only buildings that were vacant for 12 months or more, were allowed to be squatted. From 2010 to 2012 around 330 squatted buildings were evacuated in only five eviction rounds (Draaisma, J., 2021). From that point bottom-up and free space initiatives could only be realized under supervision of the municipality, hence the co-culture atmosphere. Between the years 2014 and 2018 multiple bottom-up smart-citizen initiatives were realized. Examples such as the in 2014 originated Noorderpark and the citizen-participation in Buiksloterham marked the beginning of an era filled with ecological citizen-initiation of vegetable gardens, urban agriculture and sustainability projects, leaving the city more green creating sufficient breathing space in the city. The advent of CPO (Collectief Particulier Opdrachtgeverschap, which means Collective Private Commissioning) and self-built projects is characteristic for this DIY era. It can be concluded that a new type of initiator arose after the recession, influencing free space creation.

The Buiksloterham project is a perfect example of a project-form from the DIY era; the Hackable City. This project-form focusses on participation between experts and non-experts from different areas. The collaboration consists of three levels; individual, collective and institutional, or more concrete citizens, professionals and local government institutions. This is where academics, urban designers, self-builders, and various organizations within the urban and policy domain come together to co-create and build neighborhoods. The Hackable city is a response to the self-learning and self-building mentality that is growing within the citizens and the digitalization and smart city trend of that time. The advent of social media made it possible for anybody to learn and self-teach anything. This led to people discovering DIY possibilities and becoming professional-amateurs. It can be concluded that the vacant pieces of land created a fertile ground for the emergence of this participatory society (Lange, M., Waal, M., 2016).

These active citizens and initiative takers brought new social and cultural values and creative solutions to the city. Within this bottom-up initiation citizens engage in building a community and making their neighborhood more livable. Citizens start sharing resources like tools, cars, and knowledge. But also more complex issues are taken care of. Such as; taking care of their own energy provision and

generating environmental data. They consult open data sources and make creative use of new digital technologies in collaborative urban planning and management processes. Hence the term 'hacking', which refers to creative problem-solving using digital media. As a response municipalities assign urban district areas to experiment with this new form of city-making, under the name of urban laboratories or living labs. This by the government legitimized participatory society gives room for do-it-yourself while reducing costs (Lange, M., Waal, M., 2016). Unfortunately, those projects were often only for a temporary period of time. While the economy was recovering, new (commercial) urban projects were initiated, globalization found its entry again.

Repeatedly, the prevailing social and political mindset put its influence on free spaces. The big recession had put its influence on this: deregulation and a market-driven economic mindset resulted in a neoliberal and state-led regulation regime. A co-culture mindset arises within the bottom-up initiator. The illegalization squatting law made it impossible for squatters to continue occupying buildings and contributed to this co-culture mindset. The recession did not provide an excess of vacant buildings, but left the city with vacant urban land. New types of initiatives are a result of this; green agricultural and sustainable projects attracting new initiators. This sudden ground vacancy led to the involvement of citizens by the municipality in urban planning. Pushed by digitalization, a DIY mentality within the citizens is growing resulting in a boom of professional-amateurs. Post-recession can be seen as an era of participatory society, making room for experiment and self-building. A new type of initiator and initiatives arises influencing the creation of free spaces.

Looking back at history, it can be concluded that free spaces are strongly dependent on the prevailing social and political mindset which are interrelated. This mindset influences the appearance and origin of free spaces. For example, how the space is initiated; legally or illegally, against the established order or under supervision of the municipality, organically from the bottom or structurally steered from the top. Often the social mindset is influenced by the contemporary situation. Societal issues such as job shortage, housing shortage, economic crisis are big happenings that influence the mindset of people. This is reflected in behavior, thoughts, and norms and creates generational distinction. This interdependence of social and political mentality devines the status quo. For example, politics respond to societal issues. Furthermore, laws and regulations form the legal ground for initiatives and their initiators.

Another external factor that influences the appearance of free spaces is the vacancy of space. Whether the place where the initiative is established is a building or a piece of land, influences the interpretation of the place and therefore also the eventual implementation of the initiative. The vacancy is also partially influenced by the prevailing situation. For instance the land that becomes available during crises or the housing shortage.

The past of free spaces can roughly be divided into three different areas. The organically but illegally initiated free spaces during the time of squatting. The top-down structurally steered legal breeding places during the legalization period. And lastly the participatory free space that originated in a co-created manner. These post-recession initiatives often have a focus on sustainability and greenery. A visual presentation of these three different phases can be seen underneath. The counter free spaces, the breeding places, and the participatory free space eras alternate, overlap each other, or find a parallel existence. A distinction is made here between the changing mindset and the changing legal ground.

C. TRENDS

Urbanization Trends

Our cities are changing rapidly due to digitalization and globalization. In their transition towards metropolitan areas, finding space is scarce in the densifying urban environment. Because of this, big metropolitan cities tend to lose their livability and sense of humaneness. In these quickly changing urban environments current trends aim to counterbalance rapid growth, densification, digitalization and globalization. Human scale cities and soft cities are prevailing holistic trends within the mindset of city-makers, urban planners and designers. They aim to focus on the quality of life for residents and give prominence to public health. Furthermore, due to space scarcity creators aim for flexible use; multi-purpose buildings, communal- or fluent spaces, flex-workplaces, etc. The pressure on the housing market means that cities are in need of new living concepts and work-life components are reintroduced. City sprawl puts new emphasis on the cityside; the border between urban and rural living is fading. Due to urban expansion to places beyond city limits and land borders, new frontiers are emerging. Faced by complex sustainability issues, making the right urban decision is a challenge. Space scarcity asks for integrated urban planning, while extreme climate conditions ask for adaptivity and defensibility, increasing the need for urban resilience.

Ecological Trends

Due to the aggravated climate crisis and growing awareness about sustainability issues, planet centric is a prevailing mindset. Consumerism and buying-behavior is slowly making place for more ethical consumption and agriculture innovations within the food industry. Even though our capitalistic system is leaning on economic growth, ideas about new system-innovations are taking shape. For example the Donut-Economy model from Kate Raworth, (Raworth, K., 2017) which focuses on a circular economy. Circularity aims to avoid non-degradable waste. New resources are obtained to create alternative materials and clean production cycles renew product development. Whereas emission handling tries to capture and store environmentally harmful gasses to reduce the climate impact. A post-fossil era is beginning to take shape, where houses have to switch from gas to electrical heating. The urban energy transition focusses on innovative solutions such as ground-warmth for neighborhood heating or switch to renewable energy sources. Roofs are covered with solar panels and suburban ground is cleared for wind turbines. Furthermore, CleanTech design is emerging in a broad range of industries and urban levels.

Technical Trends

As mentioned before, climate change and environmental issues explain the aim to create resilient cities with climate neutral, energy efficient and adaptive solutions. Digitalization and CleanTech design within the urban area is visible through intelligent infrastructure and tackle complex challenges. The greatest infrastructural challenge is the creation of resilient energy supply and storage systems. Smart grids control generation, consumption, and storage of energy. Green IT supports energy conservation and optimizes energy consumption, while focussing on resources and recycling. Within smart cities, smart infrastructures function by means of advanced network tech. Information and communication technologies are at the base of networking, they sense and control flows of people, goods, energy, and traffic. Autonomous systems such as self-driving vehicles are emerging, creating a broad range of mobility solutions forming a system of connected mobility. Residents make use of various seamless services. Sharing mobility vehicles occupy and take-up urban spaces temporarily. But who is the owner of this 'air-space' that is not bound to a place? This 'digital space' is a new ungoverned frontier for civic space.

Demographic Trends

As mentioned before urbanization and suburbanization are contradictory trends that will continue their course. Globalization within the center of Amsterdam continues, supporting the in and

outflux of residents. Housing prices keep mounting and gentrification will continue. The city aims for densification to discourage expansion. Demographically there is an aging residential culture within the city and a quick residential flow. Students and young urban professionals only stay for a temporary period of time. There is a quick residential flow within urban areas. Furthermore, short-stay expats and the emergence of digital-nomads due to flex-working, results in residents not bounding to one city or place, but roaming around Europe or even at a global level. Further price increase results in a center only affordable for the extremely wealthy, while low- and middle-income families are forced to leave the city. Polarization and spatial segregation results in residents only entering certain areas of the city. They live in their own bubble within their city district. These trends of gentrification and polarization are a result of the growth-economy and factors such as the free housing market and covid that aggravated this situation.

Economical Trends

On the other hand the awareness grows that a focus on merely globalization and economic-growth is not sustainable. New system development such as circular-economy or Donut-economy finds its way in society and influences the decision-making process of the municipality. This new mindset that is not fixated on growth and economic gain is also visible in the mindset of residents. People tend to choose more often for a job that makes them truly happy instead of the job that earns the most money. However, temporary and flexible contracts from employees often result in unemployment and eventually the precarification of the middle class. The most challenging national crisis at this moment is the housing crisis with middle-class poverty as a consequence. Therefore, young adults are faced with a financially insecure existence.

Social / Political Trends

Social and political choices are closely intertwined and continuously affect one another. Segregation and polarization have been accelerated by corona and the housing crisis, and are changing the societal mindset, influencing politics. On one side the prevailing social mindset among young adults could be considered a woke culture. The acknowledgment of difference and diversity awareness plays an important role for these generations. This results in inclusiveness and a focus on the visibility of marginalized groups. The LGBTQ+ community is growing, the BLM movement is fighting racism, the female force is empowering and growing inclusive design for disabled people. Next to lifestyle diversity, they aspire total transparency. They have a neo-political mindset and raise their voice and enter politics when disagreeing. It is the generation of activism and protest. Growing up with social media gives the zillennial (gen-z and millennial) a technical advantage over its predecessors. Social media often serves as a source of information and a platform for activism to them. This sometimes turns into a shielded place where radicalization can grow. Radicalisation on multiple levels is taking shape. Repeatedly, protests turn into more radical striking and protesting and vandalism. This polarization, radicalisation, and extremist ideologies result in social and political shifts. New political parties are emerging on both wings. BIJ1, an extreme left party that strives for inclusiveness, raises a new social voice in the House of Representatives. But on the other side Forum voor Democratie (FvD) and JA21 take more populist statements, forming a new extreme right movement. The fragmentation and diversity of politics complicates making political decisions. The culture of poldering (Dutch polder model) slows decision-making processes. Within politics there is a prevailing glocal (central-decentralized mindset). Increasingly complicated and interrelated wicked problems are not defined by country borders. Ambiguous problems such as climate change, war, poverty, emission, and migration cannot be solved on a national level. Globalization decentralizes politics on a global level, resulting in the formation of geo-politics.

D. LIST TRENDS AND WEAK SIGNALS

TRENDS

Urban

- Human scale cities, soft cities
- quality of life
- Public health
- Multi-purpose buildings, places of plurality, hybrid places, communal- or fluent spaces
- New living concepts
- Cityside
- New frontiers
- Urban resilience

Ecological / sustainable

- Planet centric
- Ethical consumption
- Agriculture innovations
- Circular economy, donut- economy
- Alternative materials
- Post-fossile era
- Energy transition
- CleanTech

Technological

- Intelligent infrastructures
- Energy supply and storage systems
- Smart grids
- Green IT
- Advanced network tech, networking
- Autonomous systems
- Connected mobility
- Digital space

Demographic

- Urbanization and suburbanization -> quick residential flow
- Expansion and densification -> space scarcity
- Globalization -> glocal & geo-politics
- Gentrification
- Short-stay, temporary living
- False-flexibility
- Digital-nomads
- Polarization and spatial segregation
- Participatory society (participatory city-making, participatory policy-making)

Economy

- Flexible contracts
- Middle-class poverty
- Precarication of the middle class
- Generation rent
- Financial insecurity

Socio-political

- Woke culture
- Diversity awareness, inclusiveness
- Visibility marginalized groups
- Lifestyle diversity
- Total transparency
- Female force
- Social media a platform for activism
- Radicalisation and extremist ideologies
- Individualism and collectivism
- Central decentralization
- Glocal and geo-political

WEAK SIGNALS

Socio-political

- Recurring radicalisation
- Fragmentation
- Revival of religion
- Neo-cultures; recurrence of squatting, neo-provo-culture, neo-marxism/leninism
- Radical left-right amalgamation
- Populism
- Zillennial, a lost generation
- Losing trust of an entire generation
- Rebounding responsibility
- Declining trust in democracy
- Demonstration-fatigue
- Political rejection or political engagement
- New individual-state relationships
- Political participation
- Self-imposed local decision making
- Real-time interaction capabilities (state-individual)

Technological

- Interaction change with physical space
- Digital twin of physical space
- Blurring between public-private
- Blurring between digital-physical
- Pervasive augmented reality
- New boundaries by geofencing and digital space
- New distorted realities due to digitalization
- Distorted frame of reference
- Unconscious data-sharing
- Digital mask, blurred distinction between real and fake
- New social bubbles
- Openness and exclusiveness
- Digital divisions
- Everybody their own platform
- Social media as information source, new accessibility standard
- Virtual group formation and movement establishment

E. PARTICIPATORY OBSERVATION INSIGHTS

WEEKLY MEETINGS SUMMARY

Internal Free Space department meetings

When:

Every Monday weekstart

Every Thursday actionline 4 group-meeting

Where Online Teams

Who:

Weekstart: Joekenel van der Pijl, Julian Jansen, Alexander van Altena, Nick van Loon, Nasiem Vafa, Stijn Verwoest, Hanna Blommers, Asja Föllmi

Actionline 4 group-meeting: Julian Jansen, Nasiem Vafa, Eline Splinter, Hanna Blommers, Asja Föllmi

Aim: get quickly insights in internal processes

Expedition existence

The Free Space Expedition 20/21 was initiated as an experiment period to compile legislation and regulations in a reactive experimentive manner, while finding room in existing regulations. The expedition was a reaction to the 2019 coalition agreement that argued to bring back countercultures in Amsterdam, in 2019 a board assignment with regard to free space ensured the setting up of this expedition (personal communication, November 4, 2021). When squatting was banned in 2010, the breeding place agency was used to legalize former squatted buildings. In 2022 breeding places however will be cut back. Where previously illegally squatted properties had to undergo a time-consuming legalization process to obtain a permanent legal place, through the expedition a legal permanent place is initiated through the expedition from the beginning (personal communication, November 8, 2021).

Hybridity and unplanned nature of free space

- **Free space is hybrid:** Free space is hybrid, the interpretation of the space is project dependent. As a result, the free Space Department has to work fluidly. Therefore, the department is in need of hybrid models (personal communication, November 15, 2021). Free space often has a multifunctional character that has similarities with individual cases of other departments. Therefore it is sometimes difficult to distinguish from other policy objectives. There are no subsidy schemes for multifunctional initiatives, subsidies are often geared to mono-functionality, which makes it difficult to apply for it. Subsidizing free space requires new financing options. For example, it should be possible to apply for a subsidy jointly with various departments, or create a hybrid municipal budget. This however requires hybrid planning. It therefore makes sense to sit around the table with other departments such as democratization and the Breeding Place agency to identify common ground and increase support (personal communication, November 1, 2021).
- **Free space creation is customization:** Creating free space asks for customization, which makes it difficult to write policy. Every project is different depending on several factors. As a result, free space initiatives often do not fit within the current municipal groups. An example of this is that there are no proper arrangements for non-commercial small-scale events. A category for medium-sized events is missing (personal communication, November 1, 2021).. There are arrangements for large-scale events such as festivals and for small events involving a certain number of participants, such as neighborhood parties. However, there is no intermediate form. Due to this event regime, there are often many limitations and high costs.
- **Free space creation and free space policy is in need of leeway in regulations:** The expedition was set up to (reactively) set up legislation and regulations in an experimental way. However, the hybrid and undefined nature of free space makes it difficult to write down policy. Currently, policies overshadow possibilities; the bureaucratic system is boarded up with 'what if' policies. Traditionally, laws and regulations have been drawn up reactively, but at present they are completely preventive. Due to over-regulation there is no room for movement or room for initiative. The answer that should be answered is how can every risk be prevented, while rules are dealt with more freely? While finding lee in rules, it is important to not accelerate in regulation-leeway. Furthermore, it is necessary to strip the current policy of rules, leaving only essentially-needed laws and regulations that embed safety and combat dangerous conflicts (personal communication, November 4, 2021).

Encounter own municipal processes

- **Bureaucratic processes are slow and time-consuming:** The expedition is faced with their own hierarchical system and bureaucratic process, which often results in a slow time-consuming process (personal communication, October 25, 2021) (personal communication, November 15, 2021). The municipality is slow in response; often the administrative pattern is that only when urgency is high there is a quick response. In some cases it is necessary to 'escalate upwards'. In the case of free space, this is encouraged by some aldermen, but it undermines a collegial attitude (personal communication, November 29, 2021). An example of a momentum where the process is slowing down is permit application. In some cases they are inclined to start without paper permits (personal communication, October 25, 2021). A permit is discussed at the control table (ambulance, police, ecology, fire brigade). The basis provided by the municipality is safety and trust of intentions. Are there people with other interests or there is a fear that the municipal land will be used for commercial purposes. With regard to safety, before the municipality can set up a site publicly, the site must first be explored by emergency services. An inspection is necessary to investigate the unfamiliar terrain (personal communication, November 4, 2021). The expedition has experienced that during a review the different groups of the control table ignite each other in negativity, after which the permit may be rejected. A separate inspection should therefore be arranged for each party (personal communication, November 15, 2021).
- **The only temporary possibility for projects is in conflict with the time-consuming processes:** There is a tension between the permanence and temporality of free space availability. The only space that the municipality has to offer is often only available for a few years, for a temporary period of time. Besides the fact that setting up an initiative takes time, initiators are hesitant to invest their valuable time if it is uncertain whether the initiative can survive for a longer period of time. Bureaucratic processes are time-consuming, several months to years have passed before an initiative can legally get off the ground and construction can start. It does not take long before the whole thing is thrown flat again. Permit procedures must be accelerated and hybrid options must be created. It must be investigated how a permanent return can be obtained from short-term projects. For example, by deploying nomadic initiatives and seeing temporariness as a prelude to permanence (personal communication, November 4, 2021).

E. PARTICIPATORY OBSERVATION INSIGHTS

- **Live-work component is necessary, but almost impossible to realize:** Within policy, housing is the most difficult function to realize, as a result of which live-work components can hardly be regulated. Free space makers strive for the realization of places where they can work and live, since maintaining and financing two places in Amsterdam is too expensive. However, the free space department says that living and working communities should be separated from free space, as the realization of this is often impossible and a problem that the Free Space department cannot solve. That is why free space must be broadened, how can it create value without housing (personal communication, December 16, 2021).

Collaborations

The free space department ensures the connection between space and initiative. But how do you ensure that ground and group find each other? There are other collaborations within the expedition, different parties are brought together. For example, connecting existing initiatives with the neighborhood in order to create added value for society. Furthermore, bringing initiators and third parties together. Which parties should be involved? Or are all intermediaries excluded in order to guarantee autonomy. The question is often how top or bottom the project is. For example, neighborhood participation does not exist spontaneously, is a neighborhood association top or bottom? The control brigade within the expedition helps to facilitate these partnerships. In addition, they provide advice on the permit application and they make a case for the initiator within municipal processes.

- **Between initiator and Free Space department there is an unclear division of roles:** The tasks and responsibilities of the department and its regel-brigade within these collaborations however remains unclear. For example; how much should they interfere and intervene within the process? When do they need to get their hands off it, the art of letting go. There are often interfaces in individual cases with other municipal departments. As a result, they are often involved in the project. For example, when working with the Breeding Place agency and the Democratization department, the division of roles between the parties must be made more concrete and hard. It can be concluded that the regel-brigade is at the frontier. They connect neighborhood and initiative, give it a push while advising, facilitating and mediating (personal communication, December 16, 2021).
- **To collaborate and participate a positive attitude is necessary:** The Regel-Brigade should radiate positivity (personal communication, November 22, 2021) and express a mindset of: let's do it! Why not? (personal communication, November 4, 2021). It is important for initiators that someone within the municipality stands up for them. The bureaucratic process is often time- and energy-consuming for them. During this process, the initiator often encounters closed doors; they hear 'no' more often than 'yes'. Besides the fact that these creative people prefer not to have rules, they are looking for a permanent place where living is possible. These are requirements that turn out to be unfeasible in practice, which can cause disappointment for the initiator. The positive attitude of the control brigade with a proactive it-will-succeed-mindset is therefore appreciated, but it is important not to give false promises.
- **Creating trust is important but takes time, since a troubled past:** There is often an abrasive relationship between the initiator and the municipality, where there is a mutual lack of trust. The initiator often does not have faith in the municipality.

Furthermore the initiator demands for no rules, a living possibility on the free space or a live-work component, and permanency (personal communication, November 15, 2021). Which are, as mentioned before, difficult to obtain. Therefore collaborations sometimes are difficult. How can future collaborations between the opposition parties be improved, and how can a constructive dialogue be conducted? (personal communication, November 8, 2021). It is important to establish decisions in advance in cooperation and covenant agreements. Further accountability can be given through annual reports and progress interviews (personal communication, December 16, 2021). It is important that these agreements are concluded as specifically as possible. For example, the initiative does not have commercial purposes after all and remains public. Since it is public land, a low rent must be justified and it is important that the initiative remains open and inclusive. However, for the municipality open and inclusive means public value, while this is a group interest for the initiator.

Free space distinctive character and place within municipality

- **Every breeding place is a free space but not every free space is a breeding place** (it's more than that). From various sides the question remains; what is the difference between free places and breeding places. Incubators mainly concern cultural properties, such as affordable studio spaces and creative places, and have a strict CAWA policy. The incubator policy has been used for the legalization of squatted cultural places. During this legalization process, some squats chose to remain autonomous by means of a long lease. Other squats that have been transformed into a breeding ground, with the risk that when there are cutbacks it is questionable whether the building will continue to exist (personal communication, October 28, 2021). Free spaces are more than just cultural places. It has a social focus; it is connected to communities. And it has an ecological focus; it is connected with nature. For example, the Groene Veld in Amsterdam North can be seen as an outdoor incubator (personal communication, November 1, 2021).
- **Free space in the regular area planning can be seen as social facility.** Free spaces are often green, cultural and/or neighborhood initiatives that offer collective facilities to the city. The residents pay tax for these collective facilities and are therefore entitled to them, but there is currently a shortage of these facilities in the city (personal communication, December 16, 2021). Free space gives small parts of the city back to the citizens, and can therefore be seen as a social facility. For this reason, free space should not compete with the market, but should be detached from it and be seen as social value (personal communication, December 16, 2021). Free space can be seen as a social facility. Therefore, it should be embedded within the regular area planning from R&D for new project development (personal communication, November 22, 2021). This can be expressed in terms of: there must be # percentage of free space, per square meter per inhabitant.
- **To create free space a more Integrated approach is needed; collaborate early in the proces.** It can be concluded that there is a demand for a more integrated approach. Free space is currently part of the integrated decision-making process. The question is how can you do several things (horizontally) at the same time, without it becoming a battle for space. In short, don't claim, but how do you make an integral plan (personal communication, November 1, 2021). For example, at the moment there are no regular subsidy

E. PARTICIPATORY OBSERVATION INSIGHTS

schemes for multifunctional initiatives such as free space and open-air breeding places. It is not possible to adjust the regulations. How can you financially realize an initiative and shift and adjust budgeting (personal communication, November 2, 2021).

Free space has a good process that is related to the case of making a city together. It concerns spatial planning issues of which participation is a part. Free space therefore can be used as a process to support all kinds of city makers and to create a new bottom-up working method. It can be seen as a catalyst and open planning process. It is important to understand what Real Estate and Area Planning needs for free space, then they can respond to this (personal communication, November 15, 2021). Furthermore, free space forms a link that brings parties together. They are an intermediary in the process who manages to bring everything together. However it remains unclear what this 'person' is doing. He brings knowledge together, which is difficult to explain (personal communication, November 4, 2021). The Free Space department can be seen as a matchmaker (personal communication, November 22, 2021).

To set up such an integral process, it is important to find out how the MT views joint tasks and what this means for the individual tasks of the departments (personal communication, November 22, 2021).

PROJECTGROUP SUMMARY SPACE OF URGENCY + HVA

Project-group - Evaluation Expedition

When: Tuesday, once every two weeks

Where Online

Who:

Expedition Free Space: Joekenel van der Pijl, Julian Jansen, Stijn Verwoest, Asja Föllmi

Space of Urgency: Arno Bouma, Liese

HvA: Karin de Nijs, Stan Majoor

Aim: evaluation of the expedition

There is unclarity about the free space policy

- **Unclear definition of free space**

Both within and outside the municipality there is a lack of clarity about the definition of free space. What is it, for whom is it, and what does this mean for the city? (personal communication, November 30, 2021).

Its layered and hybrid character makes free space elusive. Currently, there are several opposing and conflicting definitions. These need to be brought closer together. The definition should be made sharper, but not too narrow; there must still be free interpretation. A negative definition, what free space is not" can be a tool for this (personal communication, December 7, 2021).

Free space sounds very open and free in principle, but this is however not necessarily the case (personal communication, November 23, 2021). The municipality cannot facilitate free of interference (personal communication, November 30, 2021). Therefore it must be made clear what the policy is and what not. What exactly is the task of the Free Space team within the municipality, both internally and externally is important (personal communication, December 21, 2021).

In addition, a distinction must be made between municipal free space and initiators/squatters' free space; legal and illegal free space (personal communication, November 23, 2021). What does free space mean within legalized reality? (personal communication,

November 30, 2021). And where is the overlap between the two? A clear distinction with regard to communication can be made, for example, by using capital letters for municipal Free Space and lower case letters for initiator free space. Or perhaps a new name (personal communication, December 7, 2021). Use a term that makes it clear both internally and externally (personal communication, November 30, 2021).

- What is the difference between municipal Free Space and the free space how it is seen from bottom-up (legal and illegal)

- **Unclear policy preconditions and division of roles**

Within the policy it remains unclear what the policy does and what not. Momenteel zijn er onduidelijke verwachtingen, wat resulteert in frustraties en teleurstellingen (personal communication, November 30, 2021). The terms are also unclear. What does it cost financially, what time frame are we talking about; for how long is the initiative and what is possible in terms of regulations. The process often involves lengthy negotiation procedures, social rent has to be paid, and no further financial support is possible. Contrary to the interpretation, the preconditions must be clearly defined (personal communication, November 30, 2021). These time-money-opportunity frameworks are important to be aware of beforehand; what does the municipality ask of the initiator and what can they offer (personal communication, November 23, 2021).

- What are the preconditions (financial, time frame, legislation and regulations)
- What is possible, what not
- What is the task of the Free Space team (regel-brigade)
- What are the tasks and expectations of the initiators (is this realistic)

- **Unclear distinctiveness other departments and policy goals**

Because the criterion of free space is not yet concrete, the value of free space is not clear either. That is why free space internally within the municipality is often confused with other departments and thought to fall under other policy objectives (personal communication, November 23, 2021). This mainly concerns the Democratization department and the Breeding Place agency (personal communication, December 7, 2021).

- Breeding place + democratization

Distinctiveness breeding places and free places

Breeding place = a free place, but not the other way around

The distinction between breeding grounds and free zones was discussed several times. What makes a sanctuary different from a breeding ground? The answer to this is often that free zones are broader in scope than free zones. Where a breeding ground is limited to art and CAWA, a sanctuary is also concerned with community formation and outdoor spaces. For example, the project concerning the Groene Veld on the slip fields in Noord can be seen as an outdoor incubator. A breeding ground falls under free zones, but not every free zone is comparable to a breeding ground. In addition, the free space policy has a looser model than the incubator policy. It can be said that a breeding ground is over-defined while a sanctuary is under-defined (personal communication, December 7, 2021).

Expedition should partner-up with:

- **Internally within the municipality**

Free space should work more closely with internal departments. When other departments become more involved in free space projects from the start, for example already in policy making, processes can be accelerated. Such as an accelerated permit procedure, for example. Clear frameworks and models are also

E. PARTICIPATORY OBSERVATION INSIGHTS

needed for this. In addition, free space linked to other ambitions has more political and official support. Watch out for instrumentation and dilution. It is important that Free Space is not diluted in extreme participation processes; they shouldn't pull it too wide. This is about participative area development, not about citizen participation (personal communication November 30, 2021). Free space is not intended to be used for other purposes. But by entering into cooperation, support is increased and money can be passed on (personal communication December 7, 2021).

- Real estate & city districts
- Democratization (neighborhood participation)

Free Space can, for example, work more closely with real estate. The free space provides for municipal real estate by means of an initiative. What is the role of the real estate department here? How do they view the process? At the moment there are often negative experiences and little contact with real estate. How can you include them in this process? Free space has to be removed from the free market, you cannot approach it with a market approach. For Vast Goed it is important that free space is well defined, legally, and that not just anyone can register (personal communication November 23, 2021). A property manager does much the same as free space makers. Real estate and Free Space should be closer to each other, by working together they can strengthen each other (personal communication December 7, 2021). This requires a bit of goodwill on the part of real estate in the permits department. A bit of self-determination is needed, and room for spontaneity and flexibility. (personal communication January 25, 2022).

In order to realize this collaboration, different groups have to sit around the table at the beginning. For example, space can be sought in collaboration with other departments. Neighborhood budgets can be used, for example, in collaboration with democratization. Free space can also be linked to the R&D Environmental Act. In this way it is possible to look at how joint space can be freed up and how a different way of working can be implemented (personal communication November 30, 2021). Or by accessing Real Estate's vacancy file, the Free Space department can check where fines are being handed out, and where the vacancy is therefore of a high urgency. If something is empty for more than a year, the property owner will be fined. This is a way of looking for vacancy against and flexibility in how the municipality can deal with squatting. In the long term, private real estate can therefore be included in the free space process, instead of just municipal property. (personal communication January 20, 2022).

- **External partners**
- Free Space initiatives: ADM, Ruigoord
- Civil organizations
- Platforms: Culturele Stelling or Amsterdam Alternative

Often existing free space initiatives have the know-how of the bureaucratic world. In contrast to new young initiatives that still have to obtain this knowledge and experience. Linking existing free space initiatives to new initiatives can be fruitful. The free space experts can support the new initiative and involve their network. It is beneficial that this free space expert stands in the living-world but has the knowledge of how the system-world works. However, the municipality cannot expect that the free space experts do this for free (personal communication, November 30, 2021). Furthermore, the department should involve other comparable organizations. They should involve civil organizations and outsource the tasks to companies that are more capable (personal communication, November 23, 2021). Therefore the municipality should free-up some budget for this manners (personal communication, November 30, 2021).

Furthermore, the regel-brigade should make use of existing platforms to expand their own network of initiators. Often it was mentioned that potential imitators and free space makers did not know of the existence of the Expedition. They are not familiar with the municipal website and only know the free space policy via other platforms such as ADEV and Amsterdam Alternative. The Free Space department should therefore make better use of existing platforms to reach potential initiators, for example De Culturele Stelling and Amsterdam Alternative (personal communication, November 30, 2021). The department should work on improving their own website and mainly focus on providing information and feedback (personal communication, December 7, 2021). Furthermore, they should continue to collaboratively organize events such as the 'fysieke rond de tafel' to let these different groups meet one another. In this way the different parties get familiar with each other to build trust, reflect, and gather useful insights.

How should the department continue their current course?

- **Continue ambassador role and regel-brigade**

The department should continue its ambassadorial role and the regel-brigade. The municipal administrative experience of the department helps the initiator to get through the bureaucratic processes (personal communication, November 30, 2021). Besides clearing the way and de-regulating where possible, the regel-brigade has a positive 'we are going to fix this' attitude. The initiator needs someone to pull them through, this brings positivity and builds trust (personal communication, December 7, 2021). The initiators' attitude towards the municipality in general did not necessarily change. However, the feedback towards the regel-brigade is positive. The regel-brigade gives them trust; it is a central point of contact, they are accessible, transparent and open. It is important to maintain and continue this relationship and implement it in future projects (personal communication, November 23, 2021).

- **Create mutual trust, this takes time**

The abrasive relationship due to a troubled past of evictions, is restored with the help of the regel-brigade. Thanks to open and transparent communication from the municipal side, and close collaboration of the past years, confidence has improved (personal communication, November 23, 2021). The first skeptical initiator now shows more recognition (personal communication, December 21, 2021). However, free space makers are participation-tired; they give a lot of time and energy, but what they get in return is not always in balance (personal communication, November 30, 2021). Complete trust also requires reciprocity from the municipal side (personal communication, November 23, 2021). This does not necessarily apply to the regel-brigade, but the municipality in general. The distrust currently leads to lengthy processes, consideration of procedures and ultimately delays (personal communication, December 7, 2021). The initiatives can only get off the ground with mutual trust from both sides.

- **Keep learning and experimenting**

Creating free space is customization, every project implementation is different and therefore covered with different policies. This hybrid character makes it difficult to develop a policy, therefore they aimed to do this by experimenting (personal communication, November 23, 2021). Therefore, the department actually consists of tailors. Certain conditions are necessary to provide customization. For example, keeping it bureaucratically simple (personal communication, November 21, 2021). However, it is impossible to circumvent regulations, which is why a new working method is needed in which customization is institutionalized. The department must identify and visualize the various (main) routes, what do they

E. PARTICIPATORY OBSERVATION INSIGHTS

encounter? (personal communication, November 23, 2021). Before the department can create 'good practices' and standardized approaches, they have to gain more experience by doing more projects. For now it is too early to write policy and change laws or regulations. Therefore, they have to remain open and keep experimenting and learning (personal communication, November 30, 2021). It is important to understand how the department remains all-learning. How can they effectively gather insights, evaluate these internally and externally in order to create standardized approaches (personal communication, December 7, 2021).

- **Refine ambitions**

The objectives set by the department at the start of the expedition have not been achieved. The feasibility of the goals needs to be looked at more realistically. Fewer places have been realized than hoped for, apparently more time is needed per place. In particular, innovations can be made to simplify municipal processes. Since the department has no budget, only manpower, it is necessary to carefully look how costs can be covered. The fact that there is no money, however, also creates freedom. It gives room to make changes and get the municipality on board. However, the team's capacity is currently too small for this (personal communication, November 23, 2021). The department should be careful about making money and objective promises. It's not always feasible, and they do not want to sell a lie. This will undermine the built-up trust (personal communication, November 30, 2021). For example, it often costs money to hold land when permits have not yet been finalized. This is where tension arises between the lengthy bureaucratic processes and a lack of financial resources. The administrative effort is often underestimated, the work is labor-intensive and the time frame is difficult to estimate in advance (personal communication, December 7, 2021). The department must adjust its ambitions with regard to the number of places they want to realize, or get more manpower and resources.

- **Responsibilities should be clear from the start**

During the expedition period it often emerged that the responsibilities were not clearly defined. In particular, what the role of the regel-brigade is, what they expect from the initiators and what they can offer in return. Clear agreements must therefore be made at the start of the project, based on shared values. These covenants could make it possible to relax some rules.

For this it is important to meet with different parties at an early stage. In particular, real estate, permits, and safety authorities such as the police, fire brigade, ambulance, must be included earlier in the process. At the moment, these parties are only involved if it is urgent, as a result of which the process stagnates. There is a difference in perception of time between people who want to make or do something without earning money from it and the permit issuers that are just doing their jobs. To speed up these processes, the department can increase the pressure by escalating upwards and sending it to the alderman (personal communication, November 30, 2021). However, it is more practical to involve departments more and earlier (personal communication, December 7, 2021). The Free Space department must be able to grab the momentum, be clear in communication and agreements so that it is clear what they want from certain parties. (personal communication, January 20, 2022).

- **Facilitating not steering**

The implementation of free space is the strength of society. (personal communication, December 7, 2021). It is therefore important that the department does not steer towards this, but that the initiative itself indicates this. As a result, the department must assume a certain type of leadership role and a neutral position; substantiating (personal communication, November 23, 2021). It

is important that they recognize when to pull their hands off it, in order to empower the collective (personal communication, January 20, 2022). After all, it is not just about free space, but also about free people. Allowing the free space to actually be free requires customization (personal communication, January 25, 2022).

Safeguarding and valuing free space

- **In need of alternative Values (model)**

As mentioned before, what the municipality asks from initiators is often disproportionate to what they have to offer. People spend their free hours creating cultural, social, green spaces for the city, without getting anything in return. There is no average hour budget, therefore the municipality should not expect cooperation to be self-evident. The municipality does not always have the confidence that the municipal land will be used for the good. Since it is a non-commercial party that is focused on delivering social value, there is competition for legitimacy. To test this, new value models are needed. The covenant agreements will help in this regard. They legitimize, for example, why there is a legal deviation; a kind of trust agreement (personal communication, November 23, 2021). The initiator realizes an initiative with a high level of autonomy and delivers social contribution to the city in exchange for flexibility in dealing with rules, frameworks and procedures. A new kind of value model can convert the voluntary hours people put into an initiative and the social value it generates into something verifiable (personal communication, November 30, 2021). In this way there will be balance between ambitions, resources, time, money, and capacity, while a clear return of investment is guaranteed.

- **Difficulties realizing live-work component and cost-effective rent**

The initiators ask for the possibility to live on the free space, because of the currently high land prices. Having a house and a free space is unaffordable. In addition, the initiator also has to spend free time in managing the free space, which is often a 24/7 job that reduces the time to put in a paid job. It is therefore understandable that there is a demand for a combination of living and working. However, realizing this within the municipality is extremely difficult. The land that often qualifies for free space is uninhabitable, due to environmental or natural factors. However, residential groups and housing associations have been formed in the past, so there is a possibility. It is possible to innovate in this, for example private living linked to making a social contribution (personal communication, November 30, 2021).

In order to get the rent as low as possible, cost-effective rent, the amount needed to maintain the land is paid. However, this is often still too high and unaffordable for the initiators. To make it more affordable, systematic changes must be made (personal communication, November 30, 2021). Places can be perpetuated by, for example, issuing them under leasehold to initiatives, but this should not only be based on the land price (personal communication, December 7, 2021). There must be a willingness from real estate to guarantee cost-effective rent (personal communication, December 21, 2021). The initiative could, for example, cover the rent through subsidy. However, it does lose its autonomy to a certain extent. In addition, there are no subsidy schemes for such multifunctional initiatives. Besides, offering subsidies through land or real estate is not legal in Europe. However, an adaptive rent can drive the price down. Take an example of the climate adaptive renting contracts (personal communication, January 25, 2021).

- **Free space is a means not a goal**

Free space is not so much about what is realized; art, culture, social, ecology. But it's about how things are done. The social purpose that arises from this is an afterthought, the real interest is that people want to be involved in this selflessly. It is about finding

E. PARTICIPATORY OBSERVATION INSIGHTS

common ground and guaranteeing co-ownership. Transparent communication and clear covenant agreements form the basis of this (personal communication, December 21, 2021). It is the first step towards participation and inclusivity (personal communication, December 7, 2021). For this reason, free space encompasses other policy objectives. It is where art, culture, social and ecology come together. Free space has a connecting role within neighborhoods and manifests itself as a central point of contact with the municipality for them. How can the municipality change not so much its policy, but its working method (personal communication, January 20, 2022).

There are plenty of commercial developments in the city. This makes it difficult for non-commercial initiatives to manifest themselves (personal communication, January 20, 2022). The city has become a format for earning money, which means that the city is slowly losing itself to the market. The municipality will have to stop investing in multinationals and invest more in buying land instead of selling it. It is about implementation, in the planning system world, permanent space must be made in zoning plans. In short, a culture shift is needed in Amsterdam (personal communication, January 25, 2022).

The counteracting forces of the bureaucratic system

- **Finding leeway in rules or legalization**

The municipality is currently boarded up with laws and regulations. A preventive bureaucratic system that has designed away every form of insecurity and thereby also self-thinking. How can a system categorized by control steer on trust? The reflex of over-regulating must be suppressed. How can the municipality still look for the edges of the regulations within the framework of the laws? After all, squatting is illegal nationwide, but with 1000 people forced out on the street and 4000 vacant rental properties, the urgency is high. Examples can be drawn from the squatters' time, how was it tolerated then? (personal communication, January 25, 2022).

The dilemma within government is that this layered structure is difficult to change. However, in view of the housing shortage, illegal squatting cannot be ignored. With increasing squatting, the government should relax its rules or partially legalize squatting. Dealing with situations and associated laws and regulations in a reactive way. The illegal squatting can be used to set up bottom-up initiatives, through a legalization procedure (personal communication, November 30, 2021).

- **Tension between temporarily - permanency**

There are areas of tension with what the municipality wants to achieve and what the current system can do. Free space is high on the participation ladder, where self-government and autonomy are strived for (personal communication, December 7, 2021). The temporarily available places are at odds with the demand for full autonomy. As a result, free space is often used as an instrument (personal communication, November 30, 2021). The temporality is disastrous for the original purpose of free space. The temporary deployment of these initiatives results in gentrification. However, guaranteeing the spot permanently can counteract this polarization. When the conversation is only about money, it becomes a flat discussion, social and societal value must be central. There is almost no space left in the city. That is why the municipality must use its space more economically and not endlessly experiment in temporality. This makes it possible to embed longer-term plans and achieve results (personal communication, January 25, 2022).

In addition, due to the customization of free space, municipal processes are often time-intensive and inefficient, which creates friction with the free time that the initiator puts into the project. This

also costs money, because land has to be retained for a long time. The municipality must act more flexibly in a more experimental way. The search for space in the laws is also tailor-made. How can more space be found within the municipality and how can it be better organized for bottom-up initiatives? In doing so, they must learn to hand things over (personal communication, December 7, 2021). The challenge is acting within the bureaucratic system. An example can be taken from Belgium. There, policy ensures, for example, that mobile projects do not have to comply with the Building Decree; the porta cabin environmental permit. Here, legislation and regulations are dealt with in a basic way (personal communication, January 20, 2022).

F. TRANSCRIPT DEBAT OT301

Where:

OT301

Overtoom 301 - Amsterdam

Who:

Panel: representatives of

- ADM, Groene Veld and De Verlichting (Hay Schoolmeester)
- Vrij Beton, Amsterdam Alternative, and OT301 (Ivo Schmetz)
- ADEV (Amsterdam Danst Ergens Voor) - Mike
- Het Vrije Ruimte Akkoord (Jaap Draaisma - moderator)
- AFGA (Anarchistisch Feministische Groep Amsterdam) & Hotel Mokum
- Gemeente Amsterdam (Joekenel van der Pijl)

Audience:

- OT301
- Cinetol
- Skate Cafe
- De Bowlingbaan
- De Hoop
- Vliegtuin
- Ruigoord
- Rijkshemelvaart
- NDSM
- Amsterdam Alternative
- Gemeente Amsterdam

TRANSCRIPTION

Mike ADEV

en uiteindelijk dachten we van naja, het college heeft een voorzetje gedaan, gegeven. Met een tekst over tegencultuur en vrijplaatsen. En ik dacht van naja, als daar niemand iets van zegt, dan gaat daar ook niks mee gebeuren. En toen zijn we inderdaad samen met Bajesdorp, dat vrijplaatsen akkoord, vrije ruimte akkoord begonnen. En we waren zelf een beetje verbaasd hoe goed dat werkte, zeg maar. Dat het echt opgepakt werd. Vaak doe je heel veel energie, probeer je van alles op te bouwen. En hier hadden we eigenlijk helemaal niet veel energie voor. En het begon vanzelf te rollen. En het is nu een daadwerkelijk beleid geworden. Dus op zich zijn we daar best wel blij mee.

Mike:

“De tijd dringt.”

“Het duurt heel lang voordat je ergens komt. Voordat je ergens een keer een gesprek gevoerd hebt.”

“We vergaderen tot we een ons wegen”

“Activisme is ook heel veel vergaderen”

“We hebben allemaal hoop, ideeën, yes we hebben iets! Maar wat gaat het nou worden? En hoe moet nu eigenlijk de volgende slag gemaakt worden?”

Hotel Mokum - Speaker 1

“Wij hadden geen zin om te vergaderen”

“Wij als groep vooral zin hadden om iets te ondernemen.”

“Vooral omdat het denk ik heel duidelijk is voor heel veel mensen, en ik denk niet alleen de mensen die perse bezig zijn met vrijplaatsen en activisme, maar voor Amsterdam in het algemeen, dat de dingen waarvan we houden en de dingen die belangrijk zijn eigenlijk voor onze ogen aan het verzanden en aan het verdwijnen zijn.”

“En dat na decennia van repressief overheids beleid van neoliberale stadsontwikkeling Dat de maat vol is en dat we daar iets tegenin moeten brengen”.

“Kraken leek ons daarvoor een heel geschikte route, om dat te doen. Op een bepaalde manier, juist omdat het illegaal is en omdat

het niet mag. Ik bedoel, persoonlijk ben ik bij heel veel demonstraties in mijn leven geweest. En op een gegeven moment krijg je een soort van demonstratie-moeheid. Plus je weet helemaal niet of het ergens toe leidt. En het voelt ook vaak niet subversief. Het voelt niet snel alsof je deel uitmaakt van de beweging die daadwerkelijk iets kan veranderen. En ik denk dat het mooie aan kraken is, dat de daad alleen al een soort van klap tegen de gevestigde orde is. Het leek ons in ieder geval belangrijk om via die weg iets te doen aan problemen die heel veel mensen in deze stad ervaren. Dat is waarom we voor deze manier van handelen hebben gekozen”

“Nu we de documentaire hebben gekeken, is het duidelijk dat er een rode draad in dat verhaal was. Van alle kanten namelijk; de paradox dat je de staat vraagt om tegencultuur te faciliteren.”

AFGA - Speaker 1

“Een ding dat ik wou benadrukken is dat op de dag dat deze documentaire vertoond werd bij de stopa, was de dag dat wij een pand gekraakt hadden in de pijp van Blackstone en toen zijn we met grof geweld en politiehonden in elkaar geslagen en ontruimt. En ik denk dat dat ook een beetje de tegenstelling laat zien van uh, ja ik vraag me ook een beetje af wat wij hier doen of ik persoonlijk. Want ik vind het vrijplaatsen akkoord een gentrificatie project. En ik hoop dat daar ook een reactie op komt. Uhm ja, we zitten in een wooncrisis. Kraken voor veel mensen is een manier van overleven ook. Dus waarom praten we over kunstenaars en vrij denkende mensen terwijl iedereen gewoon bestaansrecht heeft en een veilige plek zou moeten hebben. Dus waarom niet alleen maar... Het wordt een soort van gerepresenteerd als een soort van privilege, dat alleen kunstenaars zouden mogen hebben. En.. ja, daar ben ik het niet mee eens.”

Speaker 2

“Ja ik denk dat ik ook als kunstenaar voor mezelf kan spreken, misschien voor het collectief, maar zonder kraken had ik überhaupt geen kans gehad om kunstenaar te zijn. Omdat ik dan, wat is het... gemiddeld 800 euro huur moet betalen. Ha-ha.. En dan, ik leef van mijn kunst en ik krijg ongeveer 400 euro per maand maximaal. En dat is alleen mogelijk als je kraakt, want.. Ja zoals die guy in die documentaire zei; waar moet je van leven? Slippers? I don't know, ik weet niet meer wat ie zei, haha. Maar uh, ja. Uhm dus dat. Wat is een vrijplaats, voor wie is die?”

Speaker 1

“En wat betekent vrijheid zolang we onder het kapitalisme leven, onder de staat, uhm en onder het patriërchaat. En vrijheid voor wie? Is dat een privilege dan? Hoe kun je spreken van vrijplaatsen. Ik denk dat dat een goede vraag is.”

Gemeente Amsterdam - Joekenel

“Er is het een en ander gezegd, dat natuurlijk heel tegenstrijdigheid en ingewikkeld. En dat is het ook. Ik moet eerlijk zeggen, als ik hier nu zo zit en ook zo weer zag dat ik dat ook voel. Van ja, dit is gewoon echt wel een heel uitdagende kwestie. Dat merken wij ook, dat merk ik ook.”

“Het is natuurlijk iets wat een grote maatschappelijke beweging is, waar wij onderdeel van zijn. En dat speelt niet alleen in Amsterdam. Dat speelt in veel steden en de thematiek is enorm. Dat raakt aan zaken die met wooncrises te maken hebben. En met de gentrification processen. En die zijn zo groot! En ik denk dat het heel belangrijk is dat wij vanuit de gemeente, met onze eigen beperkte mogelijkheden er alles aan willen doen om die ruimte in de stad wel vrij te maken en houden. Voor jonge mensen, voor nieuwe initiatieven. Want we hebben allemaal dat gevoel, dat het allemaal een beetje kwijt raakt anders. En daar is het uit ontstaan. Uit het coalitieakkoord. En dat heeft Eline ook niet toegelicht, een dame die ook in ons team actief

F. TRANSCRIPT DEBAT OT301

is. En ik denk dat we ons moeten realiseren dat we ook vanuit verschillende perspectieven eigenlijk met hetzelfde bezig zijn. Dat ik voor de gemeente werk dat ik probeer de werkelijkheid die we buiten mooi willen maken, die wereld in te passen. En dat we daar met ingewikkelde zaken te maken hebben, en dat we dan sommige dingen juridisch moeten organiseren, dat is dus de uitdaging. En dat is volgens mij ook waarvoor we hier zijn. Hoe kunnen we dat met elkaar doen. Ik wil dat graag met casussen doen, dus voorbeelden. En ik merk ook dat, kijk wat Eline zei is, uhm.. De erkenning is stap één. Die was er al een jaar geleden. We zijn nu een stap verder. We zijn in de praktijk bezig. We hebben nu een voorbeeld wat enigszins tot stand is gekomen, daar kan Hay ook wel wat meer over zeggen. Het is enorm weerbarstig om daar doorheen te werken, om een plek vrij te maken. Daar zijn we nog mee bezig. Maar het is ongelofelijk belangrijk dat we die voorbeelden maken. Met elkaar! Dus dat zie ik als de volgende stap. Meer voorbeelden! Het voorbeeld dat er is, daar zijn we ook nog niet klaar mee, daar hebben we nog genoeg aan te doen om dat verder voor mekaar te krijgen. En nog meer voorbeelden met elkaar maken. En niet tegen elkaar, maar met elkaar. En ik strijd binnen de gemeente voor iets en daarvoor heb ik ook andere mensen binnen de gemeente nodig. En er is wel die tendense van we willen het, maar het gaat nu om hoe. Hoe doe je dat dan?"

Hay - Groene Veld, De Verademing (voormalig ADM)

"Nou zoals jullie weten, zijn wij na de ontruiming met ongeveer 40/50 mensen op de slibvelden in Noord terecht gekomen. Eigenlijk was dat, kregen wij dat terrein toegewezen onder een gedoogbeschikking voor twee jaar. Dat houd in dat wij daar op 1 november 2020 opnieuw ontruimd hadden moeten worden. Waren het niet dat er een Expeditie vrije ruimte in de tussentijd van start ging. Ik denk dat ook net zoals ADEV en andere op de ADM daar op de totstandkoming van dat beleid veel input heeft gehad. Denk ook aan het vrijplaatsen debat een maand voor de ontruiming in de Zwijger, visies die zijn geschreven door onder andere de ADM zelf om de ADM te behouden of om een nieuwe vrijplaats op de slibvelden in noord te maken. Dat is allemaal van input geweest. De voorganger van Joekenel. Uhm... Hoe dan ook, wij raakte een half jaar voordat we daar weg moesten op de slibvelden in gesprek met de Expeditie Vrije Ruimte. Heel intensief. Eigenlijk een hele zomer gepraat, plannen gemaakt samen. Gekeken naar niet alleen hoe je het verblijf op de slibvelden zou kunnen verlengen, maar ook hoe je het terrein daarnaast, de voormalige waterzuiveringsinstallatie, hoe je dat misschien erbij zou kunnen betrekken. Om een lang verhaal kort te maken, een maand voor 1 november 2020 lag dr van ons uit een plan, waar de Expeditie Vrije Ruimte zich ook in kon vinden. En dat samen, die koppeling, heeft er toe geleid dat de stadsdeelvoorzitter toch bezweek en zei 'hey, hier zit misschien wel wat in, in dit plan'. Ook voor de buurt daar in Noord, voor de groep, voor de cultuur in de stad. In samenwerking met die expeditie. Daar werd een tijdje voor uitgetrokken. Een maand of drie/vier. Dat leidde tot een plan wat wij vanuit de ADM de drie zomers noemen. Waarom drie zomer? Omdat dat het termijn is dat we daar in ieder geval gegarandeerd kunnen zitten. Dat is een korte termijn. Maar wij konden niet anders. Hadden we die termijn niet geslikt, dan waren we gewoon 1 november 2020, denk ik rücksichtslos door de gemeente daar weggeveegd. Uhm... Maar tegelijkertijd leidde dat tot een grote discussie bij ons in de groep; gaan we dat doen voor die drie jaar of niet? Nou met die uitbreiding van dat terrein en de mogelijkheden die dat voor onze groep bied, maar ook voor buurt en stad. Hebben wij gezegd, dat gaan wij gewoon doen. En het plan de drie zomers is dan uiteindelijk vastgesteld door College van B&W begin juli. En de wethouder heeft daar een aftrap verricht, Ja eigenlijk zouden we al rond die tijd een huurcontract voor het nieuwe deel moeten krijgen. Dus het oude deel, de slibvelden. Daar betalen wij geen huur, daar zitten we onder een gedoogbeschikking. Maar we gaan huur betalen voor het andere deel. Uhm, dat contract

dat kregen wij afgelopen maandagavond in de mailbox. We hebben daar meer dan een half jaar op gewacht. Dat was dus het eerste voorbeeld van, hoe je met een andere afdeling van de gemeente, hoe je in eerste instantie elkaar heel positief benaderd en vervolgens valt het stil. En dan zet je veel druk, en dan gebeurd er een lange tijd niks. En dan is er toch politieke druk nodig, die wij gevraagd hebben aan de expeditie, maar ook met onze eigen politieke contacten. Om dat contract überhaupt te krijgen. Waarom is dat contact belangrijk? Omdat dat rechtszekerheid geeft, en omdat je pas dan al je andere vergunningen kunt aanvragen. We gaan daar horeca draaien. Dan heb je een horeca vergunning nodig. We gaan daar dingen verbouwen, je hebt bouwvergunningen nodig. Hoe dat gaat, zal ik straks wat over vertellen. Maar dus als het basis documenten er niet ligt, kom je niet verder. Nou dat hebben wij natuurlijk niet op ons laten zitten. Wij zijn in de tussentijd gewoon het terrein opgetrokken. En we zijn begonnen met verbouwen. Even los van vergunningen en los van contract. Uhm politiek is het akkoord, dus wij gaan er van uit, misschien krijgen we beetje straf daarvoor, dat we dat doen. Maar dat zien we dan graag tegemoet. Wij gaan onze weg in die regelgeving wel vinden. We gaan het pad plavijen. In ieder geval met manieren, om af te wijken van de normale protocollen en procedures. Hoe dat uitwerkt in de praktijk, daar gaan we achter komen."

Audience 1:

"Een woordje is in de politiek vaak heel erg belangrijk. In de documentaire zei de expeditie er is ruimte voor voormalige kraakpanden. Betekent dit dat de gemeente Amsterdam kraakpanden gaat ontruimen voor vrijplaatsen?"

Joekenel:

"Dat lijkt me niet.... Dat lijkt me vreemd. Ik bedoel de expeditie gaat natuurlijk niet..."

Audience 1:

"Jullie gaan zeker niet, als jullie een leuk pand hebben en daar zitten krakers die niet weg willen, zeggen we gaan ontruimen want daar komt een vrijplaats."

Joekenel:

"Nou, wat we doen is het maatschappelijk vastgoed, het vastgoed van de gemeente inzetten hiervoor. Dat is wat we doen. Dus de eerste focus ligt niet op ander vastgoed. Dus naar mijn weten is er niet op dit moment een pand gekraakt wat eigendom is van de gemeente."

Jaap Draaisma

"Oke, nou ik denk dat we daar straks op terug komen, want er zijn wel panden van de gemeente gekraakt. Maar laten we dat, dat is gewoon, in die zin is de tegenstelling natuurlijk heel erg hard. En dat moeten we ook uitspreken vanavond, anders komen we niet verder. Maar nu dus allereerst even informatief."

Audience 2:

"Ik woon in de bowling, en dit is een pand van de gemeente. Mensen willen dat in gebruik gaan nemen, Verdedig Noord. En wij worden daarvoor ontruimd waarschijnlijk. Tenminste dat is het plan tot nu toe. En de vraag is, waarom is er expliciet geen woonmogelijkheid in die plannen? Waarom is dat niet mogelijk?"

Jaap Draaisma

"Ja dus dit is een informatieve vraag, waarom zou er in dus de vrije ruimtes die de expeditie wil scheppen, geen woonruimte mogelijk zijn. Dat is je concrete vraag. En natuurlijk zit daar een hele discussie onder, die wat mij betreft, hebben we die straks. Kun jij gewoon specifiek op deze vraag..."

F. TRANSCRIPT DEBAT OT301

Joeknel

“Het aspect van wonen is eigenlijk het lastigste, een van de twee lastigste kwesties die we nu om handen hebben zegmaar. Maar dat binnen de expeditie zien wij wel van dat wonen is heel belangrijk. Bij een vrijplaats. Wat je ook hier, net al hoorde in de jongens en dame die dat vertellen. Het is eigenlijk onlosmakelijke verbonden dat er iemand permanent aanwezig is op een plek waar je ook zo'n vrijplaats hebt. Uhm we merken alleen dat, de druk op de ruimte is enorm. Dus de plekken waar je nu nog een vrijplaats zou kunnen vestigen in de stad en dan even niet zo'n casus als de bowling, daar kan ik straks nog wel iets meer over zeggen maar, dan is dat vaak in ruimtes aan de randen van de stad. Waar je per definitie niet mag wonen. Want dat zijn groene stukken van de stad. En die zijn juist beschermd, vanuit om niet te komen wonen. Maar alleen om te recreëren, om te zijn. Dus als we iets zouden willen met plekken in de stad, rondom de stad waar het groen is en beschermd. Waar je wel mag zijn en ook wonen, dan moeten we daar iets op verzinnen. En daar moet je een constructie voor maken die we nu nog niet hebben. Dus ik erken vanuit de expeditie, erkennen we wel dat dat heel belangrijk is....”

Jaap Draaisma

“Maar de vraag is van, mag je nu dan in die vrij ruimtes wonen. Je zegt ja onze bedoeling is wel dat er ook gewoon wordt hoor ik je zeggen. Maar het moet ook kunnen enzofoort. Maar het is niet zo... het is niet zo iedere keer dat je er niet zou mogen wonen.”

Joeknel:

“Op bepaalde plekken is dat wel gewenst. En in het specifieke geval van jouw bowling, is dat waarschijnlijk.. zou dat kunnen dat dat niet het geval kan zijn. Dat weet ik niet. Ik weet wel, ik ben benaderd door een collega van wil je hier eens over door komen praten. Dus dat gaan we doen. Van want.. uhm. En ik ken ook het verhaal van Massih en dat collectief. Met dat nummer dat net is opgestaan. En ik heb begrepen dat daar een soort spanning op kan staan en dat moet ik zelf nog ontdekken, wat daar precies aan de hand is en wat we daarmee kunnen. Het lijkt mij bijzonder dat er een initiatief of collectief dat in de stad een plek wil, tegen gentrificatie in, plek krijgt ten koste van een ander collectief dat ook een zekere waarde heeft vanuit de expeditie. Dat lijkt-klinkt mij vreemd in de oren. Maar hoe we dat op moeten lossen, dat weet ik nog niet..”

Jaap Draaisma:

“Dankjewel. Even tot zover, ik denk dat we in het debat er nog wel even op terug komen. Maar ik denk nu gewoon dus, ik denk dat dat heel belangrijk is. Dat principieel de vrije ruimte dat de gemeente wil scheppen, daar ook woonruimte in kan. Maar dat praktisch, afhankelijk van veiligheid en groenplannen en dat soort dingen het heel lastig is. Maar het is niet zo....”

Joeknel:

“Dat we het graag willen. Dat we zien dat de essentie daar, dat dat er is “

Jaap Draaisma

“Ja, maar men wil het wel graag. Nou laten we dat even meepakken naar straks. In die hoek zat nog iemand.”

Audience 3 (Ruigoord)

“Wat is het verschil tussen de broedplaatsen en vrije ruimte expeditie. Want het lijkt een loop te zijn. Het is een loop.”

Joeknel:

“Het heeft natuurlijk wel verband met elkaar.”

Audience 3 (Ruigoord)

“Ohja, maar dat is wel interessant om het verband dan te weten.”

Joeknel:

“Ik denk dat het verband is dat het voortkomt uit dezelfde soort beweging en behoefte en wens van mensen in de stad om bijzondere plekken in de stad te houden.”

Audience 3 (Ruigoord)

“Alle regulaties, krijg je direct alle regels en....”

Joeknel:

“Nee dit gaat niet over regels, dit gaat over; het is belangrijk dat we..”

Audience 3 (Ruigoord)

“Nee die broedplaatsen waren ook geen regels in principe, weetje in 1999 toen dat allemaal begon, waren er ook niet zo heel veel regels. Het beleid was er nog niet. Dus vrije expeditie beleid is er nog niet, het moet gemaakt worden. Maar er is natuurlijk een voorbeeld.”

Joeknel:

“Dat laatste begrijp ik niet.”

Audience 3 (Ruigoord)

“Het broedplaatsenbeleid is natuurlijk gewoon een voorbeeld. Dus in hoeverre is het niet hetzelfde?”

Joeknel:

“Volgens mij komt het voort uit dezelfde beweging, namelijk dat je als stad en als mens in de stad niet wil dat je bezieling uit de stad verdwijnt. Dus het gaat op een hoger niveau is het-gaat het over dezelfde thematiek”

Jaap Draaisma:

“Ja maar wat is het verschil he? Even dan omdraaien. Dus wat is de relatie, maar misschien maakt het wat scherper. Wat is het verschil tussen broedplaatsenbeleid en vrije ruimte beleid?”

Joeknel:

“Ja, nou. Het broedplaatsenbeleid bestaat natuurlijk al een tijd. Is opgericht sinds 2000 ongeveer, op kunstenaars en creatieven. Wordt daar ook op getoetst. Werkt met subsidies. En gaat vooral over plekken in panden. En vrije ruimte gaat over, ook buiten plekken, die huist ook buitenplekken. Niet alleen over kunstenaars. En het is de bedoeling he, dat bij uitstek denk ik belangrijk dat we niet willen werken met subsidies. Dat we die anonimiteit groter willen houden van de mensen in de stad en dat je op een andere manier die ruimte in de stad wil houden. Die met broedplaatsen misschien ook wel beoogd was, maar in de loop van de jaren, ja, nu is ontwikkeld tot het broedplaatsenbeleid wat er nu is. Ik denk dat er nu weer een nieuwe urgentie is ontstaan waardoor we deze vrije ruimte willen creëren. En die is wat breder, ik denk dat die is simpelweg wat breder is, wat maatschappelijker. Geëngageerd in de breedte. Niet alleen op cultuur gericht. Dat die maar in wezen dezelfde vraag beantwoordt, maar dat is het verschil.

Jaap Draaisma:

“Oke, dankjewel”

Mike

“Mag ik daar misschien ook kort antwoord op geven. Kijk wat mij in ieder geval opgevallen is, is dat uh... want het is logisch om dezelfde loop te zien. Dezelfde destructieve loop te zien ook wel. Maar volgens mij mist het ook een beetje de hoop he? Dat is natuurlijk ook wel het risico dat je ingaat. Maar goed! In ieder geval wordt gentrificatie of de commercialisering van de stad zegmaar. Dat niet commerciële aspect zit er wel écht in. Tenminste dat lees ik er echt in. Dus ik heb wel het idee dat er ook, zelfs vanuit de gemeente, ook wel leringen worden getrokken van wat broedplaats was en

F. TRANSCRIPT DEBAT OT301

waarvoor het stond. En ik denk voor ons is het gewoon heel belangrijk om ook daar heel scherp op te blijven. Dat niet dezelfde fouten gemaakt worden. En volgens mij weten, kennen we allemaal de fouten. Dus...

Ivo

"Wat op zich natuurlijk best moeilijk is, als je het hebt over kostprijs dekkende huur. He? Voor de vrije ruimte. Dan kom je al heel snel ook in een broedplaats constructie terecht.

Jaap

"Ik wil deze even vasthouden. Dit dreigt toch weer meer debat te worden. Uh ik was nog even bezig met de vragen aan de mensen die gesproken hebben. Uh, was er in die hoek ook nog iemand? Anders dan zat... Daar is het heel donker voor mij, dus.. W-Oke, oke.

Audience 4 (Bajesdorp)

"Dag lieve mensen, uhm... het is eigenlijk aan iedereen een korte opmerking. Volgens mij gaat de vrije ruimte niet zo zeer wat er in ons hoofd zit, maar hoe de gemeente organiseert dat we samen leven. Dus is de vrije ruimte niet ook een soort pleidooi dat de bureaucratie open, of verdwijnt op plekken, dat we dat op een andere manier kunnen organiseren. We zitten heel erg veel ons druk te maken over hoe de gemeente werkt, maar daar hebben we eigenlijk helemaal niet zo veel aan, toch?

Jaap

"Dankjewel, ja. Dit is meer het filosofische niveau, denk ik. Maar wel op dat niveau inspirerend. Was daar nog iemand die iets wilde zeggen? >naam< wilde jij iets zeggen. Of >naam<?"

Audience 5

"Ja ik heb een vraag aan Hay. Heel specifiek: hoe blij ben je nu met dit contract. Zeg maar? Want als je het mij vraag ben je gewoon een kooi. Jullie zijn een paar jaar geleden ontruimt. Daar was ongeveer de hele alternatieve beweging in de stad tegen. Nu heb je een plan voor drie zomers. Dat zegt dus eigenlijk al meteen he, het is maar voor drie zomers en wat er daarna gebeurd weet je niet, dus hoe duurzaam is het allemaal. Want als even iets uh, het perspectief iets verbreden dan weten we dat in maart dit jaar gemeenteraadsverkiezingen zijn. Nou als je het mij vraagt wordt GroenLinks weggevaagd. Die hebben het gewoon zo slecht gedaan de afgelopen periode dat het, ik kan me niet meer voorstellen dat die nog de helft van hun zetels overhouden. De SP hetzelfde verhaal. En dan mogen we blij zijn dat de fascisten in deze stad nog niet met een enorme hoeveelheid mensen in de gemeenteraad komen. Dus hoe duurzaam is dit allemaal, weet je wel? Je moet je daar echt wel eventjes over achter je oren krabben en denken van jongens is dit eigenlijk wel de goeie weg?

Hay

"Nee daar heb je gelijk in. Wij hadden natuurlijk ook gewoon het liefst een permanente plek. Het is een godsbeheer in Amsterdam. De druk op de stad is enorm, en ik denk vanuit de visie alle ruimte die je kan doorloodsen, doorsluizen, of dat nu via vrijplaatsen, broedplaatsen, kraken of wat dan ook is. Die je betaalbaar kan hebben voor mensen met vrije gedachte, vrijzinnige geesten, vrijdenkers, mensen die het anders willen, mensen die anti-capitahe? Noem het allemaal maar op. Elke vierkante meter die je daarvoor kan realiseren, moet je gewoon pakken. Punt. En wij doen dat voor drie jaar. En als die fascisten volgend jaar in de raad zitten, zitten wij op dat terrein. En ze krijgen ons er niet af.

AFGA

"Ja success..."

Hay

"Daar maken we afspraken over. Nee, maar mijn boodschap is helder. Mijn-mijn boodschap is helder. Wij hadden dit ook niet kunnen doen. De consequentie daarvan was dat we met 40/50 man op straat hadden gestaan. Met de hele erf-gedoe van het ADM, misschien wel voorgoed weg was, omdat we dan versnipperd zouden raken als collectief of als gemeenschap. Over het hele land. Nu krijgen we een groter stuk terrein dr bij. En kunnen we in samenwerking met allerlei mensen in de stad, dat is de bedoeling, kunnen we daar leuke dingen doen. Dus die draad gaan we oppakken. In die zin vind ik het belangrijk dat er dus drie-en-een-half hectare ruimte mensen zich kunnen manifesteren. En zo'n kans laat je gewoon niet liggen. En als wij, daar ben ik van overtuigd, in samenwerking met buurt en stad in die drie jaar ook laten zien he? Door dingen te, ons manifesteren door dingen die we altijd al doen he? Met vrije manifestaties. Dan zie ik niet in, waarom het contract daar niet verlengt wordt. Want de druk op dat gebied daar, is anders dan in andere delen van de stad. Op dat deel buiten de ring mag je niet gaan wonen. Is wonen uitgesloten. In ieder geval de eerste 10-20 jaar. Dus het blijft groen. Het blijft recreatief, enzovoort. DUs scoren wij door onszelf en voor buurt en stad, dan zie ik die periode uitlopen.

Jaap

"Oke, ik denk dat de vraag op een andere manier nog wel terug zou komen in het debat. >naam<?"

Audience 6

"Ik heb een concrete vraag over inderdaad expeditie vrije ruimte. Welk budget is daar aangehangen? Ik weet dat toen broedplaatsen opgericht werden, er toen een budget voor uitgetrokken was. Om dat van de grond te krijgen, en dat is ook naja, een aantal jaar heeft dat budget gekregen. En heeft het zijn vruchten afgeworpen. Hoe zit dat voor de expeditie Vrije Ruimte? En wat zou het pand van Hotel Mokum kosten?"

Jaap

"Hahahahaha."

Joeknel:

"Nou wij hebben geen budget. Dus het is echt een werkwijze, aanpak, oefening en ontdekkingsreis die we nu doen. Door het gewoon te doen. Dus er zijn mensen aan verbonden. Dus er zijn mensen die hier met de mensen die de vrije ruimte willen invullen, samen optrekken. Om in die gemeentelijke molen het voor mekaar te krijgen. Dus dat is wat er, wat er ja, aan middelen is. En uhm... En je hebt de lagere huurprijs, die in de aanbidding is. Dus het vastgoed dat niet voor een zakelijke prijs wordt ingezet. Dus dat is eigenlijk wat je krijgt. En natuurlijk zoals met de verademing, dat is gewoon keihard samen optrekken en alle obstakels die je tegenkomt slechte en doorgaan. En nog eens doorgaan. Volgens mij is het ook echt heel belangrijk dat de verademing dit wel doet. Ook al is het tijdelijk. Omdat je het hele element van spontaniteit en alles wat je wil met vrije ruimte. Dat gaat natuurlijk over, dat je het niet nu vastlegt. En dus laten, als het nu lukt daar en het mooi wordt... en maak het mooi! En wij werken er aan en er mogen mensen aan blijven werken vanuit de gemeente. Dan moet je gewoon steeds meer van dit soort plekjes creëren in de stad. En zo de overtuiging maken, met elkaar. "

Ivo:

"Kun je misschien iets vertellen over andere plekken die binnen de expeditie die nu op tafel liggen. Zoals de Radartoren of Sloterdijk of Osdorperweg. Want er is meer, toch?"

Joeknel:

"Dr is meer. Dit noemen we onze eerste grote experiment. Dat is de

F. TRANSCRIPT DEBAT OT301

Verademing op het Groene Veld. Omdat die zo groot is en zo belangrijk en zo toonaangevend. Maar we zijn ook bezig in Sloterdijk. Uh... in gesprek met partij, hier ook rond zien lopen. Om daar iets straks hopelijk permanent te krijgen. Uhm... Ik heb op het, we hebben op het Bretten gebied een stukje grond in de aanbidding. Dus dat wordt inderdaad tegen een lage prijs, kun je daar iets op gaan doen. Het is wel helemaal low-key, en er is niet zoveel en je moet het helemaal zelf opbouwen met je eigen handen. Maar het kan. Daar zijn we ook over in gesprek. Ook met iemand die hier nu aanwezig is.

Audience 7:

“Wat gaat er gebouwd worden?”

Joekenel:

“Uhm, dr staan, dr staat een bouwwerk. En dr mag iets staan en blijven staan. En er mag niet gewoon worden, zoals bijna op alle plekken niet gewoon mag worden. Dat zijn grote uitdagingen. Maar je mag er wel zijn. Dus dat zal de woonproblematiek niet meteen oplossen. Dus dat weet ik, maar uhm...”

Ivo:

“De Radartoren?”

Joekenel:

“De Radartoren is Amsterdamse bos. Nou daar zijn we eigenlijk ook aan het trekken aan hoe krijgen we hier dit voor mekaar. We zijn in gesprek, om daar een bijzondere plek midden in het Amsterdamse bos te maken. Dan krijgen we daar ook wel weer weerstand op met Amsterdamse bos en voortschrijdend inzicht toch meer geld moet gaan verdienen met z'n eigen, met het verhuren van zijn plek. Dus dat komen wij dan ook gaande dat traject tegen. Dus daar moeten we dan weer op puzzelen, van hoe kun je het hier waarmaken. Dus dat is ook wat we doen. Wat ik zie ook als niet meteen vrije ruimte, maar wel als de ruimte vrij maken. Elke plek is anders. En bij elke plek moeten wij zoeken: wat doen we hier? Hoe pakken we dit aan? Wie is de groep? Wie wil het, wie durft het aan? Uh.. hoe ga je het doen?”

Jaap:

“Oke, dankjewel”

Joekenel:

“Jij moet lachen om iets wat ik zeg? Of..”

AFGA:

“Ja, ja... Ja”

Joekenel:

“Oh, vertel!”

AFGA:

“‘Durf’ je het aan?”

Joekenel:

“Ja, dat gaat ook voor mijzelf hoor. Ik bedoel wie durft het tuurlijk tuurlijk, dat is...”

AFGA:

“ (schreeuwt) Ja, durf je het aan? Vijftien mensen dakloos maken ‘s nachts? Voor een vrijplaats? En de mensen die hier blijven voortgaan worden ook facking hard genaait door de gemeente, sorry.. Ik vind echt...”

Jaap:

“Jij bedoeld, als je er op in gaat, dan word je door een aantal... dan moet je er over twee-drie jaar weer uit, he? Het is tijdelijk. En dan

kun je dus ontruimt worden?”

AFGA:

“ Het is een soort van greenwashing, gentrificatie-washing. De gemeente gebruikt jullie om te zeggen van: ‘kijk het is in overleg gegaan. Het gaat allemaal vet goed’. En dan wordt je straks gewoon eruit gekieperd wanneer de beweging weer zwak is.”

Jaap:

“Even, even voor de orde. Uh dat waren de vragen aan de mensen die hier inleiding hebben gehouden. We gaan langzamerhand over in debat. Dat vind ik hartstikke goed, daar zitten we ook voor hier. Maar ik wil wel dat dan meer de specifieke vragen gesteld zijn. Dus er zijn geen specifieke vragen meer gericht, dus informatief? Dus dan gaat nu, nou dat was net al even. We gaan gewoon, nu is het debat los. En dat gaan we dus ook doen.”

Audience 3 (Ruigoord)

“Ja, ja ik heb een vraag aan Joekenel. Uhm-uh.. Ja ik begrijp dat je in een moeilijke positie zit als pionier hier op een plek die net moet gaan verkennen. En ik begrijp ook dat heel veel frustratie zit bij de mensen die al jaren, misschien wel decennia lang met deze materie worstelen. Uhm maar mijn punt is natuurlijk ook wel dat of er, wat is het, over vijf maanden ofzo hebben we de gemeenteraads-verkiezingen. En ben ik nou erg nieuwsgierig hoe het gaat met, uhm het lobbyen bij de verschillende partijen voor het behoud van in ieder geval het begin van de Expeditie Vrij Ruimte. Joekenel, ben je daar mee bezig. Heb je daar zicht op. Hoe gaat het ermee?”

Joekenel:

“Ja, wij proberen natuurlijk dit voort te zetten. Ik ga er ook vanuit dat het voortzet. Maar ik ben niet zelf politiek actief. Dus ik ben wel afhankelijk van wat daar gebeurd en wie de lijnen daar gaat bepalen. Ja ik geloof zelf, omdat het voortkomt uit iets veel breders dan alleen wat nu vanuit GroenLinks is aangerstuurd, dat dit er ook als straks D66 meer te zeggen krijg, of andere politieke partijen. Dat we het wel zo weten te vormen en dat het nog steeds zo belangrijk is dat dit echt wel een plek krijgt. Ik bedoel daar, daar werken we aan door te laten zien dat het kan. Door voorbeelden te stellen. Door de juiste vragen te beantwoorden. Van wat moet er dan nog gebeuren om dit voort te zetten? Ik ben zelf niet politiek aan het lobbyen. Dat doe ik niet. Dat zou ik bijna willen vragen, doe dat! Dat is natuurlijk iedereen, dat zou ik zeker aanraden, dat uhm ja.”

Jaap:

“Oke”.

Joekenel:

“Nog een ding kan ik er over zeggen, dat ik nog wel ook belangrijk vind. Voor de verkiezingen gaan wij wel ons gesprek nog met de wethouders voeren. Ik wil dat het liefst ook met raadsleden erbij doen. Waarschijnlijk eind januari. Met een programma, wordt waarschijnlijk Sexyland. Ik kijk nu even naar iemand uit het team die het allemaal heel hard aan het organiseren is. Waarin wij echt aandacht voor dit onderwerp willen in de stad. Dus eigenlijk stedelijk gesprek hierover willen voeren. Dat doe ik natuurlijk wel omdat daar na, dat is heel belangrijk dat het tussen de oren van de mensen is wat we aan het doen zijn. En dat we laten zien wat we kunnen. En wat we wel voor elkaar hebben gekregen. Ja zo doe je dat.”

Jaap:

“Oke, dankjewel. Uhm ik wil even twee dingen pakken uit het gesprek hier om het debat los te maken. Menno zegt ja, er komen volgend jaar een aantal fascisten in de gemeenteraad en er komt misschien een verschuiving naar rechts, en wat blijft er dan nog van over. Hay zegt van ja, wij zitten op het terrein. En daar kunnen we

F. TRANSCRIPT DEBAT OT301

ons in ieder geval een paar jaar ontwikkelen. Als je over drie jaar er af gekiept wordt, dat hangt natuurlijk ook van die verhouding af. Dus dan denk ik van ja, dan zeg jij terecht: ja straks is die beweging weer ingestort he, en dan denk ik van ja hoe.. Dat is een beetje naar Hay toe, maar ook naar jou en naar jou. Van hoe benut je dit dan om zegmaar die beweging, die op dit moment natuurlijk niet al te sterk is. Maar door de wooncrises en nog een aantal dingen toch weer lekker.. Hè, afgelopen half jaar gebeurd er weer lekker veel. En veel mensen op straat en jonge mensen enthousiast. Dus je kunt dit ook benutten om te mobiliseren. Juist om die fashisten tegenstem. En juist om niet naar drie jaar uitgegooid wordt. Dus dan wou ik even Hay en dan jou en dan jou. Dus het idee dan even van hoe ontwikkel je dan zo'n beweging. Jullie duiden alle drie op, maar dat is natuurlijk precies het allermoeilijkste wat er is.

Hay:

"Ja een van de dingen die wij daar aan doen, daar zijn we nu hard mee bezig. Het is bijna analoog aan wat in Mokum gebeurd. Het is een gebouw verbouwen en klaarmaken voor publiek gebruik. En dat gebouw dat wordt een buurtcentrum waar allerlei, waar wij plek gaan bieden, niet alleen aan kunst en cultuur, maar vooral ook aan sociaal maatschappelijke initiatieven. Mensen die politiek actief zijn, die opkomen waarvoor jullie je he? Over alle.. Het moet een klein activistisch centrum gaan worden. En daar is speelruimte voor 2-300 mensen in de ruimte. Daar wordt in ieder geval aandacht voor activistische cultuur, dus een tegencultuur, die willen we daar gaan brengen. Naast andere vormen van cultuur.

Jaap:

"En dat moet een beweging op gang brengen die voldoende politieke invloed krijgt, want dat is natuurlijk waar het om gaat dan. Tenminste in het perspectief van de toekomst. Jij hebt daar ook op ge duit he? Vanuit een hele andere hoek. Dus hoe zie jij de opbouw van de beweging? Want terecht als je zegt, die beweging instort dan wordt je inderdaad ontruimd. En dan is dus een antwoord van hoe hoe maken we die beweging nou sterker, toch? "

AFGA:

"Nou ten eerste ik denk dat de beweging, of de boosheid om het feit dat er gewoon de dakloosheid verdubbeld is in de laatste tien jaar. Ik denk dat dat een historisch metrisch iets is. Ik denk niet dat wij dat kunnen bevorderen of daar invloed op hebben. Dat zijn gewoon mensen die gewoon woonruimte willen en die niet hebben en daar fucking boos over zijn, terecht. En ik denk hoe kun je dr voor zorgen dat die mensen solidair met jou zullen zijn, wees solidair met hun. Ga niet hun pand afpakken, ga niet 15 mensen of weet ik veel 20 mensen dakloos maken omdat jij daar een vrijplaats wil beginnen. Ja.. Duidelijk toch?

Jaap:

"En vanuit Hotel Mokum, hoe zien jullie, kijk je aan, bewegingsopbouw. Of is het meer steun elkaar?

Hotel Mokum - speaker 1

"Ja, ja naja, zeg maar, ik denk dat dat sowieso moet gebeuren. Maar onder alle omstandigheden en ik denk dat dat eerlijk gezegd volkomen losstaat van die Expeditie Vrije Ruimte. Waar ik een beetje bang voor ben is dat, dat er veel energie daar naartoe gaat. Naar die hele expeditie. Terwijl, terwijl me dat totaal niet het belangrijkste lijkt. En dat het veel belangrijker is dat we een soort activistische dingen blijven doen en dat door blijven ontwikkelen. En ik vind het schizofrene aan wat de gemeente doet, is van; ze hebben het probleem zelf gecreëerd in de afgelopen 20 jaar. En nu omdat dan, wordt er gesproken over voortschrijdend inzicht, weet je dat tegencultuur dan toch belangrijk is, maar dan wordt van tegencultuur iets anders gemaakt dan wat het is. Het is tegencultuur, het is tegen de heersende machten. Het is tegen het kapitalisme.

Het is tegen de staat, het is tegen de gemeente zegmaar. En doordat als gemeente dat te gaan zien als iets wat dan waarde heeft omdat we zo'n leuke levendige stad willen hebben, dan berooft het, dat waar tegencultuur voor staat, precies van z'n betekenis. En dat is voor mij extreem problematisch. Want waar we het daardoor niet over hebben, ik doel op wat Alice in het begin zijn, de million dollar question op; hoe kun je vrij zijn onder kapitalisme. Dat is een grote vraag. Maar dat zijn wel dingen, waar we daadwerkelijk over moeten nadenken. Denk ik. En in het geval van nu met dat vrije ruimte gedoe, een soort, we denken nu heel erg na dan over hoe we die paar stukjes die we ooit in het verleden hebben gerealiseerd, hoe we dat kunnen behouden. Weet je. En op een bepaalde manier heeft dat iets conservatiefs. En waardoor we dan niet denken en wat volgens mij eigenlijk belangrijk is, is namelijk de vraag waarom er geen vrije ruimte is. En ik vind het heel raar als de gemeente, aan de ene kant gaan doen alsof we dat gaan realiseren door een bepaald beleid te voeren. Terwijl aan de andere kant helemaal niks aan het doen zijn aan die ontwikkelingen en dynamieken die er voor zorgen dat er geen plek is voor ons. Mensen die arm zijn, werken, ongedocumenteerde vluchtelingen, noem maar op. Zeg maar. Dat gebeurt niet, en dat vind ik het lastige aan deze discussie. Ik denk inderdaad, als we daar iets aan willen doen, moeten we ons inderdaad bezig houden met het versterken van een beweging die politieke macht kan verzamelen. Zodat we wel iets anders kunnen maken van deze stad. Maar dat verloopt niet via expeditie vrije ruimte.

Jaap:

"Oke, uhh. >Naam< zwengelde deze discussie natuurlijk aan. Dus ik wil hem/haar ook even het woord geven. Want jij viel Hay aan dat hij daarmee akkoord gaat en de komende drie jaar daar zit. Maar dan is het, dan leg ik het ook even terug. Van hoe kijk jij er dan tegenaan? Wat zou dan wel een goede strategie zijn.

Speaker X

"Nou kijk wij zijn een beetje ouder, Hay en ik, en jij ook. Uhm. Dus wij weten hoe het pak m beet veertig jaar geleden was in deze stad. En uhm, ja sorry dat ik daar toch op terug kom en ik ga zelfs nog wat langer terug. Want kraken is al in de jaren 60 begonnen. En dat ging afhankelijk, ging dat ook over woningnood. Weet je nog. Dat ging helemaal niet over cultuur of over kunst panden en wat dan ook, dat waren ook gewoon fucking mensen die geen huis hadden en om die reden een huis gingen kraken. En eigenlijk vind ik dat dat gewoon anno 2021 nog steeds voorop moet staan. He er is een wooncrises, en daarom worden er huizen gekraakt. En dat is eigenlijk het allereerste wat je moet ondersteunen. Punt. Dat is vervolgens van daaruit Hotel Mokum ook ruimte biedt voor cultuur en nog zo wat, in dat pand wat je gekraakt hebt omdat het toevallig groot genoeg is om dat te doen. Dat is heel erg logisch. Dat is wat wij in de jaren 80 hebben gedaan. He? De halve stad was op een gegeven moment gekraakt. En er waren inderdaad ook overal plekken voor kunst en cultuur. Daar woonde niet alleen mensen, maar dat wonen is wel punt één. En ik vind dat we dat ook gewoon met z'n allen moeten afspreken dat dat gewoon zo is. Weetjewel. En in die zin, ben ik het wel met jou eens, 'ja sorry maar die expeditie vrije ruimte gaat ons echt niet helpen om een deuk in een pakje boter te slaan.' Daar geloof ik echt helemaal niks van."

Jaap:

"Oke, dankjewel."

Hay:

"Ja maar er is wel een middel. Er is een van de vele middelen. Ik ben het met je eens hoor, wonen centraal. Plus alle andere acties die je zou willen voeren naast de woonstrijd. Maar alles wat er vanuit de gemeente komt, kansen om daarin ruimte te claimen. Als je daartoe bereid bent, die moet je volgens mij pakken. Want de

F. TRANSCRIPT DEBAT OT301

tegenstroom van gentrificatie en de macht van het kapitaal, rolt gewoon door, is niet te stoppen. Zijn er dan kansen, via gemeentelijk beleid, of dat nou broedplaatsen zijn of Expeditie Vrije Ruimte, voor degene die dat willen, geen zin hebben om te kraken omdat ze dat te lastig of te moeilijk vinden, wat dan ook. Die moeten dat dan ook gewoon doen. Want er worden op die meters wel activiteiten georganiseerd die de linkse beweging of de linkse gedachtegoed, goed doen. En een plek geven waar we vanuit kunnen werken.

AFGA - speaker 2:

“Ik wil daar wel op reageren. Uh ik ben van mening dat een contractje aangaan met de gemeente eigenlijk alleen maar counter-productief is. Omdat uh, je maakt jezelf afhankelijk van de gemeente. Je beland in een soort van veilig situatie waarin je denkt van; ooh ik ben veilig. En dan verlies je ook contact met de beweging in a way. Dat zie je ook met ADM. En daardoor is de ontruiming van ADM ook zo makkelijk gegaan in mijn ogen. Spreek ik ook even vanuit persoonlijk... Maar ja, uhm ik weet even niet meer wat ik wou zeggen. Maar dat eigenlijk.

Speaker X

“Ik wil er nog wel een ding aan toevoegen trouwens, we moeten ook niet vergeten dat dat aspect met, dat werd namelijk ook al door jullie volgens mij genoemd. Kijk als je nu huur gaat betalen, bijvoorbeeld voor die groene ruimte in Noord, toch voor een broedplaats of weet ik veel wat. Dan dwing je dus inderdaad vanaf 2021 met handen en voeten gebonden aan, wat ik nog steeds wel het kapitaal noem, en dan heb je gewoon helemaal geen tijd meer om al die leuke dingen te doen waar die Expeditie Vrij Ruimte voor kunnen gebruiken. Kijk toen in de jaren 80 de halve stad gekraakt was, maar toen betaalde wij geen huur. Dat was juist de reden dat we al die leuke dingen konden doen. Dat moet je wel even heel goed snappen. Dat heeft er echt ontzettend veel mee te maken. Dus ga in godsnaam geen huur betalen voor die vrije ruimte. Dat is echt de dood in de pot. Je moet het gewoon krijgen of pakken. Maar niet ervoor gaan betalen.

AFGA - speaker 2:

“En al die restricties die er ook bij komen.”

Jaap:

“Even kijken, want mij is het nu allemaal duidelijk. Dat je kan ook nog even vertellen, broedplaatsen betaal je huur voor. Is het idee bij vrije ruimte dat je daar ook huur voor betaald? Hoe is dat... dat daar betaal je ook huur voor?”

Joekenel:

“Ja.”

Jaap:

“En dat is dan een meer betaalbare huur dan broedplaatsen, of...”

Joekenel:

“Het verschilt per stukje grond. En dat zijn we dan ook nu gaande weg aan het ontdekken. Ik denk dat ja, de kruis is dat je denk ik, kijk de wereld waar ik dan in zit is die van we moeten daar iets voor afspreken. En dr is een huurprijs en ik kan vanuit de gemeente niet uitleggen dat ik de huur voor de ene groep anders is dan voor de andere groep. Daar heb je gewoon wel met dingen te maken waarvan ik denk. Dan kun je wel zeggen van ik wil het voor niks hebben, maar ik denk dat het verstandiger is als je uh.”

AFGA - speaker 2:

“Waarom mogen jullie het voor niks hebben?”

Joekenel:

“Ik heb helemaal niks voor niks.”

AFGA - speaker 2:

“De gemeente heeft alles voor niks.”

Joekenel:

“Dat is niet waar.”

Speaker Y:

“Nee het is collectief eigendom.”

AFGA - speaker 2:

“Ja dus waarom is het eigendom van de gemeente en niet ons eigendom.”

Speaker Y:

“Nee de gemeente wordt betaald van jou belastingen, van ons alle belastingen. Dus het is collectief eigendom. Alleen hoe het systeem in elkaar zit, is niet meer waarvoor het bedoeld is. En we moeten daar wat aan veranderen.”

Jaap:

“Oke de gemeente vraagt huur en die verschilt”

Joekenel:

“En die verschilt. En uh, ja ik denk dat uhm. Naja. en dat vind ik wel heel lastig en ik voel dat ik hier, dat dat dan een heel onwenselijk antwoord is. Maar ik kan niet anders vanuit de gemeente zeggen van: ja, je hebt een stuk grond, dat kost wat geld. We doen er alles aan om zo goedkoop mogelijk te maken. We gaan meedenken, en het voor mekaar proberen te boksen. En uh ja, je moet wel elkaars werelden daarin proberen te begrijpen. En ook ja, daar is verschil en laten we dat proberen te overbruggen.”

Jaap:

“Nee laten we wel helder zijn, dus uh. Ik bedoel als mensen zeggen ik wil helemaal geen huur betalen, dan is het heel goed om te weten dat dat bij vrije ruimte wel aan de orde is.”

Hotel Mokum - speaker 1

“Mag ik daar iets op zeggen, of uhm.”

Jaap:

“Ja als het kort is, want we moeten even, ik wil even meer mensen die ik nog niet gezien heb ook aan het woord geven.”

Hotel Mokum - speaker 1

“Ja ik ben bang dat het een heel lang verhaal gaat worden, dus laat andere mensen maar.”

Jaap:

“Jij was nog niet aan het woord geweest.”

Speaker audience Z

“Uhm, gericht aan mevrouw, sorry ik ben de naam vergeten, maar ik zal maar even zeggen; aan de gemeente. Als jullie beweren dat jullie het zo belangrijk vinden dat de stad uhm deze elementen blijft behouden. En ook creatief te werk wilt gaan, als gemeente. Waarom maken jullie dan geen prioriteit om een van de belangrijkste vraagstukken, dus dat over de huur, of wat jullie het ook willen noemen, daar een goede oplossing voor vinden. En niet zeggen jullie krijgen het goedkoop, het is duidelijk dat niemand het goedkoop wil. Want het betekent uiteindelijk nog steeds dat men voor de helft van de week nog moet gaan werken. En ik kom ook uit een kraakpand, uit het zuiden. Waar ik organiseerde elke week, en gelukkig hoefde ik die periode niet te werken, ik zou niet zeggen hoe dat kan, maar uhm als ik de helft van de week zou moeten werken. Dan had ik het helemaal niet voor elkaar gekregen om te doen wat ik daar deed. Wat die plek een mooie plek maakte. En dat

F. TRANSCRIPT DEBAT OT301

gaat op grote schaal nu dus gebeuren. Het gebeurt al, maar de mensen die nu gewoon kraken. Ik weet niet hoe het met jullie zit bij Hotel Mokum. Maar een heleboel mensen die kraken die hebben geen baan. Uhm. En als je iets groots wil opbouwen en creatief wil zijn en iets moois wil wijzen aan de rest van de stad zodat de rest van de mensen ervan overtuigt zijn van: 'he dit is toch wel de moeite waard om te behouden'. Dan heb je daar echt de energie voor nodig. Het werd in de film gezegd. Men zegt het nu. Maar het lijkt alsof jullie niet."

Jaap:

"Uhm, mag ik even samenvatten waarom worden de prioriteiten niet gelegd bij een zo laag mogelijk huur of, dat is de kern?"

Speaker audience Z

"Want ja dat is een beetje meer, ja als sideline behandeld."

Joekenel:

"Naja, dr wordt dus de huur wordt zo laag mogelijk gehouden. Dus dat is een kostprijsdekkende huur. Dat wat het kost om 't, de huurprijs te maken, dat wordt betaald. En dat is de laagst mogelijke prijs."

Mike - ADVE

"Maar wacht, bij de broedplaatsen werd daar echt duizenden euro's subsidie tegenaan worden gegooid. Je zou nu kunnen zeggen van nou uhm, dat boeken we gewoon af. Voor deze expeditie geen huur. Want andere waarden vinden we belangrijker. Zegmaar in mooie gemeentelijke termen uitgedrukt. Dan ben je dr volgens mij."

Joekenel:

"Volgens mij zit het m meer in dat je, moet zoeken, wat ik ook bij het plan voor de Verademing heb gezien, naar hoe kunnen mensen, en dan zijn ze misschien een beetje aan het werk of minder aan het werk of wel aan het werk, daarnaast hun tijd kunnen stoppen, willen stoppen in het gebied waar het om gaat. Het mooi maken, het beheren, het programmeren, daar dingen.. En als je dat weet te uh... de manier waarop de mensen zelf daar ook actief zijn, dat weet te versleutelen in je lage huurprijs. Dat is bij de Verademing heel mooi gelukt vind ik. Dat daar een plan is gemaakt waarin werd uitgedrukt in zoveel uren zijn mensen hiermee bezig. De grond wordt zelf beheerd. Dus dat je als gemeente meer mensen de ruimte geeft van; nou als je dr maatschappelijk inzet wordt gebeid, krijg je een lagere prijs. Dus dat kost jou je tijd en daardoor heb jij een lagere huurprijs."

Speaker audience Z

".... er vanuit gaat dat wij ruimte en tijd hebben om dingen daar te doen"

Jaap:

"Ik uh, ja Groene Veld heeft natuurlijk die, Hay moet straks huur betalen. Die kreeg afgelopen maandag het huurcontract zeiden ze, dus daar staat waarschijnlijk in hoeveel huur die moet betalen. Blijft dan ook van de mensen, inderdaad wat jij zegt, niet die plicht hebben om te werken om je brood te verdienen maar om daar mooie dingen op te bouwen. Ik bedoel, slepen jullie dat er uit?"

Hay:

"Ja wij betalen volgens mij geen kostprijsdekkende huur, want die gaat over dertigduizend vierkante meter. Dus als je daar de laagste grondprijs van 6 euro die de gemeente normaal vraagt op los zou laten. Dan zou je op boven de twee ton per jaar moeten betalen. Dat gaan wij niet betalen. Ik wil best zeggen wat wij gaan betalen, wij gaan 60 duizend euro per jaar betalen. Uhm en wij denken, wij gaan dat eruit halen. Hoe halen we dat eruit? Deels door kleinschalige horeca te doen. Door af en toe evenementjes te doen, en door een

gedeelte van het terrein tegen lagere huren, veel lager dan broedplaatsen etc. door te verhuren aan collectieve en aan groepen die met ons willen samenwerken. Daarnaast hebben wij het voordeel, wij wonen op de slibvelden. Wij wonen naast het terrein. Dat is een groot voordeel. Daar betalen we alleen een contributie. Iedereen betaalt daar een bijdrage om de kosten die we hebben voor de slibvelden, gas water en licht, en een klein beetje onderhoud. Dus daar betalen wij eigenlijk nauwelijks huur. Iedereen betaalt een bijdragen, mag je ook weten, van 75 euro per maand. Dat is ons grote voordeel. Wij hoeven maar even door te lopen en we zitten aan de andere kant. Veel van mijn vrije tijd gaat of ook werktijd, gaat in dit project zitten. Maar ik vind het hartstikke leuk om te doen. En dat geld voor een groot gedeelte van onze groep. Maar we hebben wel een commitment gevraagd van iedereen. Iedereen moet een aantal uren per week in het project steken. Dat kan middels beheer. Dat kan, zijn een beheer team opgesteld, een beetje wat jullie hier in de OT doen he? We hebben een programmerings committee, zoals zoveel kraakpanden werken of georganiseerd zijn. Dat doen we daar ook. Dus we vragen commitment, je hebt het voordeel van een lagere huurlast en je zit direct naast het terrein waar je allemaal leuke dingen kan doen. En je leefgebied en woongebied zelf vorm kan geven. Dat is veel waard."

Jaap:

"Oke dus in feite is de huur zo laag, dat mensen denken nauwelijks hoeven te werken om daar van die plek een mooie plek te maken. En dat, of dat in andere plekken ook zo is, die Expeditie Vrije Ruimte, dat is totaal onduidelijk maar het Groene Veld is dat min of meer wel. Als ik het zo mag samenvatten. Uhm, nog even over betaalbaarheid, want daarna ga ik over naar de volgende item. Wil jij nog iets over betaalbaarheid? Oke dan ronden we daarmee betaalbaarheid af en dan geef ik jou daarna het woord. Dus uh, jullie twee nog even over betaalbaarheid, jij ook. Drie, en dan kort. Want dan gaan we daarna over naar het volgende onderwerp."

Audience I:

"Ja natuurlijk gaat het over betaalbaarheid, want dat is gewoon de hete aardappel die voortdurend vooruit wordt geschoven. Want kostprijsdekkende huur is feitelijk nu gewoon 100 euro per vierkante meter per jaar. Die kan dan gedrukt worden inderdaad door op onderhoud te besparen en dergelijken. Dus daarbij krijgt Urban Resort bijvoorbeeld in het broedplaatsen, he doordat ze zelf een beheer team hebben, kunnen ze die prijzen soms wat drukken. Of je kan de prijs drukken door de aankoop van zo'n pand is gefinancierd in de grondexploitatie zoals bij de scene in Rijksbos. Maar het feit blijft dat het dus voor de gebouwen een kostprijsdekkende huur, nou dat wordt door het rijk bepaald. Dus de wet maakt een overheid, die bepaald wat aan kostprijsdekkende betaald moet worden. Dan kun je vervolgens discussiëren over waar bestaat die dan uit he? Dus dat bepaalt gemeentelijk vastgoed. Dat is niet transparant. Nou om te beginnen zouden we moeten vragen om dat transparant te maken. Hoe is dat rekensommetje tot stand gekomen van die 100 euro per vierkante meter? Ik denk dat dat cruciaal is, dan kun je daar een gesprek over voeren. Maarja dat betekent dus 100 euro, ik had gister nog een discussie met Bas toen Urban Resort begon was het 12 euro per vierkante meter. Ja dus dat is totaal andere werkelijkheid. Dat gaat echt een fors probleem worden om dit te verwezenlijken. Maar een andere belangrijke opmerking daarbij is, toen dat beleid bedacht is. Is er gezegd we mogen niet meer subsidiëren via de vastgoed begrootte, maar je kan wel via andere afdelingen dat subsidiëren. Die kostprijsdekkende huur. Dat wordt in het welzijnswerk ook gedaan. Dus je kan zeggen, maar dat betekent dat er een fors budget naar de expeditie moet, om inderdaad die huur te subsidiëren. Maar dat is een politieke keuze. Die is nu nog niet gemaakt, want er is blijkbaar geen budget voor vrij gespeeld. Maar dat betekent wel dus als je het op deze manier wil doen, zoals het oorspronkelijk in de

F. TRANSCRIPT DEBAT OT301

kraakpanden gebeurd. Dan zal dat moet en gebeuren, want die huur wordt niet betaald.”

Jaap:

“Anders wordt het onbetaalbaar, helder. uh, Mikel?”

Mike - ADVE

“Ja ik wilde nog even aanvullen, zegmaar krakers werken niet ofzo. Maar ik met alle krakers werd er hard gewerkt. Samengewerkt. Jullie hebben allemaal gewerkt. En, dus ik vind het ook niet zo...”

Jaap:

“Nee, maar zo wordt het ook niet bedoelt, he?”

Mike - ADVE

“Nee maar dat... om toch maar even op door te gaan. Opzich vind ik dat niet zo gek om iets te betalen. De vraag is natuurlijk inderdaad hoeveel? Technisch zit ik daar niet helemaal zo in. Maar uiteindelijk wil, ja ik wil ook gewoon een sociale huurwoning. Ik ben bereid om er iets voor te betalen. Maar ik ben niet bereid om die idiotie te betalen die gevraagd wordt op dit moment, zeg maar. Dus volgens mij gaat het veel meer daarover. In plaats van, wij willen het maar gratis doen. Dat vind ik een slecht argument in die zin.”

Jaap:

“Nee, het moet betaalbaar zijn en zo laag mogelijk. En je kunt verschillen over is het dan gas-water-electra voor 75 euro, maar iedereen denk ik hoe lager hoe beter. Ja dat is helder. Zijn er nog meer mensen over betaalbaarheid. Ja jij was de laatste he?”

AFGA - speaker 1:

“Ja ik wilde nog even reageren. Nou ik denk dat ook een goede vraag is, waarom betalen we überhaupt huur? Niet alleen als vrijsplaats of als whatever, maar even serieus. Prive bezit is gewoon facking diefstal van onze wages, dus uh ont-eigen gewoon alle huisbazen. Een landelijke huurstaking lijkt me een facking goed idee. Wou ik even zeggen, sorry.”

Speaker Y:

“Het is geen privé bezit he, het is gemeentelijk bezit. Dus het is van ons allemaal.”

AFGA - speaker 1:

“Precies, ja. Beter nog.”

Jaap:

“Ja, het meeste bezig is privébezit in deze stad. Maar de gemeente heeft gelukkig ook nog wel wat. En wij zelf ook he, met collectief bezit. Tot zover betaalbaarheid. Jij wou naar het volgende onderwerp toegaan?”

Audience F:

“Nou ik wou eigenlijk even iets breder trekken naar de expeditie, en eigenlijk vragen, niet alleen aan jou Joekenel, als vertegenwoordiging van de gemeente, maar meer aan ons ook allemaal van: hoe moeten wij dit zien? Dit plan? Willen wij, naja ook wel aan jou. Hoe moeten wij dit zien? Moeten wij dit zien als een leuke extra recreatie plek? Of is er ook echt een soort mogelijkheid voor een vrije plek? En uhm, wat zijn de mogelijkheden daarin vanuit de gemeente en wat kunnen wij er dan mee doen? Ik denk dat dat misschien, dat eigenlijk wel de belangrijkste vraag is. Wat we werkelijk krijgen van de gemeente in deze zin. Maar als wij bijvoorbeeld niet, hier woonruimte uit kunnen krijgen, wat kunnen wij hier dan wel mee?”

Jaap:

“Even kijken, jij zegt van eigenlijk is het een vraag aan iedereen, dat vind ik wel sterk. Dus ik zou hem aan het eind ook wel aan de

gemeente voorleggen. Maar ik vind het ook wel sterk om een paar mensen in de zaal, spontaan te vragen, hier zelf op te reageren. Van hoe kijk je ernaar? Zie je die mogelijkheden? Of, vanuit het podium is het duidelijk hoe de mensen er tegenaan kijken, maar vanuit de zaal is dat voor mij nog niet. Ik vind het ook interessant van elkaars opvatting te horen. Jij was nog niet aan het woord geweest.

Audience G:

“Ja, ik heb dus een beetje het idee dat er vrij weinig aangeboden wordt. Een beetje ruimte, maar verder moet je ook alles zelf opbouwen. En dat klinkt dan eigenlijk als misschien iets waar je als broedplaats met extra subsidie nog wel iets mee kan. Maar waar eigenlijk als gratis maatschappelijk werkers in zetten. Dus dat is lekker makkelijk, want dan hoeft de gemeente er niet meer voor te betalen. Want die krakers maken het wel mooi. En die steken er verschrikkelijk veel uren in. Waar de gemeente allemaal niks voor hoeft te betalen. Dus het is gewoon heel goedkoop sociaal beleid. Lijkt het voor mij.”

Jaap:

“Oke, uh nog iemand? Het liefst iemand die nog niet aan het woord geweest is, die zijn of haar opvattingen hierover neerzet.”

Audience E:

“Ik bedoel, waarom zou je moeten betalen voor vrije ruimte? Wat is het ding? Je krijgt een soort van lege plek, geen faciliteiten. Het is ook nog vaak vervuild. Dus je moet ook-sorry”

Jaap:

“Nee maar goed. Ja uh, Joekenel heeft uitgelegd waarom ze in een aantal gevallen wel in een aantal gevallen niet .”

Audience E:

“Nee, nee het gaat niet om die uitleg. Het gaat niet om die uitleg. Het gaat om het principe, en daar, dat is wel inderdaad het punt.”

Jaap:

“Ja, je moet en huur betalen en je moet het zelf opbouwen.”

Audience E:

“Ja”

Audience H:

Als het een heel mooi pand is, met hele mooie faciliteiten of een hele mooie ruimte waar je echt heel veel dingen kan doen, misschien zijn er wel heel veel goede opties, maar ik zie nog niet helemaal in uhm, ja wat de gemeente dan inderdaad bied.”

Jaap:

“Dus met name dan, wat voor panden gaan er aangeboden worden. Die vraag speel ik zodirect door.”

Audience J:

“Ja, daar wil ik ook nog wat over zeggen. Want het gaat over de zogenaamde rafelrandjes. Allemaal voor de gemeente waar-de-loos bezit, waar ze dus mensen laten werken om er waarde aan te geven. Het komt in de documentaire ook voor.... Wat zijn de plannen voor het centrum? Wat gaat er op de grachtengordel gebeuren aan vrije ruimte? Want dat wordt eigenlijk niet zo goed gezegd. En het wordt ontzettend veel geweld door de gemeente gebruikt, om aan de andere kant iedereen die achter deze plannen staan fysiek tegen te houden. Met honden, met paarden, met metalen wapenstokken. Ik bedoel er wordt enorm veel geweld gebruikt. En hoe verhoud dat geweld zich tegenover vrije ruimte?”

Jaap:

“Oke, de vraag met gebruik van geweld door de gemeente is denk

F. TRANSCRIPT DEBAT OT301

ik niet iets voor Joekenel. Maar uh, wat voor panden, want nou de gemeente is op zoek naar panden die ze dan aan kan bieden. Dat is uh, in Amsterdam Alternative hebben we daar ook een aantal van geplaatst. Dus ik veer daar ook op. Op de site van Amsterdam Alternative wordt dat actueel bijgehouden. Dus dan kun je een beetje zien wat de aanbieding is. Maar ja er wordt hier gezegd, het liefst gratis en een beetje mooie plek. Etcetera. En hoe komt die selectie tot stand? Hoe werkt dat? Joekenel?”

Joekenel:

“Uhm... Het is trouwens niet zo dat de randjes van de stad waardeloos zijn ofzo. Ik bedoel elk stukje ruimte in de stad is enorm waardevol. En is enorme behoefte om van alles te plaatsen. Dus dr is, dr wordt keihard gevochten om elk stukkie ruimte. En wij zijn een van de vechters, zeg maar. Met wij bedoel ik dan de Vrije Ruimte Expeditie. Maar we hebben ook te maken met allemaal andere functies die ook geplaatst moeten worden. En dus, dus dat is nou in de rand van de stad ook heel erg aan de orde. En ook op het Groene Veld is dat aan de orde. Dus uhm, hoe het gaat in z'n werk is, ja wij werken in eerste instantie met gemeentelijk vastgoed. Dus stukken grond of panden die van de gemeente zijn, die gemeentelijk vastgoed onder zijn beheer heeft. En als dr uhm, dr is een proces waarbij panden worden aangeboden aan alle afdelingen van de gemeente. De beleidsdoelen heet dat. De sociale doelen, zorg, onderwijs, en ook vrije ruimte. En die kunnen allemaal hun hand opsteken, van ik wil dat pand. Of dat stukje grond graag invullen met mijn beleidsdoel. En zo gaat dat in zijn werk.”

Jaap:

“Dus dan steken jullie elke keer je hand op als je een mooi pand ziet, dat min of meer gratis doorgegeven kan worden?”

Joekenel:

“Ja.”

Jaap:

“Als vrije ruimte. Oke. En dat is elke week? Of hoe moeten.. Wat kunnen we dan verwachten?”

Joekenel:

“Maar dan is.... Dat gebeurt één keer per zes weken ongeveer. Ja en zo hebben wij een stukje grond in de tuinen van west vrij gemaakt. Uhm, midden in de Osdorper bovenpolder. En dat stukje grond wordt ook aangeboden. Is ook aangeboden. Van wie wil daar iets op doen? Wie heeft er zin om hier iets van te maken? Zo is dat wel. Dat is de vraag.”

Mike - ADEV:

“Mag ik even daarop reageren?”

Joekenel:

“En dat is...”

Mike - ADEV:

“Maar mag ik daar even kort op reageren? Want dat is een beetje, het is namelijk grappig dat oke, daar is nu een plekkie. En met de Expeditie Vrije Ruimte, ik vind zelf die vrije ruimte term een beetje raar. En ook beetje van ja wat is dat nou? He een vrijplaats, enzovoort. Maar wat veel belangrijker is eigenlijk die tegencultuur. En dat is ook de essentie van wat het leuk maakt zegmaar. Om echt je eigen energie er in te stoppen. Je probeert ergens tegenaan te schoppen. Iets nieuws te maken. Dingen waar je het niet mee eens bent, en dan ga je ervoor. En nu is het gewoon een beetje, van oke we hebben een plekkie weten te bemachtigen. Zeg maar een soort vrije uitschrijving. Wie moet er een keer wat mee, zeg maar. Wie durft het aan inderdaad. Maar het zou veel beter zijn en misschien is daar ook een rol voor ons daarvoor, we hebben dat als ADEV een

beetje geprobeerd. We zijn bij radio voorwaarts terecht gekomen enzovoort. Maar eigenlijk, het zou toch vet zijn als Extension Rebellion. Of uh KOZP, als die gewoon een plek hebben. Die hebben het gewoon nodig. Dan is het wonen nog niet eens zo'n dingetje. Maar je moet de manier vinden om de tegencultuur de ruimte te bieden. En te faciliteren zeg maar. Want dat is nodig in deze stad. Daar ga je namelijk, dat is ook de lange termijn die je vervolgens uiteindelijk doet zegmaar. Ik zou, en dat-dat is een veel andere insteek. En ik vind ook dat de tijd dringt. Echt dringt! Ik ben er helemaal niet gerust op wat, wat er gaat gebeuren inderdaad met de volgende verkiezingen. En hardstikke mooi zegmaar, dat er een avond in Sexyland wordt georganiseerd en de wethouder bij betrokken of zoiets dergelijks. Maar ik zou echt heel graag een proactieve houding hierin willen zien en echt dat de clubs die tegencultuur zijn, belichamen, die echt acties doen in de stad zegmaar. Die gewoon belangrijke dingen doen. Die moeten eigenlijk gefaciliteerd worden. Daar zou die vrije ruimte voor moeten zijn zeg maar. En en dat zou ik prettig vinden. Ik zou het heel fijn vinden inderdaad als Black Lives Matter, dat al die bewegingen die er zijn zegmaar dat DIE echt een plek krijgen. Want die plek is zegmaar wel belangrijk. Het blijft anders een beetje fluide en dan kun je elkaar niet zien. Je moet elkaar tegenkomen, je moet feestjes hebben, je moet bier illegaal kunnen verkopen, en dit soort dingen.”

Jaap:

“Kun je niet zelf panden... euh...”

AFGA - speaker 2:

“Ik wil daar ook even op reageren misschien.”

Jaap:

“Jij eerst, da jij...”

AFGA - speaker 2:

“Euhh... Ja duhh... Als jonge persoon die de AFGA vertegenwoordigt dan in deze pannel, wil ik wel zeggen dat vrijplaatsen euh, dat wij die alleen zien als iets dat in de weg staat voor ons en wat ons nog nooit heeft gefaciliteerd. Op wat voor manier dan ook.”

Audience K:

“Zeg je nog een keer wat je vertegenwoordigd?”

AFGA - speaker 2:

“AFGA, Anarcho Feministische Groep Amsterdam. En nu mag jij spreken.”

Jaap:

“Wacht even hoor, want, wat versta je daaronder, vrijplaatsen? Want je hebt het gemeentebestuur dat heet dan Vrije Ruimte.”

AFGA - speaker 2:

“Ja wat hij net zegt, van uh de Expeditie Vrije Ruimte.”

Jaap:

“Oke ja oke, dat type panden, daarvan zeg je van oke dat is helder.”

AFGA - speaker 2:

“Ja want dat heeft nog nooit iets voor ons betekend.”

Jaap:

“Oke, helder. Ja”

Audience O:

“Ja, ik vond. Ik weet niet wat jou naam is, maar ik vond die opmerking van jou heel sterk, he. Dat, naja goed we hadden natuurlijk de afgelopen weken, maanden, jaaaaren, niet zo vaak de mogelijkheid om bij elkaar te zitten. Dus het is te snappen dat hier

F. TRANSCRIPT DEBAT OT301

veel therapie ook plaats moet vinden. He? En dat iedereen ook gewoon zijn dingetje kwijt moet. Kudo's de namen met die complexe naam dat jij hier gaat zitten en gewoon heel veel dingen moet aanhoren waar ja, waar jij niet voor verantwoordelijk bent natuurlijk. Maar wat ik nog toffer vind is hier aan de rechter kant, dat geluid van de nog jongeren dan ik generatie. Want dit heb ik uit Nederlandse monden echt heel lang niet meer gehoord. Alleen nog eens, dit is niet waar wij mee naar de gemeente moeten of überhaupt willen. Dit soort geluiden, daarvoor hebben we, bijvoorbeeld ik ben redacteur van Amsterdam Alternative, daar hebben we deze platform voor. Daar moeten we proberen te organiseren. Wij hebben nog natuurlijk een heleboel, naja heleboel... een paar panden over, die wij ook ter beschikking stellen voor allerlei dingen. Maar als je vragen stelt van; he, hoe gaan we om met 'eigendom is diefstal'? Hoe stoppen wij die-die ongelofelijke influx van kapitaal in de stad die alles kapot schreit hier. Dan moeten we anders organiseren, daar hebben we geen Vrije Ruimte Expeditie voor nodig. Maar dan is de vraag van, hoe gaan wij echt politiek organiseren? En nog eens: Amsterdam Alternative, daar heeft zich altijd zo zelf begrepen als een platform waar dit soort dingen kunnen gebeuren, waar mensen samen kunnen komen en waar wij politiek kunnen organiseren. En dat, nog eens, daar is zij over gevraagd. En ja je gaat toch niet bij de gemeente als je radicale politiek wil maken. Dat is toch onzin.

Jaap:

"Oke, oke. Nee deze avond is inderdaad om dat gemeentebestuur Expeditie Vrije Ruimte te bespreken. En uh natuurlijk kan alles aan de orde komen en nog verder hartstikke goed. Maar inderdaad wat je zegt, van uh nu hebben we. Hoe beoordelen we dat, hoe gaan we daar mee om? Wat willen we ermee? Wat is de ruimte? Naja goed en het is, daar hebben we natuurlijk meningsverschillen over. Dat is ook logisch en dat is, dat moet ook denk ik. En uh."

Mike - ADEV:

"Mag ik nog even reageren Jaap."

Jaap:

"Ja, maar ik wil ook even naar de volgende item toe, dus uh jij reageert hierop. En ik zag nog een vinger, ja? Oke ja."

Mike - ADEV:

"Kijk, ik ben helemaal eens met het pleidooi; je hoeft niet bij de gemeente aan te kloppen en vervolgens te vragen. Maar het gaat hier ook niet, wij kraken, we weten hoe de koevoet er tussen moet en dat soort dingen. Maar er zijn andere groepen die doen dat niet. En dat is wel een optie zegmaar om hier iets voor te krijgen. En ik denk dat je daarvoor inderdaad moet gaan kijken van wat daar mogelijk is. En vanuit ons, maar inderdaad ik zou ook de pro-actievere houding van de gemeente uit willen om gewoon daadwerkelijk dingen te benaderen of groepen te benaderen. Ik bedoel het is natuurlijk allemaal vrije ruimte, het moet een beetje leuk en mooi. Maar het hele kritische. Echt dat tegencultuur. Dat heb ik nog niet gezien."

Joekenel:

"Wat zou je dan precies vragen van de gemeente, kun je daar wat meer over zeggen."

Mike - ADEV:

"Nou wat ik heel tof zou vinden, is zeg maar oke we hebben een aantal panden en we hebben een aantal groepen, die vinden we interessant. Die vinden we kritisch, die hebben daadwerkelijk iets op poten gezet, zeg maar. Benaderen, ga met ze in gesprek. Zeg, 'wij vinden jullie belangrijk voor deze stad. We hebben hier iets te bieden. Kunnen we eruit komen.' En dan heb je ook veel minder dat, ja, 'wie wil dr wat?' Wie is een geschikte groep, of wat dan ook

zegmaar. Gewoon, maak het heel concreet."

Jaap:

"Maar dan wil je vrije ruimte in met tegencultuur en subversieve politiek. Want dat is natuurlijk wat vrije ruimte leuk en spannend maakt. Ja maar de vraag is natuurlijk, kun je dat van de gemeente verlangen? Want dat is denk ik ook waar jij op in wil gaan. Dus pak hem."

AFGA - speaker 1:

"Ja ik vind sowieso 'leuk' en 'spannend' gewoon een fucking flauwe manier om hierover te praten. Het is een manier van overleven voor mensen. En te zeggen: 'oh het is leuk en alternatief en ergens tegenaan schoppen' het is gewoon mensen hun strijd voor hun bestaan. Uhm, en nu hebben we het over, van ja over die kwetsbare groepen die zelf geen deuren open kunnen breken. Nou die mensen zitten in de fucking bowling en die worden straks op straat gezet. Door dit, door dit project. Uh en ik denk dat misschien jij daar iets over wil zeggen."

Audience Bowling:

"Ik wil dr nog wel over wat zeggen, want het is allemaal leuk en aardig. Vrije ruimtes. Maar ik kom van de straat. Ik heb een huis gevonden door te gaan kraken. Dat heb ik nu tien jaar volgehouden. En nu wordt ik ontruimd voor een vrije ruimte, voor iets sociaals en leuks. Omdat we dan niet.. Ja de bowling is, wordt bedreigd door ontruiming omdat Verdedig Noord het om wil bouwen tot een sociaal buurt centrum."

Jaap:

"Even mag ik, want even de orde herstelt, ik wil, ik wil inderdaad naar het wonen toe. Oh, even kijken. Ik wil even, ik kan jou niet goed zien. Dus ik wil naar het wonen toe, uh. Maar even wanneer ook mensen eerder... Dus ik wil eerst dit afronden en dan gaan we naar wonen in vrijplaatsen toe oke? En dan pakken we de bowlingbaan mee."

Audience:

"Gaat eigenlijk over wat jij net aanraakt. Kijk volgens mij is het gewoon zo dat, en daar kun jij antwoord op geven, dat bij de gemeente inmiddels het neoliberalisme zo ver is doorgeslagen dat al die.. Ze willen en ze moeten dat doen. Door meerdere groepen eigenlijk tegen elkaar te laten concurreren om die schaarse ruimte. Dat is gewoon .. in beleid, weetjewel. En daar moet je voor uitkomen. He, want dat is een heel ander soort systeem dan dat je gaat zeggen van: 'nou wij gaan zelf mensen benaderen van willen jullie misschien daar en daar in dat pand zitten.' Dat is totaal..."

Jaap:

"Oke, dus de vraag is eigenlijk; hoe selecteer je die groepen? En is dit, wat heel veel gebeurd in deze neoliberale wereld, is aan de prijsvraag getendert. Dat iedereen tegen elkaar uitgespeeld wordt. Of gaat dat nu bij deze expeditie anders? Hoe gaat dat die selectie?"

Joekenel:

"Ja, naja dat is dus nog ook wat we aan het ontdekken zijn. En ik denk zelf dat je het niet moet tenderen en aanbesteden en formaliseren. Juist niet. Het idee is; dr is vastgoed, pand of grond. Alstublieft. Wie wil? En ik wil graag meewerken. Dat is eigenlijk wat er wordt gezegd met dat, met de ruimte."

Jaap:

"En is het dan; wie het eerst komt, wie het eerst maalt? Of hoe.."

Joekenel:

"Dat hebben we nog niet echt aan de hand gehad. Ik heb nog niet gehad dat tien mensen stonden, met de hand omhoog stonden van:

F. TRANSCRIPT DEBAT OT301

'ik wil graag'. Uhm..”

Audience Bowling:

“Het is wel zo dat de slimme jongens, die getalenteerd zijn, dat uh... die kloppen natuurlijk het eerst aan de deur.”

Joekenel:

“Dat zou kunnen, ja. Ja er zijn natuurlijk wel elementen die zijn benoemd zoals dat het open en he spontaan en vanuit een collectief die proberen te borgen dat je ook de mensen, dat iedereen mee mag doen in ieder geval. Dus dat er misschien een initiatiefnemer is en dat die een plannetje moet maken en dat is dan wel zo.”

Audience:

“> iets over de bowlingbaan.<.”

Jaap:

“We gaan zo direct naar de bowlingbaan toe.”

Joekenel:

“Dat is heel vers volgens mij.”

Jaap:

“Euhm even kijken. Volgens mij zag ik, had jij nog een vinger op? En dr was ook heel achterin, dus jij eerst en dan achterin. Ik denk dat Julian dat is? Ja nee eerst even....”

Audience S:

“Ja er wordt nu heel erg gekeken naar een soort van veldjes buiten de stad om die aan mensen aan te bieden. Ik denk dat het belangrijkste waar de gemeente wel invloed heeft, en misschien niet jij persoonlijk Joekenel, maar het ontruimingsbeleid wat nu wordt gevoerd. Ik denk dat er heel veel initiatieven al zijn die een plek hebben weten te bemachtigen, maar daarna ook weer heel snel ontruimd worden. En ik vroeg me af of je dan als een soort van, zoals in de documentaire, een vriend binnen de gemeente of je daar op een bepaalde zachte manier je hard voor maakt. Of dat het echt. (onverstaanbaar).”

Joekenel:

“We hebben de twee koppen zou ik maar zeggen. Kop handhaven...”

Jaap:

“De vraag is of de expeditie invloed kan hebben op het ontruimingsbeleid van de gemeente? Zou wel erg prettig zijn.”

Joekenel:

“Het zou wel kunnen.”

Hotel Mokum, speaker 1:

“Mag ik misschien daar iets over zeggen. Dat is iets wat inderdaad al eerder een beetje in mijn hoofd zat, wat ik probeerde te zeggen. Ik hoorde jou eerder zeggen van; ‘we komen uit verschillende werelden die we moeten zien te overbruggen’, maar ik denk dat de meeste mensen hier daar niet zo over denken. Ik denk niet dat we een brug willen naar de wereld van de gemeente. Ik denk dat we de gemeente wereld, dat die anders moet. Ik denk dat we dat vinden. Ik denk niet dat, dat er twee verschillende werelden zijn die dan beter met elkaar moeten communiceren ofzo. Het is, het werkt anders. Maar kijk als er op het moment dat in het kader van zo’n Expeditie Vrije Ruimte of sowieso gemeente over dit soort dingen nadenkt. Als je dit een soort van allemaal naast elkaar ziet en min of meer gelijkwaardig ziet. Je hebt daar een miljonair en je hebt daar een budget hotel en je hebt hier een huisjesmelker, en daar heb je een paar leuke mensen die in een vrije ruimte zitten. Dan zie je iedereen die daar mee bezig is, inclusief tegencultuur, als mensen die de stad ontwikkelen of zoiets. Alsof we allemaal een soort van project ontwikkelaars zijn en in die zin gelijkwaardig zijn aan elkaar.

En dat is gewoon bullshit. Dat is gewoon niet hoe we dit zien. Denk ik, ik spreek nu namens mijzelf en ook namens Hotel Mokum, maar dat is volgens mij hoe we dit zien. En dat vind ik het problematische aan die Expeditie Vrije Ruimte benadering. Omdat je dan denkt dat je dan een soort paar eilandjes kan overhouden wat je uit de goedheid van het hart van de gemeente, omdat we eindelijk zijn gaan realiseren dat het idioot is geweest, echt en onvergefelijk eigenlijk. Dat al die gebieden en panden zijn ontruimd in de afgelopen tien-twintig jaar zegmaar. En wat ik dan denk is van; je moet niet gaan denken oh hoe kunnen we dan een paar van dat soort plekjes bewaren, en een soort van allemaal nieuwe regels en beleids dingen gaan bedenken. Waar je over moet nadenken is dat; hoe de fuck is dit überhaupt zo ver gekomen? En wat kunnen we er aan doen om te voorkomen dat het nog erger wordt? En dat ga je niet doen via een paar ergens, ik bedoel ik wil Hay niet dissen met de ADM, dat is vet dat ze dat doen, maar dat is niet de oplossing. De oplossing is inderdaad; stoppen we met politie repressie tegen krakers. Uh, stoppen we met, of gaan we beginnen met enorme vastgoedbeleggers weren uit deze stad. Gaan we op een heel andere manier nadenken over eigendom. En wie daar iets over te zeggen heeft. Kan dat op een democratische manier, kan dat daadwerkelijk anders. Dat is waar het begint, en dat is wat ruimte maakt.”

Jaap:

“Oke, super, ja. Maar ik denk ook, ja...”

Hotel Mokum, speaker 1:

“Dat was mijn vraag, dankjewel hahah.”

Jaap:

“Ik denk ook dat iedereen in de zaal... nie-niemand in de zaal heeft het idee dat met dit Expeditie Vrije Ruimte, dat we zeg maar de stad gaan redden. Niemand denk dat in deze zaal.”

Hotel Mokum, speaker 1:

“Maar dat.. Ik bedoelde hier ook eigenlijk iets constructiefs mee. Inderdaad als je bondgenoot wil zijn van tegencultuur of van alternatieven, of whatever, of van politiek bewegingen. En van vrijplaatsen, vrije ruimte en dat soort dingen. Dan helpt het waarschijnlijk meer als je tegen je kameraden binnen de gemeente gaat zeggen van, die verantwoordelijk zijn voor bijvoorbeeld vastgoed beleid; ‘hou dr mee op!’ Zeg maar. Dat helpt meer denk ik, dan... Dan vechten om die schaarse ruimte die er nu is.”

Jaap:

“Oke, is het idee dat je met de Expeditie Vrije Ruimte deze stad gaat redden, dat heeft natuurlijk niemand. Want er is veel meer nodig dan om deze stad sociaal te maken. Toch wil ik de vraag wel aan Joekenel voorleggen. Want jij zegt van, kun je nou invloed uitoefenen / hebben op het ontruimingsbeleid van de gemeente. En jij zegt kun je invloed hebben op het gemeentelijk vastgoedbeleid. Dus de vraag aan Joekenel is, proberen jullie bij die andere onderdelen van de gemeente, op andere manieren geconfronteerd om daar invloed op te hebben.”

Joekenel:

“Ja. Ik weet van het handhavings deel van de gemeente, zeg maar, van de ontruimingsdienst, dat daar in een eerder stadium van de expeditie wel is een poging of start tot gesprek is gedaan. En op dit moment heeft dat niet de focus. Dus ik heb nu me wel gericht, of we hebben ons gericht op, die stukjes grond waar we iets mee kunnen. Het is, dat herken ik wel, dat vind ik zelf nog ook wel lastig om als mens te erkennen. Van ja we zijn met een heel klein stukje bezig om een stukje hoop, wat we willen creëren en... dus ik ben, vanuit die veel koppigheid vanuit de gemeente, bezig met dat stukje. En we kunnen wel invloed uitoefenen of gesprekken aangaan en ik denk dat

F. TRANSCRIPT DEBAT OT301

we dat, op een zeker moment ook wel moeten doen. En met vastgoed doen we dat al. Daar is het gewoon een hele grote puzzel van, hoe kunnen wij, want ik zie dat de mensen van vastgoed ook wel iets willen, maar ook met handen en voeten gebonden zijn aan hun protocollen en systemen. Dus dat, dat is gewoon de uitdaging waar wij voor staan. En ik kan me voorstellen dat jij zegt; de wereld moet anders. Maar ik zit in deze wereld, en ik doe, ik probeer invloed uit te oefenen waar ik het kan.”

Jaap:

“Ja, oke. Dankjewel. De wereld van de bureaucratie, en ja dat is een... ja. Uh, helemaal achterin daar zit Julian en die wil al de hele tijd wat zeggen.”

Audience:

“Ja, die is weg.”

Jaap:

“Nu is ie weggegaan?”

Audience:

“Hij had gewoon geen geduld meer.”

Jaap:

“Aiaiai. Ja het is donker, dus ik kan mensen die achterin zitten niet goed zien.”

Audience:

“Nee, maar hij is wel echt weggegaan. Hij was zo boos.”

Jaap:

“Was ie ook boos? Aah shit. Oke nou dat is mijn fout ook. Maar ik zie het ook..”

Audience:

“Ja, dat snap ik, maar hij zei al lange tijd dat....”

Jaap:

“Ja, weet ik, weet ik. Naja.”

Audience T

“Ik wil wel, ik wil wel wat zeggen.”

Jaap:

“Oke! Ja!”

Audience T

“Want uhm, ik voel me gewoon ontzettend dankbaar als ik al die mensen zie. Die zich zo hard maken voor, voor de zaak. En dan hoor ik ook steeds in mijn hoofd van; uhm ja we moeten elkaar begrijpen, vanuit Joekenel volgens mij. En dan denk ik van, ja er is eerst een beweging echt de nek om gedraaid en dan vervolgens moeten we elkaar begrijpen. Dat is best wel een, ja, zware topper, zeg maar. Vanuit. Dat uitgangspunt begrip te hebben voor elkaar. En ik voel me vooral heel dankbaar dat ik al, ja, op de Rijkshemmelvaart inwoon en wij wonen daar gewoon al heel lang. Al iets van tweeëndertig - drieëndertig jaar. Gekraakt. En kraken is bijna een vloekwoord geworden, maar ik ben er gewoon ontzettend trots op. Uhm, ja en uhm ik ben gewoon dankbaar voor wat ik hier allemaal heb gehoord. En de mensen die zich daar ontzettend hard voor inzetten. En ja ik voel me wel vanuit een luxe positie, dat ik vanuit de hemelvaart hier naar toe kan fietsen. En ik wens de ADM en ... alle sterkte toe, maar het was voor mij ook echt een zure pil gewoon, dat ik had me enorm verheugd op jullie evenement. En dat het dan weer vergunnings wijs niet wordt toegekend, ja. Ja dat is gewoon zuur en dat is gewoon niet fijn. En ondanks mijn spreekangst wil ik dit...”

Jaap:

“Oke, Ja. We gaan weer een nieuwe ronde activisme tegemoet. Ik zie gelukkig dat Julian wel terug is, jij wilde al heel lang het woord. Bij deze.”

Julian:

“Nee ik uh, ik vroeg me alleen af of dat met die bowling, dat hangt steeds een beetje in de lucht. En ik vraag me af hoe dat nou precies zit. Een ding kan ik wel zeggen. Met kraken, dat vrije ruimte beleid. Dat is natuurlijk nooit een substituuut of nooit een vervanging voor kraken. En dat kraken, zodra de rechtse meerderheid was, voor het eerst, in de tweede kamer. Het eerste wat ze deden was een kraakverbod instellen. En je ziet het eerste wat ze doen als er ergens gekraakt wordt, is de rechtse partij stellen vragen aan de burgemeester. Weet je, er zijn ook gewoon heel veel mensen die haten het. Dus, ja dat ga je toch niet met beleid oplossen ofzo. Uh, ik kan een ding zeggen volgens mij. Als je vijf panden per week kraakt, dan heeft de burgemeester en politie nooit de capaciteit om ze allemaal te ontruimen.”

Hotel Mokum - Speaker 2:

“Uhm, ik zou, de bowling is al een paar keer voorbij gekomen...”

Jaap:

“Even, even, ja ik wou. Als we, ja maarja, Julian mag zijn verhaal afmaken en dan wil ik naar de bowling en wonen in vrijplaatsen toe. Dus..”

Julian:

“Ja, naja. Als mensen het er over eens zijn, dan ja, het kraken is zo belangrijk, het kraken dit en dat. En dat beleid is geen oplossing. Ja misschien kan je met heel veel moeite iets doen aan dat de handhaving minder is, naja. Hartstikke lastig. Gewoon. Je moet dan gewoon heel veel kraken. Maar laat dan die oude mensen en al die oude panden en al die ervaring die er is dan gewoon iedereen weer verenigen. En elkaar helpen dr mee. Want het is heel veel werk om dat weer op poten te zetten. En niet klagen in de badjes. Weetje, gewoon doen.”

Jaap:

“Haha. Oke, dankje.”

Julian:

“Volgende, ja. Jij mag reageren daarna, maar dan wil ik ook even vragen van hoe dat nou precies zat met die bowling. Want ik had begrepen, ik woon zelf ook in Noord. En dat Massie super links, anti-gentrification, weet ik veel wat, en dat ie altijd had gezegd wat goed dat die krakers daar zitten, en dit en dat. Dus ik vind het gewoon heel raar, en volgens mij heeft het hele Vrije Ruimte beleid helemaal niks mee te maken gehad.”

Hotel Mokum - Speaker 2:

“Nee klopt.”

Julian:

“Uhm, dat-dat dit zo gaat, is er niet gesproken. Ik wil graag weten hoe dat zit.”

Jaap:

“Misschien kunnen we daar even op in.”

Hotel Mokum - Speaker 2:

“Mag ik daar even op reageren? Uhh ja Massie is er niet. Ik ben hier, ik zit zelf ook, ik ben actief bij Verdedig Noord. Massie en Telle, die zouden hier, die wilde hier graag naartoe. Maar er zijn heel veel berichten rond gestuurd uhm, waarin wordt gezegd Verdedig Noord ‘so called gentrification’, Verdedig Noord ontruimd. Massie en Telle

F. TRANSCRIPT DEBAT OT301

voelde zich niet veilig om hier te zijn. Die voelde zich geïntimideerd. Ik wil graag benadrukken dat mensen die die berichten door hebben gestuurd, het is niet offensief. Het is agressief, het is een agressief iets. Massie en Telle die lopen nu met een ander, die lopen anders door Noord. Dus dat wil ik graag gezegd hebben. Uhm, ik kan hier wat over zeggen. Verdedig Noord is niet met die vrije ruimte bezig. Het gaat over een buurthuis. Het eerste punt van het programma was dat de gemeente, met ... wacht ik ga het voorlezen want ik ben het even kwijt. Het eerste punt: wonen, er moeten gezonde en veilige woonplekken komen die moeten beschikbaar worden gesteld aan jongeren uit de buurt, maar ook aan een deel van de krakers die er nu zitten. Ze zijn ook langs geweest bij de bowling, uhm ik had graag gewild dat het anders was gegaan. Dat het hier nu met de bowling en Verdedig Noord en Massie en Telle hierover konden praten. Maar zo is het helaas door al die berichten niet gelopen. Ook wil ik niet de hele discussie kapen over de bowling en Verdedig Noord, ik blijf hierna. En ik wil nog graag delen daarover. En als jullie nog vragen hebben dan kan ik die hoop ik beantwoorden. Verdedig Noord zal nooit ontruimen. Verdedig Noord doet het best dat, het gebouw wordt gesloopt. Het alternatief is dat Verdedig Noord daar gaat zitten en er een buurthuis van maken. Niet alleen met Verdedig Noord, maar met de krakers en de locatie. Het alternatief is een gesloopt pand of een commerciële partij daar in. Dat is wat ik als Verdedig Noord daarover kan zeggen. En het idee dat mij echt heeft geshockeerd van de kraakbeweging, dat er wordt gezegd van; oh ik dacht dat dit bondgenoten waren en dit so-called gentrification. Wie heeft er aan Verdedig Noord gevraagd wat er aan de hand is. Het is opeens een bericht dat in de wereld is geslingerd en dat is heel gevaarlijk.“

Jaap:

“Oke, ja in het parool stond he, Massie zijn plan. En daar stond ook dat niemand met de krakers gepraat had. Dus ik denk dat het zo de wereld in gegaan is. Ik weet dat niet, uhm.. Dr zit iemand van de uh, ik zit hoor om de discussie verder te helpen. Ik hoor van de kant Verdedig Noord dat het helemaal geen probleem is dat in het pand gewoon blijft wordt. Zeg jij, toch?”

Hotel Mokum - Speaker 2:

“Ja, we zijn met Verdedig Noord in gesprek en..”

Jaap:

“En het is geen probleem als mensen in het pand blijven wonen ook?”

Hotel Mokum - Speaker 2:

“Nee, absoluut niet. Die mensen moeten blijven.”

Audience bowling:

“Uhm, wat er- hoe het bij ons is overgekomen: op een gegeven moment krijgen wij het bericht dat Verdedig Noord met ons in contact wou komen. Toen hebben we gezegd, cool graag. We willen graag jullie dingen, hoe zeg je dat, dat jullie dingen bij ons in het pand doen. Daar staan we helemaal voor open. We willen dat faciliteren. Daar hebben we geen probleem mee. Vervolgens hebben we dat gesprek gehad. Daar werd in feite op neer kwam is van; is dit is wat er gaat gebeuren; jullie moeten eruit, uiteindelijk. Want wij willen dit in gebruik gaan nemen. We willen hier een buurthuis van maken. De gemeente is er uiterst tegen dat er mensen in dat pand komen te wonen. Terwijl, het is in een buurt. Het is in een woonbuurt. De plannen van de plek, zijn allebei twee nieuwe-nieuwe, uh winkelcentrums waar ook woning in is gerealiseerd. Dus waarom dat niet zou mogelijk zijn in de woning, zou ik niet begrijpen. Maar voor ons kwam het er heel erg op neer, dat we willen hier een buurtcentrum van maken. Jullie moeten er uiteindelijk uit.”

Jaap:

“Oke, maar dat is een ander verhaal van wat jij zegt. Jij zegt van we willen er inderdaad een buurtcentrum van maken. Maar er kunnen ook krakers in blijven wonen, toch? Dat is wat jij zegt.”

Hotel Mokum - Speaker 2:

“Ja, absoluut. De intentie van Verdedig Noord is absoluut mét de krakers en laten we graag een keertje dan, zonder de gemeente het hier over hebben.”

AFGA - Speaker 2:

“Ik wil ook even iets zeggen.”

Jaap:

“Even, ik wil jou zo het woord geven. Even vanuit mijn ervaring met Urban Resort heel veel betrokken geweest hoe je in dit soort panden toch wonen mogelijk maakt. Het bestemmingsplan zal het hoogstwaarschijnlijk niet toelaten en B&W heeft altijd de ruimte om, dat heet een crises-herstel-wet, een wet die zegmaar tot vijftien-vijftien jaar als uitzondering van bestemming om wonen mogelijk te maken. Dus op het moment dat er verder geen explosiegevaar of stank gevaar of dat soort dingen verder is, heeft B&W de kans om die uitzondering te doen voor maximaal 15 jaar. Dus dat is ook een kwestie van politiek wil. Dus als de gemeente zegt er mag niet gewoond worden, dan is het.. En dat kan natuurlijk als er een, hoe heet het, als er iets heftigs naast staat dat kan exploderen ofzo. Maar anders kunnen ze die ontheffing geven. Dus dan is het een kwestie van dat uit onderhandelen. En als dan Verdedig Noord ook zegt, van na, wij willen wel met bewoners ook. Dan hoop ik dat jullie daar uitkomen. Ja mag ik dat zo zeggen. Jij wil het woord hebben ook hierover?”

AFGA - Speaker 2:

“Ja, ja. Uhm, Verdedig Noord komt naar de bowling, met het verhaal: wij pakken jullie huis. En..”

Jaap:

“Iemand van Verdedig Noord zegt.. Was jij daar bij?”

AFGA - Speaker 2:

“Oke, laat mij even uitpraten. Uhm, ze komen met een aanbod. Of jullie mogen hier blijven wonen, of wij gaan de gemeente route kiezen waarin jullie niet hier mogen blijven wonen. Dat is waar het op neer komt. En je kan, ja, je kan nee schudden.”

Jaap:

“Naja, ik weet niet wie van Verdedig Noord dat was, naast je zit iemand van Verdedig Noord. Ik ken Massie vrij goed.”

AFGA - Speaker 2:

“Maar, je spreekt het net zelf uit. Jullie hebben de keuze om hier te blijven wonen, we gaan er over in gesprek. What the fuck! Jij komen naar hun huis toe. Het is hun huis! Waar is de misunderstanding.”

Audience bowling:

“Ik wil daar een beetje op uitleggen. Ze zijn inderdaad naar ons huis toe gekomen. Maar het hele idee van ja jullie kunnen er blijven wonen, is nooit ge-uit. Het is altijd geweest van, joh de gemeente wil dit helemaal niet. Uh Verdedig Noord is ook nooit naar ons toe gekomen voordat ze met de gemeente in gesprek zijn gegaan. Ze zijn totaal boven ons hoofd zijn ze via de gemeente, zijn er plannen gemaakt om, plannen ingeleverd, om daar iets aan te doen. Vervolgens had de gemeente zoiets van ooh, binnenkort is het maar en dan zijn de verkiezingen. En dan weten mensen niet meer of ze in de positie zitten. Dus laten we dit er maar door dringen. Daar komt het een beetje op neer.”

F. TRANSCRIPT DEBAT OT301

AFGA- Speaker 2:

“Dus mijn punt. Het komt van bovenaf.”

Jaap:

“Eh, is het mogelijk dat, want jij zit bij Verdedig Noord, dat jullie met elkaar in gesprek gaan en samen naar de gemeente toe optreden. Ik bedoel dat lijkt me toch, kijk dan toch om die gemeenschappelijke basis te zoeken.”

Hotel Mokum - Speaker 2:

“Ja, ik denk dan toch dat we met elkaar moeten gaan praten hierover. Ik ben er zelf niet bij jullie thuis geweest. Ik ben actief bij Verdedig Noord. Ook bij Hotel Mokum. Ik denk dat we.. Ja ik denk dat we het er gewoon even over moeten gaan hebben. Uhm ja, laten we dat doen.”

Jaap:

“En dan wil ik voor vanavond jullie heel veel succes wensen om eruit te komen. Het heeft dus geen relatie, dat is denk ik wel even belangrijk. Want dat wist ik eigenlijk ook niet. Het heeft geen relatie dus met de Expeditie Vrije Ruimte. Is dat zo?”

Joekenel:

“Nee daar zijn we niet bij betrokken. Nog niet.”

Julian:

“Nou ik, ik zie opzich wel van die zoektocht he. Want ja dat geldt ook bij de ADM'ers van dat wonen in principe steeds niet kan en niet mag. Want het is natuurlijk heel makkelijk zonder wonen. He, dat is gewoon zo'n vraag van, is het zo onschuldig breed sociaal dingetje, weetjewel. Maarja, het is juist een hele belangrijke, niet dat je inderdaad de wooncrises er mee oplost. Daarvoor is veel meer nodig. Zoals die demo'ers. Maar uhm, misschien is er dan wel een mogelijkheid om te kijken van hé! Zoals dat nu met de ADM begrijpen, van het is ondersteunend wonen. Het is een soort maatschappelijke functie. Het is goed dat er mensen zijn. Dus je kan het beargumenteren ook juridisch. Waarom wonen daar belangrijk is. Want het heeft ook een maatschappelijke functie. Mensen dragen dr bij, wie weet is er wat mogelijk dan.”

Jaap:

“Oke, nou dat wordt de basis van het gesprek tussen die twee. Ik wil dit afronden.”

Audience R

“Mag ik nog heel even iets over zeggen? Ik vind het belangrijk om te zeggen dat dat wonen werkelijk, want ik wist- ik wist hier niks van. Maar wat ik hoor is dat mensen ergens wonen, jij woont er al tien jaar ofzo. En op een gegeven moment komen er mensen bij je aan de deur en die zegt; van je moet hier uit. Sorry, wie dat dan ook is, dat is raar.”

Jaap:

“Nee, dat weet ik. Nee dat is allemaal klaar, en daar gaat ook over gepraat worden. En daar is onduidelijkheid over wat daar nou precies gebeurd is. Maar ik hoop dat men dat alsnog recht kan trekken. Ja, hahaha. Ik wil het afronden dit.”

Mike - ADEV:

“Maar dit laat gewoon heel erg zien hoe gevoelig dit soort dingen liggen natuurlijk he? En broedplaatsen, antikraak, de hele so- dat hebben we ook allemaal meegemaakt dat met koffertje nog achter de linies aan het wachten waren terwijl wij op straat gezet werden. Dus het is meer ook iets om mee te geven aan de gemeente, ja. Voorzichtig met dit soort dingen.”

Jaap:

“Ja, ja. Nee maar goed, ik weet niet hoe dat bij Verdedig Noord gegaan is. Maar ook daar, bedoel, iedereen heeft zijn eigen verantwoordelijkheid. Om op een prettige manier met elkaar om te gaan en woonrechten erkennen. Ja.”

Audience P

“Dat is dat probleem dus dat groepen tegenover elkaar gaan staan, omdat ruimte zo schaars is. Dat is nog maar het begin he? Want je hebt natuurlijk ook al gedocumenteerde...”

AFGA - Speaker 2:

“Tegenover de bowling staat een leeg pand waar ook iets mee kan gebeuren.”

Jaap:

“Ja, de Molenstraat staat er tegenover 10 jaar, en daarboven, daarboven zit duizend vierkante meter wat al 10 jaar lang zwerfkei zit. Dus ook van de gemeenten inderdaad. Dat is natuurlijk schandalig. En dat is hetzelfde bij Buikslotermeerplein. Dus dat uh, en zo zou je het kunnen oplossen. Maar goed dat, daar ga ik zelf dus niet over.”

AFGA - Speaker 1:

“Maar daar weet u natuurlijk alles van, van wat Urban Resort volgens mij geloof ik ook al een keer geprobeerd heeft om iets met dit pand te doen. Maar daar hebben jullie toen vanaf gezien. Omdat het onrecht toch wel belangrijk vonden dat daar mensen konden blijven wonen.”

Jaap:

“Ja, wij benaderde bij Urban Resort door gemeentelijk vastgoed, van willen jullie niet dat pand overnemen. Nou ik ben dus met ze wezen praten. Dan ga je naar de bewoners toe. Na dat willen ze ze. Nou niet aan de orde. Nou weer teruggegeven.”

AFGA - Speaker 1:

“Is dat ook zo gegaan?”

Jaap:

“Ja, dit is wat kort haha, iets langer natuurlijk.”

AFGA - Speaker 1:

“Ik check het bij hun van? Maar ook wel met een beetje druk vanuit...”

Jaap:

“Nee, nee geen druk vanuit Urban. No way.”

AFGA - Speaker 1:

“Vanuit de beweging, nee?”

Jaap:

“Nee, nee. Maar goed iedereen kan van goede intenties zijn en dan kunnen er alsnog dingen misgaan. Dus ik ga er even vanuit dat jullie eruit komen. Ik hoop het echt enorm. Uhm, ik wil naar de afronding toe, want het is inmiddels kwart voor en uh, ja de aanleiding ook van Amsterdam Alternative enzo van kun je met Vrij Beton hier iets mee. Of kun je met je eigen initiatief hier iets mee. Ja er zitten nogal wat haken en ogen aan en ook een aantal negatieve kanten. Ook een aantal mensen zeggen van dat er überhaupt geen energie is. Het is zonde van je energie. Je wordt misbruikt en het is, hoe heet het. Het kan gebruikt worden voor gentrificatie zelfs. Anderen zeggen van, naja, elke vierkante meter is er eentje. Als je kunt veroveren op jou voorwaarden, kom je al weer een stap verder. Dus dat zijn een beetje de posities die er zijn. Nou dan ga ik die niet proberen aan elkaar te koppelen, want dat kan helemaal niet. Dat is

F. TRANSCRIPT DEBAT OT301

ook niet zo erg binnen een club als de onze die verschillende posities zijn. Dus daar wil ik mee afronden. Maar dan op basis van, allereerst, Ivo. Die zit de hele tijd naast me heel rustig, van hoe ga je met Vrij Beton hier iets over. En wil ik nog een keer in de zaal vragen van na, wil je dit oppakken, kun je dr wat mee? Ivo eerst.”

Ivo - Amsterdam Alternative:

“Naja, ik heb geen idee. Ik bedoel voor ons is het nieuw. Voor iedereen is het nieuw. Uh, ik ben sowieso pro kraken, he. Ik bedoel dus als he, dat lijkt mij sowieso nummer één dat we daar voor blijven vechten. Dat dat blijft kunnen, he en zo ben ik zelf ook begonnen in Amsterdam. Wat Mikel daarstraks al zei, volgens mij heeft het ook mega veel deuren geopend. Ik bedoel iedereen die hier zit die ik ken, die heb ik waarschijnlijk zo leren kennen. Het is echt een uh, ja weet ik veel, een soort van, niet alleen een noodzaak, zoals zij het zeggen. Voor mij was het ook best een noodzaak in het begin. En ik kon het ook niet betalen. Maar het is ook een mega verrijking voor je leven en je ontwikkeling. Daarnaast ben ik het ook wel met Hay eens. Dat we moeten kijken naar oke, welke ruimte wordt er geboden, die we kunnen pakken naast het kraken he? Ik bedoel, want laten we voorop stellen dat dat moet blijven kunnen. Uh, maar die we kunnen pakken, zeker met de mensen zoals Hay en, weet ik veel, mensen met veel ervaring. Om te kijken of we daar iets mee kunnen. Om ook daarmee andere weer te faciliteren. Om nieuwe dingen te doen. En om die beweging groter te maken. Want ik denk dat dat essentieel is. Als die beweging steeds maar krimpt en krimpt en krimpt, ja dan houden we niks over. Terwijl als we op de een of andere manier plekken kunnen pakken. Hopelijk kunnen we dan die beweging weer doen groeien. He? Dat is ook wat we met Amsterdam Alternative proberen. Door die krant elke twee maanden te publiceren. Met achtergronden, met verhalen, politiek. Om mensen te inspireren. En door an duidelijk te maken dat er meer mogelijk is dan de commerciële mainstream. En dat is uiteindelijk waar we naartoe moeten. Met zijn allen. Want als wij met een klein groepje dit willen en dit proberen. Want ik weet zeker dat bijna iedereen die hier zit wel ongeveer hetzelfde wil. Maar dat is niet genoeg. We moeten veel meer mensen zien te activeren en bereiken die dit accepteren. En ook dit blijven doen, zeg maar. Dus daar vecht ik heel erg voor.

Jaap:

“En ga je nou een pand zoeken, en ga je naar Joekenel toe, van dit willen wij als Vrij Beton hebben.”

Ivo - Amsterdam Alternative:

“Nou dat zou ik zeker proberen. En dan het liefst inderdaad gratis. Hahaha. Maar daar zullen we naar moeten kijken. Maar goed, ik denk zeker dat het van belang is. Dat er plekke bij komen. Linksom of rechtsom. Kijk vanuit Amsterdam Alternative, is mijn doel om naar collectief eigendom te gaan. Dus niet van de gemeente. Nee van het collectief. Dus van de gemeenschap. En dus op onze voorwaarden en op onze manier. Maar goed, ja we moeten kijken hoe we daar komen. En dat, ja daar zijn meerdere wegen denk ik.”

Jaap:

“Dankjewel. En dan naar het eind toe. Mensen in de zaal die nog een laatste woord willen hebben. En ik ben vooral geïnteresseerd in of mensen hier iets mee kunnen of met die Expeditie Vrije Ruimte. Of naja een aantal hebben gezegd; ik ga daar geen tijd in stoppen. Nou dat is helder. Zijn er ook mensen, die nog niet aan het woord geweest zijn, die denken van nou, misschien kan ik er wel wat mee. Ik zie jou vinger. Ik zie daar nog een vinger. En daar nog een. Oke drie mensen in ieder geval. Jij aan het woord.”

Audience:

“Uh, ja ik uhm. Dacht nog een beetje aan wat Mike geloof ik zei. Over bepaalde organisaties van tegencultuur. Uh die op deze

manier misschien een vastere, eigen plek kunnen hebben uhm, in zo'n vrijplaats. Ik vraag me dan heel erg af, uhm. Wat de behoefte zijn van zo'n tegencultuur organisatie en of die passen bij wat de Expeditie Vrijplaats aanbiedt. Want ergens zie ik wel die, eigenlijk die mogelijkheid die Mike ook ziet, dat hier organisaties die anders geen plek hebben of kunnen krijgen. Maarja ik denk dan dat daarin wel heel erg de faciliteiten meespelen. En ook dat het Expeditie Vrijplaats geen concurrentie wordt van het broedplaatsenbeleid. Wat ook zo'n soort van, kijk een broedplaats is heel anders dan een krakersgemeenschap. Ook al kunnen ze allebei cultuur voortbrengen en tegenwoordig ook allebei woning verzorgen, uhm maar. Misschien is uiteindelijk het verzorgen van cultuur iets waar meer geld naartoe moet en is woning iets waar plaats naartoe moet. En uhm, naja ik denk dat dat goed is om te kijken dat mensen die kraken zich niet voor een karretje laten spannen. En dat zie ik wel een beetje met de Vrijplaatsen zoals ze nu worden omschreven. En de ja, dat in de documentaire ook al naar voren komt. Hoeveel haken en ogen er allemaal aan zitten.”

Jaap:

“Oke, dankjewel. Ik heb niet het idee dat krakers die hier zijn zich voor het karretje laten spannen. Maar ja, toch even. Ik was betrokken bij het begin van het broedplaatsenbeleid. Aan het begin van 2000. En toen hebben we in het begin van die tijd heel veel kraakpanden kunnen legaliseren. Onder anderen dit hier. Dat was één week leeg en toen werd het gekraakt. Nou toen was de regel dat als het geen jaar leeg staat, wordt het meteen ontruimd. En dit stond een week leeg. En mede door druk toen van de ambtenaren van bureau broedplaats is toen hier niet ontruimd. Daarnaast hebben we Plantage Dok hebben we kunnen legaliseren. We hebben de laatste deel van Pakhuis Wilhelmina kunnen legaliseren. Dus dat was het begin van het broedplaatsenbeleid. Daarna werd het wel iets voor veel mensen, dat het makkelijker was om in een broedplaats te gaan zitten. Dan was alles geregeld. Dus zeg maar, in het begin werkte het nog wel stimulerend richting kraken. Later kreeg ik het idee in ieder geval dat heel veel mensen voor het gemak van een broedplaats kozen. En dan heb je toch iets van shit, dat is niet de bedoeling dat mensen waarvan je hoopt dat ze actief worden, dat je die juist... Dat concurreer effect. Dat zou heel slecht zijn. Zo ver is het natuurlijk met de Expeditie Vrije Ruimte nog lang niet. Even kijken, de andere vraag die je stelde, dat was meer een algemene opmerken. Dat was natuurlijk over die relatie met broedplaatsen. Nou dat is al aan Joekenel gevraagd, van wat is jullie- je krijg broedplaatsen, nou volgend jaar is dat er nog. Daarna misschien niet meer, hangt van het nieuwe gemeentebestuur af. Officieel stopt het na volgend jaar. En ja dit beleid, dit is geen beleid de Expeditie. Die is maar voor twee jaar, dus ook dat moet het nieuwe gemeentebestuur zelf besluiten of het verder gaat. Dus beide is afhankelijk van wat er van het nieuwe gemeentebestuur komt. Toch, heb ik het zo goed begrepen?

Joekenel:

“Ik ga er wel van uit dat voordat dat wisselt, dat er wel een meerjaren aanpak als vervolg we hierop hebben. En dat zal wel gaan in de lijn zoals nu. Met een paar vervolg vragen over hoe moet je dan met vastgoed in die prijs doen. En dr moet misschien nog een onderzoek uitgevoerd worden. En hoe kun je de borg in je planprocessen beter.. Dus er zijn nog wel vervolgvragen, maar die gaan wel ook over, verwacht ik, kort na eind januari, dus voor de verkiezingen, wel worden vastgesteld.”

Jaap:

“Je gaat er vanuit dat het na dit jaar wel verder gaat. Oke. En niet afhankelijk is van de politieke kleur van de verkiezing he, want dat is natuurlijk de kern he? Oke. Er waren nog twee andere mensen die het woord wilden. Het is donker dus ik kan je niet goed zien”

F. TRANSCRIPT DEBAT OT301

Audience Q

“Ik zal even in het licht komen staan. Ik ben Jim, een van de aanjagers van stichting Vliegtuin, van Amsterdam Noord. We hebben ons collectief daar, ja we zijn al zes jaar lang bezig iedere drie maanden op te rotten. Maar we zijn er nog steeds.”

Jaap:

“Je hebt ook de ruimte toch?”

Audience Q

“De ruimte zit daar. Uhm. En wij zijn ondertussen lang bezig geweest met een plan te ontwikkelen om, een beetje ingaande van Vrij Beton, wij willen graag een beton-vrij vrijplaats bouwen. Niks tegen jullie. Een ecologische vrijplaats lijkt ons wel gigantisch gaaf en niet weer een plek die een tijdelijkheid gaat vervullen. Maar meer een plek die daar gewoon voor altijd gaat zijn. En wij strijden voor een vrijplaats voor generatie bestendigheid. We willen nog een stuk grond kopen. We zijn bereid om de maatschappelijke tarieven te omarmen. We zijn niet te vies om iets er voor te betalen. Ik ben ook van mening; alles heeft z'n prijs. En ook wij hebben onze kwaliteit en denken daarmee een stap te kunnen maken. Wij willen vrije ruimte maken door middel van een- geef ons dat losse kavel, dat grauwe gebied. We maken er kleur, we maken er gebouwen. De ruimte er omheen. We willen gewoon een vrijplaats bouwen dat gewoon blijft. En meespelen in dan dat vastgoed spelletje, dat er gespeeld wordt. Ik bedoel anders komen we dr ook niet. Want een beetje verlangen dat de gemeente het allemaal voor je gaat regelen. Dat zien wij ook niet gebeuren.”

Jaap:

“Jullie zitten er nu. Kunnen jullie het van die eigenaar overnemen? Of hoe...Wie is de eigenaar of dat soort dingen?”

Audience Q:

“Het was van een projectontwikkelaar en dat is nu weer verkocht naar eigen haard. En we zitten er nu voor een hele mooie tijdelijke huurprijs. Maar dat is eindig. En dat zijn we bewust. Uh, maar we zijn opzoek naar een nieuwe plek. Dus een van die partijen die bij Sloterdijk betrokken zijn. Toevallig vandaag het plan opgestuurd naar de gemeente, team Vrije Ruimte. Thanks! Ik vind het een fantastische ambassade die de hele rompslomp van een log orgaan met het zoveel koppige monster. Ja en een subcultuur groep die niet weet waar ze dat moeten zoeken. Ja wij hebben dat plan nu geschreven. En kijken waar we terecht komen. En mochten we dit kunnen kopen, na tegek. Dan hebben we een vrijplaats voor altijd.”

Jaap:

“En doe je dat in collectief eigendom? Of hoe..”

Audience Q:

“Ja we zijn een stichting ook in 2012 begonnen bij de Isolatorweg. Als een kraakpand. En in samenspraak met de eigenaar aan de gang gegaan. En ja, zo staan we hier. Het is opgesplitst. Een deel is naar De Hoop gegaan. Heeft daar z'n ding gedaan. Wij zijn ons rafelrandje blijven behouden op de Distelweg. En, ja gelukkig zitten we er nog steeds. En anders had het ook niet, ja.”

Jaap:

“Super, ja ik kom af en toe in de Ruimte en ik kom er graag. En als dat voortgezet kan worden, ja.”

Audience Q:

“Kom af en toe ook lekker op het rauwe terreintje daarachter...”

Jaap:

“Maar oke dus nu wellicht een terreintje bij Sloterdijk via deze Expeditie Vrije Ruimte.”

Audience Q:

“Ja, dat uh...”

Jaap:

“En jullie heete, lucht... haven.”

Audience Q:

“De Vliegtuin. We zijn klaar om uit te vliegen. Dat terrein de landingsbaan, laat maar komen.”

Jaap:

“Yess, oke. Succes. Jo, op naar Sloterdijk. Er was nog iemand die in die hoek zijn vinger had opgestoken.... Kun je naar de microfoon misschien Nienke, want... ja graag.”

Audience N:

“Oke ik woon in Amsterdam, als individu loop ik in Amsterdam. Twee keuzes: een eindeloze broedplaats. Uh nee, nee. Ohnee. Ohja, dat is ook nog een keus. Nee het eindeloze kraakpand of zegmaar een cursus uh, kleinschalig mozaïeken. Wat ga je kiezen? Dat was het een beetje.”

Jaap:

“Oke, dat is weer een filosofische, dat heet verdieping geloof ik. Uh... Ja-ja die blijft wel hangen. Ja, ja nee dit is ook niet het laatste. Dat zei Nienke zelf ook al, dat zal niet het laatste woord zijn. Ik uh, als in de zaal verder iedereen tevreden is, dan wil ik vragen aan het forum. Of hoe we dat noemen? De mensen die hier zitten of die nog iets willen zeggen wat ik nog niet gezegd heb.”

AFGA - Speaker 1:

“Ja, ik wil nog wel. Uhm, ja een vrijplaats of vrijheid, daar moet voor gevochten worden en die zal nooit door de gemeente aan jou gegeven worden. En dan moet je niet alleen voor je eigen vrijheid vechten. Maar voor de vrijheid van facking iedereen. Dat was het.”

Jaap:

“Oke, dankjewel!”

Audience V:

“Misschien mag ik nog een ding zeggen. Hoe kunnen we vrij praten in een volledig wit panel?”

Jaap:

“Ja, ja-ja-ja. Nee jij weet ook hoe dat gegaan is. Dat was ook niet de bedoeling. Dat is allemaal pijnlijk. Dat is heel jammer. Ja absoluut, ja. Er zijn een paar dingen in de voorbereiding misgegaan. Met name ook dat, ja. Helaas. Uh. Nou ik vond jou laatste woord zo mooi, dat ik het er verder bij laat. Dus ik wil iedereen bedanken om hiernaartoe te komen op de vrijdagavond. Ik hoop dat het voor iedereen inspirerend was. Zinnig. Ja dat we allemaal niet tot één opvatting komen, dat is natuurlijk duidelijk. In mijn ogen hoeft dat ook helemaal niet. Maar het is wel belangrijk dat we van elkaar weten wat we aan het doen zijn. Elkaar inspireren, elkaar respecteren en ja, samen die strijd voeren. Oke, bedankt!”

G. INSIGHTS DOCUMENTARIES

CLUSTERED QUOTES ‘DE VERLOREN VRIJSTAAT’

Free places are driven to the abyss, protecting the space is a tough fight

- Hay: Vrienden van mij zeggen: ‘ja, het doet aan als Asterix en Obelix, dat kleine gallische dorpje.
- Hay: Als ik nou bedenken hoeveel rechtszaken wij hebben gevoerd, ik zou het niet weten. Maar het zijn er heel veel. Misschien wel vijftig ofzo.
- Berk: het is gewoon heel zeldzaam in Europa en in Nederland dat er plekken zijn, waar mensen samen dit kunnen doen. En daarom ook, zien we het zien we, beschouwen onszelf vaak als een soort van uitstervend volkje. Wat helemaal geen plek meer krijgt en eigenlijk van de aardbodem afgeschopt wordt.
- Hay: dit is allemaal ADM. boekjes, publiciteit materiaal, veel gemeenteraadsverslagen, de havenstadvisie. Die moet je natuurlijk kennen. Als je ten strijde trekt, dan moet je wel je huiswerk doen. Ik heb wel eens foto’s gehad van kartonnen dozen, zo’n doos. Dat is dan acht keer zo’n pak. Die moet je in acht fout inleveren. En dan denk je: ‘what the fuck’ weetjewel. Kan dat niet op een andere manier. Maar goed, iedere rechtszaak is dus minstens een of twee ordners, dat is onvoorstelbaar, ja.
- Hay: de next level, begint nu.

A free place is a self-made society

- Suwanne Jo: Dit is mijn zelf gekozen en zelf gemaakte paradijs. Dat idee dat ik dat kwijt raak, ja dat is gewoon ontzettend heftig.
- Suwanne Jo: hier ben ik me nieuwe leven als vrouw begonnen. Daarvoor was ik een man, haha. Nou daarvoor-daarvoor leefde ik het leven als een man. Maar ik was niet een man, diep van binnen. Ik ben hier begonnen met hormonen te gebruiken. En na een x aantal jaren heb ik hier ook, bij de VU dan uiteindelijk, een geslachtsveranderende operatie ondergaan. Suwanne is hier geboren eigenlijk, ja. Zo kun je het zeggen.
- Hay: Die zorgen er voor dat ik de dingen op een fijne manier in de stad kan doen. Als ik thuiskom laat ik die grote stad achter me. Ik keer in mijn eigen wereld, waar mensen zitten die ik ken.
- Hay: de groep mensen die hier nu zit, die heeft aan de stad of aan Nederland laten zien dat het mogelijk is om op een andere manier te leven. Uh, dan normaal gangbaar is.
- Berk: ik zou altijd hoop houden, in een mooiere wereld. En in een mooiere toekomst, ja.

The municipality does not see the value free places and the free labor the makers bring to the city

- Berk: ik vind het heel triest dat Amsterdam het gewoon niet inziet, het belang van deze plekken.
- Hay - leest uitspraak college op: voorop zij gesteld dat het college veel Amsterdamse zaken gedetailleerd en gebalanceerd presenteert en uitvoert. Echter in deze complexe kwestie van het ADM, is hiervan helaas geen sprake.
- Berk: ik vind het heel triest dat Amsterdam het gewoon niet inziet. Het belang van deze plekken.
- Hay: geachte commissieleden, wethouder, na 21 jaar trouwe dienst aan de stad te hebben geleverd, als initiator van culturele vernieuwing. En als drager van relevant immaterieel erfgoed krijgen wij als dank een afscheidsdiploma toebedeeld.
- Berk: vrijplaats is een scheldwoord hier. Vrijplaats is een scheldwoord hier! Haha.

Outside and close to nature adds to the feeling of freedom

- Berk: lekker veel rommel om mee te spelen. Lekker veel buiten. Geen snelwegen en auto’s en uh, niet te veel beton en bakstenen.

- Suwanne Jo: En woon in de natuur, in mijn eigen gebouwde huis.
- Hay: De rust, de ruimte. Dat is heel belangrijk voor me.
- Presentatrice: Wat trok je dan toch naar het gebied? Hay: De gedachte dat je in vrijheid kan doen en laten wat je wil.

Free places are for multiple ages and generations

- Berk: En nu zijn er wel heel veel andere kindjes. Het is een beetje een babyboom geworden. Die oude krakers generatie hebben allemaal kinderen gekregen.

The free space makers have no other place to go

- Berk: Het zijn allemaal kleine ADM’ertjes die er nu rondlopen. Die hopelijk binnenkort niet dakloos zijn.
- Suwanne Jo: We worden gedwongen, om het zo maar even te zeggen, om gewone mensen te worden. Ja ik bedoel uh, dat kan gewoon niet. Dat mag niet. Presentatrice: wat ga jij dan doen? Suwanne Jo: Wat ik ga doen? Nogmaals, ik heb geen plan B. Ik ga hier blijven gewoon. Dat is mijn plan A. Hahaha, ja. Tot in de eeuwigheid. Ik zou zeggen, hier met mijn familie oud worden. En aan het einde doodgaan ook.
- ADM’er: ik kan nergens heen. En dan kom jij thuis vanavond en dan zeg je: schat wat eten we vanavond. Ja nee die mensen die mogen op het water gaan drijven. Die gaan nergens heen. En jij gaat lekker eten. U bent toch een mens.
- Hay: ik heb niks anders in de stad, dus ik zou uiteindelijk hier iets moeten gaan doen, ja.
- Suwanne Jo: ik voel me wel oke, ja. Ik heb gelukkig een plekje zo van, uhm bij een vriendin in een atelier hier op Ruigoord. Een bedje hier in de woonkamer.

On free places there is a tight community

- Suwanne Jo: met fijne mensen om me heen.
- Hay: Ik keer in mijn eigen wereld, waar mensen zitten die ik ken. Als ik aankom op de fiets, wordt er naar mij gelachen. Ik kan terugzwaaien. Het zijn die kleine menselijke gebaren die je direct ervaart. Je ziet wat kinderen lopen.
- Berk: ik voel me heerlijk, het is eigenlijk heel mooi. Nou je ziet het al, dit is gewoon geweldig. Dat je met z’n alle, die hechte gemeenschap die wordt alleen maar hechter.

A free place is unlike anything else, free and incomprehensible

- Suwanne Jo: Het leven hier, voor mij is het echt magisch.
- Hay: weet je wat nou het gekke is? Ik heb niet dat één festival het allerbeste is ofzo. Ik kijk naar het publiek. En als ik dan hier duizenden mensen zie rondlopen met een enorme smile op hun gezicht. En ik zie dat ze genieten van de vrijheid en dat het dak, het hoofd, even open kan. Even ademhalen. Dat doet me deugd.

A free place is an inspiring place that allows cross-pollination

- Hay: Je ziet mensen aan het werk met allemaal aparte projecten die ze maken. Dat geeft een goed gevoel.

Maintaining a free place is a full-time job

- Hay: ik heb een volle baan. Maar ik heb daarnaast nog een volle baan thuis. Omdat ik woordvoerder ben van het ADM. We staan onder druk. Dus zodra ik thuis ben, begin ik aan mijn tweede baan.
- Presentatrice: waarom ben je dan niet op het festival? Hay: zometeen. Presentatrice: ik zie je alleen maar aan het werk. Hay: Naah, walt wel mee. Maar de planning moet ook gebeuren. Maar er komen dadelijk nog een paar hele goede acts. Die wil ik perse zien.

G. INSIGHTS DOCUMENTARIES

A free place is raw, flawed, and not finetuned

- Berk: het moet allemaal opgeruimd en netjes. En ik vind het gewoon, ik voel me gewoon thuis in de zoi. In de-uh, de dingen een beetje een verhaal hebben.
- Hay: we hebben dit opnieuw gebouwd. Wel in zijn stijl he? Eenmaal de Bertus architectuur, ja die hebben wij voortgezet. Dus gehavend beton terugbouwen. Anders uh, anders staat het niet mooi he? Dan klopt de esthetiek niet.
- Berk: Ook al denkt de kijker misschien van; ooh het is een beetje, het ziet er wel een beetje gek en niet glimmend uit. Dit is het ADM helemaal gepoetst en gefinelineerd.

Everyone contributes in their own way at a free space

- Suwanna Jo: ik ben heel de dag aan het spelen, aan het doen. Ik ben buiten aan het, bezig met mijn plek mooier te maken. Ik heb een voedselbos aangelegd.
- Suwanna Jo: het meest fantastische gewoon dat ik hier mezelf kan zijn en mijn eigen leven kan leiden en en uh kan doen waar ik goed in ben

A free space is a place for people who do not fit in the system

- Suwanna Jo: Ik ben een van de weinig mensen op de ADM die een uitkering krijgt. Presentatrice: waarom werk je dan niet? Suwanna Jo: Ik uhm... Ik ben heel erg vergroeid met de ADM maatschappij. En uhm de buitenwereld, uhm... buiten het ADM hek die snap ik helemaal niet, uh.. Hoe die werkt.

At the beginning the place has little to offer, the people turn it into something valuable

- Hay: Nou, toen we hier aankwamen in oktober, het was koud. Koude dag. Dat weet ik nog goed. En je kunt het je niet voorstellen. Nu zie je allemaal die bomen, maar toen was het helemaal vlak. Van hieraf kon je zo sst 600 meter die kant uitkijken. En dat gebouw, dat stak als een kaarsrechte kubus zo boven die vlakke grond uit. Prachtig gewoon. Daar zaten toen nog de normale raampartijen in, maar alle ramen stuk. De ME had hier immers geoefend in de jaren daarvoor.
- Suwanna Jo: alle leidingen waren eruit gestript. Ja helemaal kaal. Uhm desolaat. Geen bomen. En uh, de loods, die was echt uhh, daar lag zo'n laag duivenshit gewoon op de grond.
- Hay: en het deed kil aan, verlaten, troosteloos.

The only places that municipality assigns are places that have nothing to offer

- Berk: Nee het is gewoon een soort van camping opbouwen. Of een, ja zoiets, een woonwagenkamp inrichten.
- Hay: Het is klein he? Dat ziet er op de tekeningen maandag op de tekening, daar ziet het er nog allemaal groot en ruim uit. Maar als je nu in werkelijkheid ziet. Je zit pal op de.... Berk: alleen maar de bomen zitten dr tussen.
- Berk: er is nog geen stroom. Hay: we hebben nu veel meer ja, maar goed. Berk: beetje gek om te bedenken dat je hier met vijftig mensen moet gaan wonen.
- Hay: Als ik hier naar kijk, naar het terrein en naar de mensen dan wordt ik daar toch wel een beetje droevig van allemaal.
- Hay: We hebben festival stroom maar neergelegd om toch nog in de uithoeken een lampje te kunnen laten branden.

Free space makers make something out of nothing, what other people would perceive garbage

- Suwanna Jo: En ik ben die gaan opknappen en ja eigenlijk allemaal met gevonden en gekregen materialen. Het enige wat ik aan deze wagen heb gedaan, of wat het me gekost heeft, dat is dat ik er spijkers voor heb moeten kopen.
- Berk: Elsie the dragon, een vuurspuwende draak. Gemaakt uit allemaal oude meuk. Maar vet leuk om naar te kijken!
- Interviewee oud beeld: nee, het is echt hergebruik van

industriële afval. Dus alle barren, alle podia, alle dingen die je hier ziet zijn allemaal gewoon met de hand gebouwd. Volgens mij is het 250 ton aan schroot dat we hier hebben verwerkt.

Squatters live an uncertain existence, due to the risk of eviction

- Suwanna Jo: ik dacht ook van; als we hier niet lang kunnen blijven op deze plek, dan is het wel handig als ik mijn eigen huis mee ga nemen. Dus uhm.. zag ik op het terrein een hele oude woonwagen die helemaal in elkaar gestort was. Het was een oude circuswagen, deze wagen dus. Uit 1952.
- Hay: hier heeft continu een permanente dreiging boven onze hoofden gehangen. Een dreiging waarbij je niet weet wat er gaat gebeuren. Als je iets bouwt, is dat voor een dag. Of is dat voor tien jaar. Je weet niet of je er af gesodemieterd wordt of dat je ontruimd wordt. Alles is gespeend van een bepaalde tijdelijkheid.
- Suwanna Jo: toen we echt de eerste brief op de mat kregen, van dat er weer een nieuwe ronde rechtszaken gingen over mogelijke ontruiming. Dat was echt ja, een hele grote schok. Zo van uh, ja ik bedoel de angst om deze plek kwijt te raken die was echt heel groot.
- Suwanna Jo: ja ik lig daar absoluut wakker, op z'n tijd. En op een gegeven moment was het zelfs zo van, dat ik helemaal niet meer.. Ja dat ik niet kon slapen en echt zo veel energie in-in-in de strijd gooide, en ja dat ik ook... Dat ik echt ziek dr van werd zal ik maar zeggen. Gewoon ja.
- Suwanna Jo: Ik heb de hoop nooit opgegeven, maar dit is wel bevestiging van dat er hoop is.
- Presentatrice: maar ben je niet bang dat ze dan nu komen ontruimen. Hay: dat zou kunnen. Dat zou kunnen.

They fight until the last minute for their right to existence

- Presentatrice: waar zijn al die andere bewoners? Berk: die zijn nog allemaal op het vrije ADM, het vrije westen. Hay: die zijn bezig, die zijn aan het werk. Ik denk dat sommige wel aan het inpakken zijn, en andere niet. Anderen die zijn hun tuinen op het ADM nog aan het uitbreiden.
- Interviewee: gisteren is ons verzoek om ontruiming ADM terrein stop te zetten gehonoreerd door de United Nations, omdat dit in strijd is met de internationale rechten van de mens. Want vandaag wil de gemeente Amsterdam met de afdeling handhaving het ADM terrein betreden, om de ontruiming van onze gemeenschap in gang te zetten. Wij raadden de gemeente van Amsterdam dringend aan om hiervan af te zien. Viva ADM!
- Hay: dr staat in dat er een dringend verzoek is aan de Nederlandse regering om de ontruiming aan te houden, totdat er nader onderzoek is verricht. En United Nations gaat er voorlopig vanuit dat er een kans zit dat hier mensenrechten worden geschonden. En nou, dat moet onderzocht worden.

Free space offers social, cultural, and ecological activities to the city

- Berk: het is een hele hectische dag, voorbereidende dag. De laatste dag voordat het festival begint. Dus dat is altijd heel erg stressvol en dan begint het eindelijk een beetje ergens op te lijken. Eigenlijk is het pas klaar vijf minuten voordat de deuren opengaan. Eigenlijk is het nooit klaar. Het is een constante festival.
- Hay: En dat het mogelijk is om vernieuwing in cultuur en kunst aan te brengen. En daarmee variëteit toe te voegen aan het culturele of het sociale of het ecologische klimaat in Nederland.
- Hay: wij zijn makers, we zijn bouwers, en we zijn geïnteresseerd in cultuur. En we hebben een enorme behoefte om ons uit te drukken. Expressiedrang. Dus dat uitte zich in allerlei evenementen. Dus ook in '98 al, toen hebben we het eerste Robodock festival hier gedaan.

G. INSIGHTS DOCUMENTARIES

Free space makers want to add something, share their vision, and put their own mark

- Hay: wij zijn makers, we zijn bouwers, en we zijn geïnteresseerd in cultuur. En we hebben een enorme behoefte om ons uit te drukken. Expressiedrang. Dus dat uitte zich in allerlei evenementen. Dus ook in '98 al, toen hebben we het eerste Robodock festival hier gedaan.
- Hay: en het idee was te tonen wat we kunnen. En dat was een mengeling van robotica, kunst, techniek, theater, en muziek. Vrij industrieel karakter. Hard, technologisch zo jawel. Uitvinder kwaliteiten daarin verstopt. Maar ook gekkigheid en frivoliteit. Na afloop is er één ding zeker; 'dit is een goeie formule. We gaan dit jaarlijks doen.'
- En eigenlijk treden we met het festival eigenlijk een beetje naar buiten van uh, 'kom het ervaren, kom even meedoen met onze droom.'

Free space makers are idealistic and have a socio-political motivation

- Onbekend: Het past niet helemaal in het thema milieuramp, want eigenlijk is ze veel te lief. Berk: Je moet er eventjes uh, van die glimmende oogjes geven. Gif groene oogjes.

Free spaces are intrinsically inclusive

- Berk: Amsterdam die paradeert altijd al met 'alternatief' en uh 'progressief' en uh en uh 'voortuitstrevend' en 'tolerant' en 'open' en 'laagdrempelig' en uh 'experimenteel'. <.....> En hier, is dat gewoon de manier van leven.
- Hay: iedereen wilde open en gekleurde stad, daar hoort een vrijplaats zoals het ADM bij. Dus wij gaan dit echt niet zomaar opgeven.

The city fails at being inclusive

- Berk: Amsterdam die paradeert altijd al met 'alternatief' en uh 'progressief' en uh en uh 'voortuitstrevend' en 'tolerant' en 'open' en 'laagdrempelig' en uh 'experimenteel'. Allemaal van dit soort termen die komen langs. Maar als je door de binnenstad loopt, dan valt dat echt helemaal, is dat helemaal niet het gevoel.

Free space makers are not money-driven, do things with intrinsic purposes without expecting something in return

- Interviewee: mensen doen hier dingen voor geen geld en dan krijg je een ander soort innovatie. Je krijgt veel mee passie, je krijgt veel meer mensen die echt iets willen maken zonder dat dat geld belangrijk is.

Free space is used as an urbanization (and gentrification) tool

- Interviewee: Ik bedoel, wij hebben de NDSM werf op de wereldkaart gezet, projectontwikkelaars lopen weg met de locaties. Ja hallo. Het is gewoon helemaal niet duurzaam om als kunstenaar in deze stad überhaupt te opereren of nog iets leuks te doen, want eigenlijk wordt je overal voor ingezet. Voor stadsontwikkeling, voor woonwijken. Oh de metropolvisie. Weetjewel?

A free space does not need municipal interference, but trust and space

- Interviewee: Terwijl deze cultuur heeft gewoon ruimte en rust nodig, en een beetje vertrouwen. Dat hetgeen wij doen, op onze eigen manier, gewoon super waardevol is.

Free spaces give amsterdam the distinctive character the city wants and aims for

- Berk: alle toeristen die hier allemaal heen komen, die willen eigenlijk van dit soort dingen ervaren. Maar dit soort dingen zijn juist speciaal van Amsterdam, omdat het nog niet

helemaal open is gebroken als een soort van toeristenattractie. Dit is juist iets eigen van Amsterdam.

- Hay: als je kijkt naar de hipster cafés nu, sfeer, inrichting. Met steigerplanken, stalen pijpen, rudimentair, vrij eenvoudig, pallets, pallet bouw, palletmeubels, pallet kasten. Ja dat komt allemaal uit de vrije wereld. Kraakwereld zou ik willen zeggen. Maar goed, het zegt wat over wat er kan ontstaan op plekken als dit, kunnen later trendsettend zijn. Dat is wat wij bijdragen. Nou, dan wil ik niet zeggen dat een stad zonder vrijplaats geen stad meer is. Maar als het er niet is, dan mis je wel die onderscheidenheid, die verschillendheid die je graag wil in een stad.

The abrasive relationship between squatters and municipality is a result of violent evictions

- Hay: er zijn tien ME bussen. Heleboel transportbussen. Het gaat gewoon loos. Zeer teleurstellend. Schaamte voor Amsterdam. Echt, niet te geloven.
- Presentatrice: en hoe gaat het er nu binnen aan toe? Berk: het is gewoon totaal geweld, totale oppressie.
- ADM'er: what the fuck doe je? MONGOL, wat kill je me! Wat kill je me!
- Presentatrice: spreken we hier van een verloren vrijstaat. Hay: jazeker. In een dag, helemaal kapot getrapt. In mijn ogen, door wanbeleid. Dat hadden we heel-heel graag anders gezien.

During an eviction, people lose their home and belongings, which is traumatizing and inhumane

- Hay: ik ben bang dat er heel veel schade aangericht wordt. Ik heb geen idee of ze mensen gaan oppakken, wat er gaat gebeuren. We gaan het zien.
- Presentatrice: wat voor spullen heb je nu allemaal mee kunnen nemen. Suwanna Jo: ik heb nu alleen mijn computer bij me. Presentatrice: Heb je alles achter gelaten? Suwanna Jo: alles achtergelaten, ja.
- Berk: we staan totaal in ons recht om gewoon met onze eigen spullen om te gaan, op een rustige manier. We wonen er al facking twintig jaar. Mensen hebben hun hele... het slaat nergens op dat het zo gaat. De gemeente weet dit ook.
- Berk: de opvang, de opvang wagen. Voor ons even, en nog twee anderen. En de eigenaresse komt ook zo nu en dan eventjes hier logeren. Presentatrice: Met hoeveel slapen jullie hier dan. Berk: Met ze vijven ofzo, vijf-zessen. Daar achter twee en hier twee, en dan hier iemand. Het is wel uh, het gaat wel het gaat wel. Maar het is een beetje uh... hectisch. Het is hectisch. En een beetje mensonterend op 't moment. Als je hier rondloopt en het regent. En iedereen zijn spullen worden natgerend.
- Hay: dr zijn er een aantal die een behoorlijke mentale dreun hebben opgelopen. Uh, ze proberen te aarden hier op de, he. Alles is hier gewoon neer geplempt.
- Suwanna Jo: Ik heb het nog niet helemaal laten in zinken zou ik zo maar zeggen, heb ik het idee. En ik - ik drijf op de hoop dat alles nog een soort van goed komt over een tijdje. Dus ja, ik laat het niet helemaal binnenkomen zou ik maar zeggen. Dus dat is hoe ik, hoe ik overleef.

An eviction tears a carefully built community apart

- Hay: Iedereen moet voor zichzelf zorgen nu.
- Suwanna Jo: Ja het is wel gewoon heel vaak op het eind van de dag denk ik van uh, ja en het is allemaal leuk en aardig maar nu wil ik naar huis. Ja, en dat is er dan niet meer. Volgens mijn informatie slapen er iets van tien mensen echt daadwerkelijk op de slibvelden. Naja, de boten zijn allemaal aan het zwerven. En dat zijn natuurlijk ook sowieso van uh, weet ik veel. Iets van 25 mensen ofzo. Ja, een aantal mensen

G. INSIGHTS DOCUMENTARIES

heb ik echt geen idee waar ze zijn. Of ze nog steeds aan het zwerven zijn, of geen contact mee kunnen krijgen. Er zijn een aantal mensen gewoon echt kwijt.

The municipality chooses the side of the money

- Berk: En dat ze op zo'n manier handelen, dat laat alleen maar zien dat ze gewoon hand-in-hand gaan met die hele corrupte klootzakken die dit willen allemaal ontwikkelen. Dat is het gewoon.

CONFLICT BERTUS & SQUATTERS

There is a triangular relationship between squatters, the municipality and real estate owners

- Hay: 1992-1993, toen kwam ik hier met een vriendin van mij, zij had een boot. En elke ochtend als ik wakker werd keek ik op dit terrein. Zag ik die grote gebouwen en dacht: 'er komt een dag en dan trekken we dr weer in.'
- Presentatrice oud beeld: Het gebouw van de Amsterdamse droogdok maatschappij 'de ADM' in het westelijk havengebied is sinds een week gekraakt. Nadat het pand vier jaar geleden op last van de rechter werd ontruimd, heeft een groep van twintig krakers opnieuw hun intrek genomen in het gebouw. Volgens de krakers is in de jaren na de ontruiming niets met het pand gebeurd.
- Suwanna Jo: we zijn hier aangekomen met deze boot achter mij, de papillon. En die lag toen bij de silo. Dus we hebben 's morgens, zondag morgen om 12 oktober 1997, hebben we de papillon ingeladen met allemaal bedden en tafels en stoelen, en allemaal uh.. Op het dek stond een piano en een hele grote kachel uit het restaurant.
- Hay: de dag dat we het gekraakt hadden. We waren met heel veel. En ik had eigenlijk gewild dat we allemaal zouden blijven, maanden lang. Twintig-dertig man bleven de eerste nacht. Maar de tweede nacht was dat nog een beetje minder. En dat werd wat minder. Dus we hebben toen... Dus ik had daar wel angst voor. Wij wisten dat goed. En dat was vijf maanden later dan na de kraak werd dat meteen duidelijk. Ik sliep toen hier met mijn vriendin en mijn kind sliep beneden hieronder. En het was zes uur in de ochtend en opeens staan dr vijf bouwvakkers met mokers in je kamer. Ik sprong uit mijn bed, ik zag die gasten staan, en ik wou een bijl pakken. Heb ik ook gedaan. Ik pakte dat vast. En ik stond tegenover die mannen en ik zei: EN NU WEGWEZEN! En dat deden ze tot mijn verbazing. Meerdere keren is dit gebeurd, en de laatste keer met desastreuze gevolgen, ja...
- Suwanna Jo: ik ga kijken van wat er aan de hand is, en ik zie uh... echt een bek van zo'n grote graafmachine echt door de muur heen het gebouw binnenkomen. En toen ik door het gat heen keek stond er echt een grote graafmachine, ja een happer noem ik het altijd. En die stond het gebouw te slopen. En daar omheen stonden iets van twintig van die grote gasten. En een van die gasten riep zo van uh: jullie moeten uit het gebouw komen, want het is levensgevaarlijk. Ik had zoiets van, 'huh wat?'. Ik ga eerst wel even zelf van de mensen die nog in het gebouw liggen te slapen wakker maken, zodat die niet uh onder het puin terecht komen enzo.
- Presentatrice oude beelden: op 25 april 1998 reed Bertus Lüske het pand op het ADM terrein binnen met een sloopkraan, terwijl daar nog krakers aanwezig waren. Lüske is eigenaar van het pand, en wilde zo snel mogelijk met de sloop beginnen.
- Interviewee oud beelden: dr stonden jongens van een of andere sportschool ofzo, allemaal brede jongens. Die niks deden. Die waren er dus waarschijnlijk ook niet om ons te helpen, maar om, de eigenaar liep rond zo van: 'zo dit is mijn bezit, dit is mijn bezit'. En uh wij riepen natuurlijk van, u mag hier helemaal niet slopen. Want gewoonlijk, ja je kan niet op je

eigen houtje een gebouw gaan slopen als er mensen in wonen.

- Suwanna Jo: ik had zoiets van: 'ja, wat gaan we doen, wat gaan we doen?' En toen hadden we het idee van, oh misschien moeten we molotov cocktails gaan maken. Dan kunnen we die van het dak, op die op die graafmachine gaan gooien. En ja, ik wist nog een jerrycan met benzine te staan, nou in de bar- in de gang van de bar, daar stonden allemaal nog lege bierflesjes. Dus we zijn molotov cocktails gaan maken en toen we een kratje vol hadden en daarheen kwamen en op het dak stonden en zo, toen leek er -gelukkig- dat andere mensen politie al hadden gebeld. En die waren gekomen, en die hadden de situatie in ieder geval een soort van stilgelegd.
- Presentatrice: was je bang voor hem?
- Suwanna Jo: ik was super bang voor hem. Nee, dat was geen fijn denkbeeld zou ik het zomaar zeggen. Ik heb nog wel een aantal nachtmerries daarover gehad. Ja, absoluut.
- Hay: dat was niet het enige voorval. Ik kende tien voorvallen waarbij je een etage had gekraakt in de Pijp. En dat Lüske persoonlijk aan jou deur 's avonds aanklopte. En jij dacht dat misschien een vriend aan de deur stond. Maar je deed de deur open en dan stond Bertus daar met twee gasten, pakte je vast, drukte meteen een blaffer op je kop. En zei: 'en nu wegwezen!'

EVICTION 2018

There is a conflicting relation between municipality and squatters due to past evictions

Archief Juli 2018

- Presentator: teleurstelling overheerst bij de bewoners van het ADM terrein in het westelijk havengebied. De raad van state besloot vandaag dat het gebied voor eerste kerstdag ontruimd moet worden omdat er illegaal wordt gewoond. Udo Kock, wethouder haven: ze kunnen natuurlijk ook elders in de stad gaan wonen. Een huis kopen of een huis huren. Uh, maar voor degene die dat niet willen of dat niet lukt hebben we de slobvelden in noord tijdelijk voor twee jaar ter beschikking gesteld om daar te verblijven.
- Presentatrice: het is ook de vraag in hoeverre dit bindend is, of daar maakt u zich geen zorgen over? Hay: daar maak ik mij weinig zorgen om. Stel je voor dat de gemeente vandaag toch besluit, we willen perse het terrein op. Dan zullen andere lidstaten van de verenigde naties, die zullen Nederland behoorlijk op de vingers tikken. Dus ik ga daar niet van uit dat Nederland die schaamte, internationale schaamte, over zich af wil roepen.
- Interviewee: het college heeft nog altijd de sterke voorkeur voor het handhavingstraject door de ambtenaren, zonder politieoptreden. Met als resultaat het vrijwillige vertrek van de krakers. Mocht handhaving niet leiden tot het vertrek van de krakers, dan zal het terrein op een later moment ontruimd worden. Nee joh, fucking eikels.
- Handhaver: ik kom hier namens de handhaving Amsterdam, eigenlijk namens de burgemeester. Om dat te doen wat we hebben afgesproken. We zouden vandaag op het terrein kijken. En dat heeft te maken met de voorbereiding op de bestuurlijke ontruiming. Omdat u hier, niet meer rechtmatig bent vanaf de 25ste.
- ADM'er: er zijn hier nu nieuwe ontwikkelingen, en we willen eerst even overleggen of dat allemaal wel door de beugel kan.
- Politie: heeft u uitsluitel voor mij, kunnen we er op? Hay: het heeft geen zin om dat nu te doen. Polite: helder, goede middag verder.
- Hay: op basis van die brief van de Verenigde Naties hebben wij de toegangsweg tot ons terrein, hebben we nou bezet. Het college moet nog reageren. De tweede kamer, of de regering moet nog reageren. En we wachten eerst even dat af.

G. INSIGHTS DOCUMENTARIES

CLUSTERED QUOTES 'PAS OP DE VRIJPLAATS'

Amsterdam is losing their inclusive and free spirited character they claim to have

- Presentatrice: Vrijheid... Al eeuwen staat Amsterdam erom bekend. Misschien is zij er zelfs wel groot door geworden? Maar hoe vrij kan je in Amsterdam nog zijn? Is er nog ruimte om gewoon iets ongewoons uit te proberen? Iets dat geen geld verdient, maar wel een plek? Is er nog wel genoeg vrijheid voor de Amsterdam vrijplaatsen?

Squatters and alternative subcultures brought this inclusive and free spirited character

- Presentatrice: Van oudsher zijn er in Amsterdam altijd veel vrijplaatsen geweest, waar meer kan en mag dan elders in de stad.
- Rahul - advocaat: Ik weet de precieze cijfers niet, maar er was awel sprake van honderden kraakpanden, in de begintijd. Mijn praktijk was daar heel druk mee. En, dat was een heel belangrijk en kenmerkend aspect, ook wel, van het Amsterdamse - van de stad. Dat dát er was
- Beds - kinderen van Mokum: Ik zou zeggen; stay weird.

A squatted free place is a free because there is no government interference or capitalistic focus

- Presentatrice: Plekken waar je je leven kan inrichten, zonder bemoeienis van de overheid en de druk van het kapitalisme. Plekken waar je zelf bepaalt, waar je je tijd aan besteedt en met wie, zonder dat het perse geld op moet leveren.
- Mike - Amsterdam Danst Ergens Voor: In ieder geval is het vrij van commercie. Het is brij van tijd. Het is vrij van overheidsbemoeienis. Het is vol van creativiteit. Het is vol van solidariteit.
- Berk - bewoner ADM: En het gaat nooit over rijker van worden of een carrièrestap maken ofzo.
- Berk: You liberate space. Dat is het een beetje. Vrijplaats. Je bevrijdt een beetje ruimte, om daar iets nieuws te laten ontstaan.
- Presentatrice: Zij (krakers) gebruikte het vastgoed voor andere idealen, en onttrokken zo deze ruimte van de vrije markt. Van oudsher waren de meeste vrijplaatsen dan ook te vinden in kraakpanden.
- Rahul - advocaat: Wat ik heel interessant vond, was dat ik heel veel waarden beschreven zie in de expeditie, in die toelichting, die mij heel erg sterk doen denken aan kraken. Inclusiviteit, in de luwte van regelgeving, cultureel maatschappelijke doelstellingen, geen commercieel oogmerk.
- Rahul: Kijk, als de gemeente velden of ruimtes ter beschikking gaat stellen, ja... dan is dat natuurlijk op zichzelf wel interessant. Maar zodra daar regels in het spel komen, van wat je daar wél en niet kan doen. En ik zag ook la dat je een curator hebt
- Presentatrice: Nieuwe vrijplaatsen. Waarschijnlijk gaan ze dus wel wat kosten. Je mag er vaak niet wonen, en er komen wel degelijk regels die strikter zullen zijn dan in de oude vrijplaatsen. Er lijkt een fundamentele tegenstelling te zijn tussen de aanpak van de gemeente en die van de vrije mens.

Free space creation needs to be trusted and tolerated

- Femke: Ja dan moet je dan wel een creatieve oplossing voor verzinnen. In feite, wat ik als een oplossing zie voor deze tegenstellingen en dit spanningsveld, is dat je een grijze zone moet laten ontstaan... waarbij burgers dingen kunnen ondernemen, waar je als gemeente niet achter hoeft te staan, maar ook je goedkeuring niet voor hoeft te geven.

- Bart: Maar ja, ik denk ook, als we iets anders willen in de stad dan alleen maar dure appartementen, dan moet je dus ook, daar vind ik de coalitie ook wel bereidwillig in, dat je dus iets anders wilt en daar moet je ook ruimte voor faciliteren. Tóch in een soort vertrouwen.
- Presentatrice: maar met genoeg vertrouwen, kunnen vrijplaatsen weer opgebouwd worden.
- Mohammed: En die mensen moet je gewoon vertrouwen. Voilà, dat is het.

To realize free space, the municipality needs to let go

- Rahul: Als je die waarden in de vrije ruimte, als je daar die ontwikkeling wilt stimuleren.. Dan denk ik dat je voor de stad als geheel terug moet naar, denk ik, minder bestuursrechtelijke bemoeienis. En ik zou ook zeggen eigenlijk.. de strafrechtelijke bemoeienis, daar is ook nog een ruimte. Die is niet groot, maar die was er wel in kraakzaken.
- Sofie: Ik denk dat het beleid die de gemeente nu maakt en hoe een subcultuur als de Kraakbeweging werkt, dat je elkaar nooit helemaal zult begrijpen. Dus ik denk dat de gemeente op een bepaalde manier de controle los moet laten, want je kan geen beleid maken op iets dat je niet begrijpt.
- Mohammed: Je hoeft, in principe, niet meer te kraken. De gemeente kan ook gewoon de sleutel overhandigen. Ja, en dan gaan mensen daar gewoon iets doen. En die mensen moet je gewoon vertrouwen. Voilà, dat is het.

The free space maker wants to be independent from the municipality

- Dus, het gaat uiteindelijk om vertrouwen. Wat nou als we het heft in eigen handen nemen? Zelfredzaam zijn, onszelf faciliteren.. Wat nou als we jullie gemeente, helemaal niet nodig hebben?
- Mohammed: Precies, gewoon zelfredzaam... en ja....
- Sofie: Dan zetten we de gemeente onbedoeld buitenspel, maar het lukt ons. Laat ons.

Free places create their own way of living; society

- Presentatrice: Vrijplaatsen waar je op je eigen manier kan samenwerken, -wonen, en -leven. Maar wat maakt een vrijplaats eigenlijk een vrijplaats?
- Mohammed - voormalig kraker: Vrijplaats, speelt zich in eerste instantie af in de geestelijke welzijn, in de cultuur waar iemand zich in begeeft, en ja- de geest van de Vrijbouter. Sommige mensen willen dat graag samen doen, op een gepaalde plek en dat samen inrichten en dan krijg je plekken zoals ADM, Nieuw&Meer, de Rijkshemelveart, de ISO (vroeger), Ruigoord, noem maar op.
- Berk: Het komt gewoon echt vanuit een vrijwillige basis, om gewoon zo te willen leven.
- Bart: Als je ooit onderdeel bent geweest van een subcultuur of van een vrijplaats, dan weet je dat je zelf de maatschappij kan maken.
- Bart: Dat je dan je eigen wereld maakt. Op andere voorwaarden, maar nog steeds in Nederland.

A free space is about creating something beautiful with like-minded people

- Berk: Het gaat alleen maar over gewoon een leuk, mooie plek maken met zijn allen.

The free place agreement is bottom-up created, awareness pushed by the communities

- Mike: Ah, dat is een goede vraag. We hebben een tijd geleden, hebben we het Vrijplaatsen Akkoord gelanceerd.
- Mike: Die elementen zie ik er nog niet in terug. En die moeten er echt in komen. Ik denk dat het aan ons ligt om die elementen

G. INSIGHTS DOCUMENTARIES

erin te krijgen, en ook aan de gemeente om die intenties waar te maken.

- Mike: Kijk, de gemeente heeft dat natuurlijk niet zelf verzonnen. Dat komt gewoon, omdat wij met zijn allen daar de hele tijd aan gewerkt hebben. Daar gaan jaren lobbywerk, demo's, en soms ook heftige ontruiming aan vooraf. We zijn met de ADEV jarenlang door de stad getrokken. We hebben laten zien wat er allemaal is. En hoe zonde het ook is om het kwijt te raken. Dus dat continue aandragen, op straat trekken met heel veel mensen, dat heeft in dit geval ook echt iets opgeleverd.
- Berk: Er is wel een zaadje geplant, zo wil ik het zien, om een beetje positief te blijven. Er is een zaadje geplant van 'deze plakken', 'dit soort idealisme' en 'dit soort ideeën', die moeten een plek krijgen in de stad. Als we allemaal hadden gekozen om maar mee te gaan doen met de normale maatschappij, dan zouden we hier nooit op zijn gekomen. Dit is echt een reactie op de acties en de campagne die dat netwerk van krakers en sympathisanten hebben gevoerd. Het is echt een reactie daarop. Ik geloof echt niet dat zij daar zelf op zijn gekomen. Dat is een democratiseringsproces.

There is a lack of clarity about what a free space is and means for the city

- Mike: Toen hebben we eigenlijk geprobeerd uit te leggen wat een vrijplaats is voor ons, als ADEV zijnde.

Free space is socio-political involved:

- Bart - lid expertteam vrije ruimte: En, dan gaat het voor mij ook over ruimte voor conflict, dat je politiek iets kan doen, of met vluchtelingen of met kraken. Het zijn ook altijd maatschappelijke onderwerpen waar je mee bezig bent, waardoor zo'n plek ook niet een privatisering is voor een lifestyle, maar dat het echt een soort adressering is aan de stad: Hier gebeurt iets, wat eigenlijk belangrijk is voor meerdere mensen.
- Bart: We gaan gewoon door, natuurlijk met het bevechten van de sociale waarde.

There is fear of privatization of public property (parochialization)

- Bart: <....> waardoor zo'n plek ook niet een privatisering is voor een lifestyle, <....>

A free space is not structured, but arises organically

- Beds - kinderen van Mokum: Dat alles heel gelikt wordt en alles gestructureerd wordt, en in banen en in paadjes wordt geleid. En, het is juist zo vet aan vrijplaatsen en kraakpanden, dat dat het niet is.

Free spaces and liberating space originates from the squatters' movement

- Presentatrice: het idee dat de ruimte bevrijd moet worden, komt oorspronkelijk uit de kraakbeweging.

Space is scarce and being misused for capitalistic purposes

- Presentatrice: In een land met weinig ruimte, en in tijden waar vastgoedspeculanten deze al schaarse ruimte misbruikten, waren het de krakers die deze misstanden bevochten.
- Presentatrice: Maar waar komt deze omslag en nieuwe waardering voor de tegencultuur bij de gemeente nou eigenlijk echt vandaan?
- Eline: En heb je natuurlijk heel veel verschillende belangen, ook binnen de gemeente Amsterdam, van wat je ergens wil en kan.

Amsterdam is treated as a brand, the citymarketing has to stop

- Bart: Blijven oefenen dat we Amsterdam zijn. En Amsterdam is niet een merk, wat staat op een koffie kop voor een toerist.

Want dat zijn we denk ik gaan geloven, dat Amsterdam een soort merk is voor de bezoeker. Dus daar moeten we echt mee stoppen. Met al die citymarketing moeten we echt meteen mee stoppen. Dat gaat nog veel te ver door. Al die bedrijven die nog steeds hier naartoe moeten komen, met hun hoofdkantoren, daar moeten we toch van af.

The commercial should be balanced with the non-commercial

- Bart: iedere keer als er een hoofdkantoor komt, moet er ook een vrije plek naast komen. En je moet dat gewoon meer in evenwicht krijgen. Dat geld verdienen is belangrijk, maar dat doe je om iets anders te regelen.
- Mike: Dus dit beleid is nog lang niet genoeg. Om deze stad interessant en mooi te maken weer, is inderdaad een terugvechten op de markt noodzakelijk.

The municipality has actively steered towards the disappearance of free spaces

- Presentatrice: Maar omdat bijna alle kraakpanden door actief beleid zijn verdwenen, heeft Amsterdam ook bijna geen vrijplaatsen meer over.
- Rahul: Maar ik denk dat er de afgelopen jaren wel heel bewust is gekozen om, met de ruimte die er is te kiezen voor een einde aan het kraken. Ja.
- Femke -bewoner Bajesdorp: Je zou het wel tragisch kunnen noemen, dat er afgelopen jaren heel veel vrijplaatsen zijn verdwenen, en soms ook een beetje met hulp van de gemeente dat ze zijn verdwenen, en dat er nu een beleid gemaakt moet worden, om weer nieuwe plekken te creëren.
- Presentatrice: Na jaren van actieve ontruiming en het verdwijnen van bijna alle vrijplaatsen in de stad, gaat de gemeente tegencultuur nu niet meer bestrijden, maar juist helpen.
- Rahul: na het ontruimen van bijna al die panden, tot het inzicht te komen dat het iets is wat je wilt beschermen.
- Mike: Want afgelopen jaren heeft de gemeente standaard de positie van de vastgoedeigenaren gekozen, en daarmee zelf heel veel dingen om zeep geholpen.

Squatting is both a urgency of finding residency as a form of activism

- Squatting first had an urgency for finding a place to live, the movement changed from house-seeking to activist (political and ideological supported)
- Oud televisie beeld
- Kraker: Ideeën ontruim je niet, kraken gaat door.
- Presentator: Een typerende opmerking. De krakers van nu gaat het om ideeën, niet zo zeer om woonruimte. Toch werd de kraakbeweging eind jaren 60 geboren uit woningnood en woningspeculatie, daarom ook, kwam het tien jaar later, toen kraken strafbaar was geworden, tot zulke enorme, vaak levensgevaarlijke rellen. Historisch dieptepunt was de inzet van militaire en tanks bij de ontruiming van huizen in de Amsterdamse Vondelstraat. Mede onder invloed van die gebeurtenissen, zijn sindsdien in ijl tempo woningen uit de grond gestampt. De kraakbeweging veranderde van woningzoekend in actievoerend. Actie, vooral voor behoud van karakteristieke gebouwen met alternatieve, artistieke bestemmingen, zoals dus bijvoorbeeld de kalenderpanden met ateliers en theater. Maar, de alternatieve, maar armlastige mensen worden meer en meer overvleugeld door de nieuwe rijken, die grof geld betalen voor de appartementen die voor de kraakpanden in de plaats komen. Amsterdam wordt er mooier en saaier door.

The municipality had (juridically) no other choice but to evict squatted buildings

G. INSIGHTS DOCUMENTARIES

- Rahul: Kijk, je moet in kraakzaken je ook afvragen in hoeverre kan de gemeente het allemaal anders doen, want je zit met de eigenaren die op gegeven moment willen dat het pand wordt ontruimd.

The municipality slowly has advancing insight regarding the importance of free places to the character of Amsterdam.

- Presentatrice: Pas bij de dreigende ontruiming van Amsterdams laatste grote vrijplaats, kwam de gemeente tot inkeer. Er ontstond het besef dat ze een waardevolle tegencultuur, naar het randje van de afgrond hadden geduwd.
- Eline - Gemeente Amsterdam Expeditie Vrije Ruimte: De oorsprong van dit nieuwe beleidsstuk is eigenlijk een tekstje in het coalitieakkoord, waarin het college van burgemeester en wethouders eigenlijk aangaf: De tegencultuur en de rafelranden staan onder druk in Amsterdam, en die willen we beschermen, die willen we ook behouden in de toekomst.
- Presentatrice: Om de tegencultuur te beschermen, beloofde de nieuwe coalitie in 2018 een radicale omslag in het beleid, met de 'Expeditie Vrije Ruimte'.
- Rahul: Ik weet nou even niet hoe de gemeente er bij is gekomen om, na het ontruimen van bijna al die panden, tot het inzicht te komen dat het iets is wat je wilt beschermen. Maar blijkbaar is daar tóch het inzicht, misschien voortschrijdend inzicht, van: "Hey, er zijn gemeenschappen die we willen behouden."
- Mike: Dat is in dit geval, zo ver gekomen dat de gemeente dacht: "Ja, jullie zijn hartstikke waardevol voor de stad." Whatever that means. Dus het is hartstikke fijn dat de gemeente een soort voortschrijdend inzicht heeft gekregen, maar dat hebben ze niet zonder ons gekregen.

The initiators should see this created space as something positive and grab it

- Rahul: Als je het cynisch bekijkt kun je zeggen van: "Ja, waarom ga je eerst ontruimen en daarna ga je zo iets stimuleren, of subsidiëren, daar ruimte voor creëren?" Maar je kan ook zeggen van: "Hey, misschien is er uiteindelijk meer ruimte om tot elkaar te komen, en is het ook iets positiefs."
- Bart: Kijk, ik vind het heel mooi dat er ruimte geboden wordt. En daar zit een soort mentaliteitsverandering. Vroeger wel alles weggedrukt, zogenaamd door autonome krachten of door regels, of door dat dingen gewoon niet passen, niet mogen, niet kunnen. Nu is daar toch een soort waardering voor, of lijkt er een waardering voor te zijn. En ik denk dat we die ruimte moeten innemen, en dat we daar ook brutaal kunnen zijn en dat dat ook een soort van goede spirit kan maken. Dat je weer bezit kan nemen of een ruimte in kan nemen, door er met een kwestie iets te agenderen. En ik denk dat dit beleid daar wel een openheid in geeft.
- Mike: Kijk, nu heb je dat beleid, en het is heel makkelijk om te zeggen: "Het is een soort gelikte, gestructureerde versie, wat we ooit zo kwalijk vonden." Maar goed, het betekent ook niet dat je moet wachten tot de gemeente zegt: "Ja jij mag nu een kaveltje hebben, doe maar even je best." Het is gewoon een onderdeel. Er is een opening gecreëerd binnen dat veelkoppig monster, en het is aan ons om daar iets van te maken. Het zou hartstikke zonde zijn om dat te laten liggen. Het zou... ik denk dat anders de verkeerde mensen ermee vandoor gaan. En je moet sowieso bewust van zijn, dat uh, ja het is tricky. Het is een beetje gevaarlijk iets, maar voor gevaar zijn we nog nooit geweest. Dus ik zou zeggen, tóch die ruimte pakken.
- Mike: Ik zie het nu ook als de eerste stappen om in een heel log apparaat toch ankers te zetten, waarin je wat moet gaan opeisen. Het gaat je niet gegeven worden. Je moet het allemaal nog steeds opeisen, daarnaartoe en ja, het halen.

The municipal mindset changes; the current economic-driven way and free market is disruptive; space should be used differently

- Mike: Kijk, wat het natuurlijk ook is, naast dat het direct plekken oplevert, denk ik dat er toch een soort van omdenken hopelijk gaande is. Dat inderdaad de stad niet dicht geplempt kan worden, en hoge vastgoedprijzen niet de oplossing voor alles is, of juist het kwaad is eigenlijk. Dus ik hoop dat het doorwerkt in de gemeente zelf.
- Mike: En hierbij denk ik vooral ook aan 'hoe gebruik je nou ruimte in het algemeen'?
- Rahul: Ja, wie weet? Ik vind het op zich boeiend om te lezen. En ik denk dat ook de praktijk zou moeten uitwijzen of dit een mooie gedachte is, of dat het ook daadwerkelijk kan leiden tot een nieuwe inrichting van je stad.
- Mike: En de gemeente moet natuurlijk binnen zichzelf ook minder streng en strikt gaan worden. Dus ik hoop dat het een aanzetje is om wat menselijker te worden, wat burgerlijke zou ik bijna willen zeggen.
- Mike: Ik wil er nog een ding aan toevoegen. We hebben het altijd over de gemeente, maar uiteindelijk gaat het ook over de hele markt. En die hele private sector, dir hier ook een mega rol in speelt om alles te vercommercialiseren. Dus we moeten alsnog manieren vinden om die ruimte terug te eisen. En ook de gemeente zo ver te duwen om daar een positie in te nemen.
- Femke: De tijd dat we dachten dat als je alles maar de vrije loop laat gaan, dat de markt het oplost, die zijn we toch écht wel voorbij.
- Berk: Om te kunnen dromen eigenlijk een beetje. Samen met de gemeente, zonder het idee dat er heel veel geld aan verdiend moet worden. Dat vind ik best wel een mooie ontwikkeling... Het is een mooie ontwikkeling.

Municipal change takes time

- Femke: Met dit nieuwe beleid... ik denk dat er wel potentie is voor verandering, maar dat gaat wel tijd kosten. Ik denk bijvoorbeeld dat het concept van wat wij hebben hier, dat collectieve eigendom, dat dat kwartje nog moet vallen, van: "Ah ja, dit is iets wat levensvatbaar is. En wat heel goed werkt en wat we op grote schaal kunnen toepassen." En dan denk ik dat zo'n beleid heel erg kan helpen om dit proces te versnellen, dat veel meer burgers dit gaan doen en er veel meer initiatieven gaan ontstaan.

There are still doubts about municipal intentions, but there are positive developments, trust is slowly being regained, but only with a small part of the municipality

- Berk: Kijk, het zijn zo langzamerhand bijna "vrienden" geworden, al die ambtenaren waarde we wekelijks zitten te kletsen. "Hey, ben je er weer?" Ja, het is een heel ander gesprek dan hun tegen ons' à la kraken in de 90s, weet je, dat was ook heel anders. Dat is wel- het zijn wel positieve ontwikkelingen aan de ene kant.
- Berk: Je hebt het Vrije Ruimte verhaal, en je hebt de rest van de gemeente. En het is niet één ding. Weet je, het feit dat wij nu allemaal buddies zijn met die Vrije Ruimte, dat betekent niet dat we buddies zijn met de hele gemeente. En dat de gemeente het moet doen. De Vrije Ruimte types, die moeten dan weer de gemeente weten te overtuigen dat het goed genoeg is. Nou gelukkig is het al intern in de gemeente zelf, maar dat gaat nog steeds.. Pfff... Zo weer die shit.
- Berk: Ze zeggen ook maar wat. Ze willen je ook blij maken, weet je. Maar óf dat nou redelijk is, óf het werkelijk kan, óf zij

G. INSIGHTS DOCUMENTARIES

dat überhaupt kunnen, of whatever. Maar ze willen je natuurlijk gewoon blij houden. Want dan ga je niet met stenen gooien.

The municipality wants to restore the city fringes and fight for permanency.

- Eline - Gemeente Amsterdam Expeditie Vrije Ruimte: Ja, dus eigenlijk de Expeditie Vrije Ruimte, en daarom zoeken we het ook een expeditie, is dat we als gemeente samen met experts en Vrije Ruimte-gebruikers en allerlei mensen die daar betrokken bij zijn, samen willen uitvinden hoe we vrije ruimte een permanente plek in de stad kunnen geven.
- Presentatrice: Door de samenwerking aan te gaan kunnen er misschien weer nieuwe plekken bevrijd worden voor algemeen, cultureel en sociaal belang.

The free space makers need the municipality to fight back the market

- Mike: En daar hebben we de gemeente in nodig.

The Free Space expedition is experimental

- Eline: En we weten nu nog helemaal niet precies hoe we dat moeten gaan doen en waar we tegenaan lopen, maar het komende jaar gaan we dat eigenlijk samen doen.
- Bart: En ik zou zeggen, er moeten gewoon nog veel meer voorbeeldstellende vrije plekken komen. Om te laten zien

Free space conditions are valuable for subcultural communities and the city

- Rahul - advocaat: Inclusiviteit, in de luwte van regelgeving, cultureel maatschappelijke doelstellingen, geen commercieel oogmerk, het begrijpen dan die condities, die maken een bepaalde gemeenschap mogelijk, die heel verrijkend is voor die gemeenschap en voor de stad

It is argued that writing policy for something so free and unplanned as free space is impossible.

- Presentatrice: Maar, hoe organiseer je vrije ruimte en is dat überhaupt wel mogelijk, met beleid?
- Eline: Of vrije ruimte zich laat organiseren, is natuurlijk een hele terechte vraag. Dat komen we de hele tijd eigenlijk, als gemeente komen we dat tegen als een dilemma, in het maken van dit beleid. Want, vrije ruimte is natuurlijk per definitie van onderop, door burgers vormgegeven. En nu proberen we toch te regelen.
- Eline: En we proberen er eigenlijk mee om te gaan, met die paradox, van het regelen versus het ongereguleerde, door de invulling zo veel mogelijk vrij te laten, van wat daar dan gebeurt op die plekken.
- Rahul: als je kijkt naar hoe het is gegaan in de zaken die wij kennen. Ja, zoals ADM. Ik bedoel, kun je zoiets faciliteren als gemeente?
- Rahul: Ja, ik weet niet of je dat gaat bereiken via het beleid van de gemeente, eerlijk gezegd.
- Presentatrice: Hoe kan vrijheid gerealiseerd worden, binnen dit spanningsveld? En hoe vrij kan zo'n nieuwe vrijplaats dus uiteindelijk worden?
- Bart: We kunnen iets leuks verzinnen, maar hoe gaat het uitgevoerd worden? En daar zit natuurlijk een grote spanning. Als de gemeente na gaat denken over vrije ruimte en zij gaat dat zelf ook uitvoeren, dan weet ik niet hoe vrij het kan zijn.
- Mohammed: Ja, dus als je het enige kans van slagen wilt geven, dan moet je het zo veel mogelijk loslaten. Want je kan geen beleid maken, je kan er geen beleid op maken, want het gaat niet stroken met de ander gemaakt óf te maken beleid. Dus wat wil je doen?
- Berk: Maar het is gewoon een andere wereld! En zij willen die wereld, die self- die DIY, ik-doe-het-zelf, ik-regel-het-zelf-

wereld, willen zij gaan incapsuleren, en zo van "Ok". Maar dat hele principe, dat gaat zo moeizaam.

- Rahul: Nou, ik denk toch dat het een soort hybride vorm wordt. En hoe dat gaat uitpakken is heel interessant. Want ik lees wel: 'bepaalde invloed', 'het aanwijzen van plekken', 'het aanstellen van bepaalde mensen'. Dat zijn wel randvoorwaarden die je eigenlijk niet wil. Althans, niet opgeleverd door de gemeente.

Division about whether the municipality can facilitate counterculture or not

- Femke: De gemeente heeft zich tot doel gesteld om 'tegencultuur te faciliteren', zoals zij het in hun eigen beleidsplannen beschrijven. Ik denk dat dat een heel mooi voornemen is, maar dat het ook heel moeilijk is, want in feite was ze willen, is ruimte creëren voor mensen die het niet met hen eens zijn. En, dat is echt moeilijk als gemeente.
- Eline: De gemeente kan tegencultuur, in principe wel faciliteren, denk ik, doordat we ruimte beschikbaar willen stellen... gaan stellen. We gaan ruimte beschikbaar stellen. En in principe kunnen alle soorten vrije ruimte initiatieven daar in aanmerking voor komen, dus ook échte tegenculturen - mensen met een kritisch geluid. Daar zijn wij helemaal niet op tegen, en in principe is iedereen welkom in dit soort ruimtes. En, denken we ook dat het juist belangrijk is om een kritisch geluid te horen.

There is a need for the municipality to free-up this space, otherwise all the subcultural will disappear

- Eline: maar, we hebben het idee dat het noodzakelijk is, omdat de ruimte, als we niets doen als gemeente, als we niet de rol pakken, dat die ruimte dan toch verdwijnt.
- Mike: Dus we moeten alsnog manieren vinden om die ruimte terug te eisen. En ook de gemeente zo ver te duwen om daar een positie in te nemen.

Collaboration between municipality and free space makers should be based on shared consensus and common values

- Eline: Zolang je dezelfde waardes hebt als vrije ruimte, zoals we die ook hebben opgeschreven, dan is alles mogelijk.

The municipality cannot facilitate illegal activities

- Eline: En, je moet je natuurlijk aan de wetgeving houden. We kunnen geen illegale praktijken faciliteren, in ons eigen gemeentelijk vastgoed. Dus alles moet wel volgens de grondwet zijn, en je weet wel allemaal dat soort dingen... Maar, daarbuiten hebben we geen verdere afwatering van wat wél of niet mogelijk is.
- Bart: En van tevoren zeggen dat je niet gaat handhaven, dan zet je natuurlijk alle deuren open, en dan weet je waarschijnlijk zeker dat mensen daar dat gaan testen
- Eline: Óók voormalige kraak initiatieven kunnen zich bij ons aanmelden, zolang ze maar niet ons eigen gemeentelijk vastgoed gaan kraken.

The realization of bureaucratic free places requires leeway in rules and legislation

- Rahul: Nogmaals, ik heb er niet heel erg in de diepte over gelezen, dan weet ik niet of je diezelfde mate van experiment en onderzoek, naar hoe je je gaat verhouden tot elkaar, hoe je jezelf wilt ontwikkelen. Een bepaalde maat van regelloosheid, ik denk een grote mate, is daarvoor wel, denk ik, een voorwaarde.
- Rahul: Maar, zolang het inhoud 'minder regels' en 'minder bemoeienis van de overheid', denk ik dat dat vanzelf kan ontstaan.
- Rahul: Maar wat ik wel lees, is bijvoorbeeld: Er moet een

G. INSIGHTS DOCUMENTARIES

ruimte worden gegeven, voor minder regels. Daar moeten bepaalde kaders worden aangepast. Dat vind ik beste wel on-Amsterdams, als je kijkt naar afgelopen tien jaar.

- Eline: Ik denk dat het per situatie verschilt, eigenlijk, hoe ver dat gaat. Maar dat we ook inderdaad in gesprek kunnen gaan met handhaving, van wat is er wél en niet mogelijk, en dat we ook in overleg gaan met onze collega's van handhaving, van vergunningen, van welke ruimte we kunnen bieden.
- Mike: Kijk, wat er voor mij nog mist is inderdaad gewoon die regel luwheid, hoe regel luw is het dan?

The municipality can influence legislation and regulations

- Mohammed: We weten allemaal, de regels en de wetten gaan niet veranderen. Maar waar het wél om gaat is, hoe gaat de gemeente al die regels handhaven?
- Rahul: Als de gemeente dit nu zegt, dan kan dat misschien ook weer doorwerken in de mate waarin wordt ontruimd en de manier waarop er wordt beslist door rechters. Ik denk dat daar zeker ruimte is. Ja. En het statement, waar we het net over hadden, van wat de gemeente belangrijk vindt, is daarin best wel bepalend. Dat heeft invloed op toch de keuzes die officieren maken, handhaving en uitspraken die gedaan worden door rechters.
- Mike: Dus ik hoop dat het doorwerkt in de gemeente zelf, maar eigenlijk ook in de rechtbank. We hebben het eerder gezien in omgekeerde vormen. Wat de gemeente vindt, is belangrijk voor officieren van justitie en rechters.

The municipality has an idealistic view of the realization of municipal free space

- Rahul: Dat staat heel mooi op papier, maar, en ik lees ook wel de intentie, er worden vergelijkingen getrokken met Berlijn, met Gent.. Dus dan snap ik het plaatje. En, ik zie ook in die folder van die expeditie, zie ik een plaatje van zo'n boekenkastje met boeken die mensen kunnen lenen, en ik zie mensen met zo'n videoscherm, waar ze op een veld naar een soort groot scherm kijken. Dat zijn plaatjes, die passen blijkbaar bij een beeld wat de gemeente wil bereiken.

Free space is used as gentrification tool and used as a link in the system that the initiator tries to avoid

- Bart: Kijk, als je met een andere bril naar het Vrijplaatsen Akkoord kijkt, of naar het Vrije Ruimte beleid, kun je snel de afslag maken van: "ja dat is opportunisme. Dat is meedenken. Dat is ook een soort Kapitalistisch Realisme, dat je ook de tegenculturen plek geeft." Dan worden de huizen daaromheen ook weer meer waard, want dat is nu super sexy hé- Berlijn in Amsterdam.
- Eline: Uiteindelijk, kun je er natuurlijk nooit helemaal omheen dat als je mooie, bijzondere plekken ergens maakt, dat dan ook een buurt eromheen aantrekkelijker wordt. Dus in dat opzicht is de term van 'gentrification' natuurlijk best wel ingewikkeld en genuanceerd- hoe je daar mee om moet gaan.
- Bart: Ik had het van de week, zag ik het, hoe ze het (nieuwe woningen in loods naast NDSM) aanprijzen. 'Industrial Luxury Living.' En dan de bovenste ramen zijn 2 miljoen, of meer. Voor de 'penthouses'. En die kijken dan uit... dat vind ik zo grappig... van die hele dure vierkante meters, en die kijken dan uit naar de vrije ruimte waar alles nog kan.

The market benefits from free space but does not contribute to it.

- Het is heel makkelijk om daar ook allemaal heel lullig over te doen, want ik begrijp mensen willen ook wonen, en rijke mensen moeten óók wonen. Maar... dat vind ik nogal redelijk cynisch worden. Dat de nieuwe stedenbouw, die zo eigenlijk alleen maar profiteert van zo'n plek en verder zelf niets

bijdraagt... Alleen maar een hele hoge grondprijs.

The initiator wants permanent free space, however this is difficult for the municipality to realize

- Eline: Wat we in ieder geval wél proberen, is dus ook om permanente vrije ruimte beschikbaar te maken. Dus, het is niet zo dat... we hebben óók tijdelijke ruimte, want als we die kunnen vinden ,dan willen we die ook gebruiken voor initiatieven. Maar het is niet zo dat we alléén werken met tijdelijke ruimte, en dat dus mensen die ergens een plek leuk hebben gemaakt, daarna weer moeten verdwijnen. We willen ons juist inzetten op die permanente vrije ruimte in de stad.
- Bart: We moeten wel praten over, ook wel, permanente plekken. Want anders is alles maar voor even. Dan krijg je meer een soort DJ die even een plaatje opzet, en als het plaatje is afgelopen, moet je weer een andere plek komen. Dus die stoelendans van vrije ruimte, dat vinden we zelf niet interessant.
- Mike: We hebben echt nodig lange termijn plekken.

Temporary places are a waste of time and investment

- Bart: Want daar gaat eigenlijk heel veel energie verloren. Dus hoe kun je nu meer verduurzamen, dat je mensen laat wortelen op bepaalde plekken, én dat die ook van elkaar kunnen leren?

In collaboration with the municipality and on municipal land, there is no threat of eviction

- Rahul: Als die Expeditie Vrije Ruimte betekent dat de gemeente panden die zij in eigendom heeft en terreinen waar ze over kan beschikken, ter beschikking gaat stellen voor dát doel, dan is dat natuurlijk wel in zoverre interessant. Dan is er geen dreiging van ontruiming, zolang dat beleid van kracht is.
- Eline: De situatie is natuurlijk wel anders inderdaad, want je bent als gemeente een samenwerking aangegaan met zo een vereniging. Dus dan een ontruiming, zou niet echt wenselijk zijn óf passen op zo'n moment. Je hebt een heel andere relatie eigenlijk met elkaar, want je probeert wel samen iets van te maken.

The municipality should not treat them differently from other participants, but serious, equally and fair

- Bart: Ja we moeten, volgens mij, daarin ook volwassen worden met zijn allen, dat je betere afspraken moet maken, want dat doe je met een hotel ook niet. Je gaat tegen een hotel ook niet zeggen: "je mag er even zijn, en als het wat minder druk is, dan maken we er een dansschool van." Dus je moet het denk ik wel proberen serieus te nemen, met elkaar.

Living on free space allows the emergence of communities, neighborhood feeling, and true value

- Bart: Wat je hier op de NDSM ziet, is dat als je alleen maar week hebt, dan is het 's avonds na vijf uur een uitgestorven bende. En dan heb je wel wat horeca... Maar als je hier woont en werkt, en als je dat samen brengt, dan krijg je toch meer een idee van een completere stad, op één plek. Dan hoeft je niet voor verschillende dingen naar verschillende plekken.
- Rahul: Ja, anders wordt het meer een soort buurthuis-achtig-iets, óf broedplaats. Ik zou zeggen dat, als je die waarde wilt ontwikkelen met elkaar, dan veronderstelt dat een bepaalde intensiteit van.. en keuzes voor met elkaar samenleven en samen iets maken. Ik denk dat het wonen, daar heel erg aan bijdraagt. Ik ken zelfs geen kraakzaken of gemeenschappen, waarin rijkdom van de grond is gekomen, zonder dat er werd gewoond.
- Presentatrice: Je moet er kunnen wonen en niet aan regels gebonden zijn.
- Mike: Dat wonen, is voor mij een onderdeel. Dat zit er nog

G. INSIGHTS DOCUMENTARIES

nauwelijks in.

In reality it is difficult to (juridically and ecologically) realize living possibilities in the designated places

- Eline: In principe, kan wonen een onderdeel van Vrije Ruimte zijn, en zo zien wij dat ook. In de praktijk is het echter lastig om woonfuncties te realiseren, omdat je dan te maken krijgt met heel veel regelgeving. En dat ook op heel veel plekken die we nu juist op het oog hebben voor Vrije Ruimte, dat gewoon niet mag om bepaalde milieu redenen, of omdat het bijvoorbeeld naar de snelweg gelegen is, dat soort dingen. Dus het wonen is er onderdeel van, maar zal niet een heel grote prominente plek innemen. Dat nemen we mee waar het kan.
- Eline: Maar verder zijn er ook veel andere beleidsvelden eigenlijk, die zich bezighouden met andere vormen van wonen. Zoals bijvoorbeeld het actieplan voor wooncoöperaties. Dus, dat wonen dat vrij ruimte in combinatie met wonen kan je ook goed daar in kwijt, denk ik.

Living possibilities on the free space equals more time one can put into the place

- Mohammed - voormalig kraker: Als je zo'n plek van de grond af aan op moet bouwen, zonder er te wonen, ja dat lijkt mij bijna onmogelijk. Je hebt daar zoveel energie en tijd voor nodig. En als je dan ook nog daarnaast ergens in Amsterdam een woning moet vinden- als je die überhaupt kan vinden- is onbetaalbaar. Moet je bijna fulltime werken. Waar vind je de tijd dan nog om al je ziel en energie in zo'n vrijplaats te stoppen? Dat heeft gewoon alle tijd en middelen nodig, en vooral veel aandacht en veel ziel.
- Sofie - voormalig kraker: Kijk, op moment dat je er woont, draag je echt zorg voor de plek. Je bent aanwezig, je leeft er, je weet wat er speelt. Je kan inspringen als er dingen misgaan. Dus je bent veel meer betrokken, dan dat als je het alleen als werkplaats gebruikt.
- Mike: Wonen is een belangrijk onderdeel van vrijplaatsen.

Operating a free space and paying for a home in Amsterdam is financially impossible

- Mohammed: En als je dan ook nog daarnaast ergens in Amsterdam een woning moet vinden- als je die überhaupt kan vinden- is onbetaalbaar. Moet je bijna fulltime werken.
- Mohammed: Ja, het maatschappelijke huur? Waar hebben we het dan over? Als je 350 euro moet betalen voor een ruimte, 800 euro voor je woning... In hun eigen rapport, staat er dat een gemiddelde maker 1500 euro in de maand verdient... Waar moet iemand van leven? Zijn slippers, bloembollen eten? Ik weet het niet.
- Sofie: Ja de gemiddelde atelierruimte in Amsterdam is, geloof ik, 70 à 80 euro per vierkante meter, per jaar. Ja, dan moet je toch je leven gaan aanpassen als kunstenaar, en je bent niet kunstenaar omdat je veel geld wil verdienen.
- Presentatrice: Een vrijplaats moet betaalbaar zijn.

A free space is not just a working place, it is a self-created community

- Mohammed: Ja het is ook niet alleen je werkplaats.
- Sofie: Nee, nee, het is jouw gemeenschap.

The municipality asks for cost-effective rent, where they also ask for the precious efforts and commitment of initiators.

- Bart: Het idee is eigenlijk, dat al die ruimte voor niks wordt aangeboden, door de gemeente. En, dat was een van de voorstellen die wij hebben... of, hoe moet ik het zeggen? Dat was eigenlijk één van de voorwaarden die wij wilden vragen aan de gemeente. Je kan wel dingen verzinnen,
- Eline: We stellen dus gemeentelijk vastgoed en gemeentelijke

percelen beschikbaar voor initiatieven, en dat betekent dat zij dan een maatschappelijke huurprijs moeten betalen. Dus niet de marktwaarde. Ze moeten nog steeds huur betalen, maar die is dan, zoals wij dat noemen, kostprijsdekkend. Maar wel een stuk lager dan wat er op de markt gevraagd wordt. Dus het is eigenlijk een soort socialere huurprijs voor je bedrijfsruimte, of je vrije ruimte.

The initiator provides free labor, what benefits the city

- Femke: Wij doen het in onze vrije tijd, meneer zus of zo. Jij krijg hier misschien voor betaald om aan deze tafel te zitten. Wij nemen een dag vrij, om in jouw werktijd deze meeting met jou te hebben. Terwijl wij een pand gaan neerzetten wat goed is voor jouw stad, waar we zelf geen cent mee gaan verdienen. Sterker nog, als wij al die tijd die we er ingestoken hadden in een baan hadden gestoken, hadden we nu allemaal 50.000 euro op onze rekening gehad.
- Femke: Weet je, er zit enorm veel energie en tijdsbesteding zit daar in. En dat besef is bij de gemeente niet aanwezig.

Asking rent excludes and shuts out certain (minority) groups

- maar als je dan weer een grondprijs gaat rekenen, dan ga je eigenlijk mensen stimuleren die zich goed kunnen organiseren. Maar het is veel interessanter om ook mensen eruit te halen die nog nooit iets hebben kunnen doen. Dus ik hoop dat daar ook echt die openheid blijft, dat wij daar allemaal aanspraak op kunnen maken. Dus dat het niet weer een soort van oude-jongens-krentenbrood- dat je alleen weer de bekende koppen tegenkomt, die heel handig subsidie kunnen aanschrijven.

Free space makers have no economic-driven mindset, but are socially and cultural driven.

- Sofie: Je bent kunstenaar omdat je vind dat je iets toe te voegen hebt, je wilt het ergens over hebben, je wilt dingen organiseren, je wil reflecteren op de stad, je wilt zo nodig vluchtelingen helpen. Ja, dat heeft natuurlijk allemaal niets te maken met geld.
- Mike: Want afgelopen jaren heeft de gemeente standaard de positie van de vastgoedeigenaren gekozen, en daarmee zelf heel veel dingen om zeep geholpen.

It is important that a group within the municipality is committed to free space

- Femke: Ik denk dat het van heel groot belang is, dat er dan een soort loodsen of loods komt, en dat bedoel ik een persoon, die binnen de gemeente zich hard maakt voor regelluwte voor vrijplaatsen,

The bureaucratic jungle is difficult and time consuming

- Femke: en zo'n groep kan meenemen op het pad door die bureaucratische jungle, als het ware. Want ik denk dat er wel manieren zijn. Maar als groep doe je het meestal voor het eerst, en dan weet je niet precies welke deuren je open moet doen, en stuit je op zoveel weerstand, dat je op een gegeven moment ook gewoon moe bent. Dat je denkt: pfff, laat maar zitten.
- Femke: Dat merk je onder andere aan dat het voor de gemeente heel normaal is als zo'n ontwikkelingstraject 5, 6, 7, 8, 9, 10 jaar duurt. Wij zijn al 10 jaar bezig. Dat kun je misschien vragen van een projectontwikkelaar, die daar bakken met geld verdient, maar dat kun je eigenlijk niet vragen van burgers. Om tien jaar van hun leven te investeren in een broedplaats, die ze niet zelf gaan bezitten, waar ze nooit zelf geld aan gaan verdienen. Nee waar ze gewoon netjes hun huur gaan betalen zo meteen.
- Bart: Hoe moeilijk wordt het je niet gemaakt, als je dit soort dingen wilt? En daar heb ik het natuurlijk met Femke weleens

G. INSIGHTS DOCUMENTARIES

over gehad met het Bajesdorp. “Ooh waar ben ik aan begonnen?” Twintig, twintig jaar wil ik vrije ruimte, en ik zit alleen maar te vergaderen.

- Berk: Maar als het blijft doorgaan zoals het gaat, als we moeten blijven wachten en wachten en wachten en wachten, van ja.. op gegeven moment is het zo van nou... uh, dat terrein zit er nog steeds beetje brak bij, laten we het gewoon zelf maar doen.
- Femke: Nu ben je bijna wel gek las je het gaat doen.

Everyone always wants a say in decision making

- Bart: Dat vergaderen is natuurlijk gewoon... dat is de ziekte in Nederland. Dat je denkt dat je alles moet bespreken, aan een tafel.
- Berk: we zitten dan heel lang te kletsen daarover, maarja zo gaat het woon in de ‘normale’ wereld.
- Presentatrice: Eindeloos overleg, in oneindige vergaderingen. Dat klinkt niet best als basis voor vrije ruimte.

Squatting is more time and cost-effective than collaborating with the municipality

- Berk: Kijk, als je een pand kraakt, of een terrein bezet, dan kan je gewoon direct daar ter plekke workshops, gigs, feestjes, huisjes bouwen, weet je, kan je meteen bezig.
- Berk: Ja en het is het tegenovergesteld van hoe het werkt bij ons, weet je. Bij ons is het gewoon zo gepiept. Weet je. Je hoeft alleen maar het hek open te knippen of wat dan ook, en dan uh gaan met die banaan. Maarja, we hebben toch een beetje te veel te verliezen, dat we op die tour gaan.

The process of bureaucratic free space creation goes against the principles of the initiator

- Presentatrice: Wat betekent dit voor een tegencultuur vol autonome kunstenaars, activisten en andere dwarse cultuurmakers? Kunnen zij straks alleen een stukje vrije ruimte bemachtigen als zij zich als vergadertijgers ontpoppen?
- Presentatrice: Niet met eindeloos overleg,

Bureaucratic free space is bureaucratically structured, not unstructured and free-spirited

- Veranderen de vrijplaatsen dan werkelijk van vrijgevochten kraakpanden in doorgepolderde/doorgemodderde rafelrandjes?

The free space maker and municipality are in two different worlds, that do not understand each other

- Sofie: want je kan geen beleid maken op iets dat je niet begrijpt. Dat is onmogelijk. Het is super goed dat je advies vraagt, maar als beleidsmaker weet je gewoon niet hoe het is- je weet niet hoe het is om 24/7 ergens te zijn, om er te wonen, te leven, te werken, om alles met eigen handen te hebben opgebouwd. Je weet gewoon niet hoe dat voet.

The first step in realization is recognizing the value of free space for the city

- Eline: Wat ik denk dat belangrijk is, is dat eigenlijk met deze Expeditie Vrije Ruimte bijvoorbeeld, eerst eigenlijk een vrije ruimte officieel erkennen als belangrijk voor de stad. En dat dat eigenlijk ook een eerste stap is om initiatieven die bedreigd zijn in de stad, om te kijken of je daar een andere oplossing voor kan vinden.
- Eline: Maar nu was dat, hiervoor was dat eigenlijk nog geen beleid.
- Eline: Dus in dat opzicht denk ik dat dit een soort eerste stap is, waarbij de initiatieven meer waardeert en ze ook echt een plek wil geven in de stad. Maar dat het nog wel uitzoeken is de komende periode van waar dat gaat lukken en waar dat

misschien minder goed gaat lukken.

Squatting and activism continues, with or without the Free Space Expedition

- Mike: Ook, wat er daarbuiten nog moeilijk is. Als je je niet bereid stelt, betekent niet dat je repressief op andere dingen moet zijn. Dus kraken moet ook mogelijk zijn, daarbuiten.
- Mike: Dus dit beleid is nog lang niet genoeg. Om deze stad interessant en mooi te maken weer, is inderdaad een terugvechten op de markt noodzakelijk.
- Bart: Mijn advies voor de vrije... voor de scharrelmens en voor de vrije vrijbuiters en krakers en stadsactivisten is: “Laat je niet kisten.” We gaan gewoon door, natuurlijk met het bevechten van de sociale waarde.
- Mike: Kijk, het feit dat we nu met de gemeente aan tafel zitten, betekent natuurlijk niet ophouden met de dingen die we doen. We blijven, we blijven. demonstreren. De sporing van het pan gaat er heus nog wel een keer uit. Moet gewoon. Kan niet anders. Want anders raak je de stad kwijt.
- Femke: Je kan natuurlijk ook gewoon blijven kraken, zou ik ook doen. Kraken gaat door!

G. INSIGHTS DOCUMENTARIES

CLUSTERED QUOTES ‘DE KINDEREN VAN MØKUM , EN IK’

Amsterdam is no longer of the true amsterdam, too expensive

- “Dat je als Amsterdamse jongere gewoon in je eigen stad moeten kunnen blijven wonen, zonder dat je een kapitaal aan geld elke maand moet overmaken.”

Individual and collective interests are intertwined and hard to separate

- “Er was ook geen leider ofzo, en dat was supervet juist eraan. Maar dat is dan toch wel heel lastig.”
- “In the beginning we went to make a manifest. Really having this collective idea who we were and what we stood for. And that never came eventually.”
- “We gonna do it, it’s called collectieve verantwoordelijkheid and not waiting for other people to join them.”
- “Ik denkt dat, om even te roddelen, dat ook wel in de kinderen van mokum, dat veel mensen eigenlijk misschien wel teveel alleen maar bezig waren met wat, wat zit er voor mij in. En wat... echt veel te veel. Om gewoon een, want het is goed om een droom te hebben om een soort playground te creëren om je ding te kunnen doen, maar soms ging het iets te veel alleen maar daarom.”
- “Het blijft gewoon moeilijk omdat je ook gewoon een vrienden groep bent en daardoor ook een soort van steeds met persoonlijke dingen naar mekaar zit. Omdat je ook beste vrienden bent en je een beweging probeert, ja.. Denk ik.”

Collective strength and activism slacks and fades as soon as a place was secured

- “Er was gewoon geen sociale controle meer, mensen lieten alles vet lax en passief dr bij staan en daardoor is het denk ik ook uiteindelijk een beetje ingestort. Want op een gegeven moment wordt het gewoon te vies. En zijn er dingen niet meer bruikbaar en gaat iedereen zo half een beetje weg.”
- “Het was gewoon een soort van logeerpartijtje.”
- “Ja het was gewoon een soort van stampertjes, moet je voorstellen.”
- “We gaan een pand kraken dus hebben we twee drie maanden slaapfeestjes. We liggen met z’n allen op drie matrassen naast elkaar, en daar ligt iemand seks te hebben... haha.”
- “Maar ik denk dat het ook heel makkelijk is om, als je een chill plek hebt, te doen alsof het een actie is. Maar het eigenlijk gewoon chillen is.”
- “Terwijl het eigenlijk gewoon chillen is, maar dan in een kraakpand.”
- “Dat heb ik heel erg veel met de kinderen van Mokum eigenlijk, dat ik af en toe denk van; waar gaat het eigenlijk precies om.”
- “As if like, squatting is something for fun...”

Setting-up an provo-activistic group is time-consuming and intensive

- “We moeten wekelijks meetings houden, anders gaat het niet werken.”
- “Ik denk dat als je gewoon ideale hebt, en dat het ook gewoon een beetje wordt onderschat dat het ook moeite kost om daar iets mee te doen.”
- “Voor mijn gevoel was het ook wel dat we best wel jong waren. Nog steeds zijn. En ik denk, ik weet niet ik was... ik had m’n hoofd niet goed genoeg op een rijtje ofzo. Om echt.. uh... dat soort dingen te kunnen organiseren. Zo, om echt vol dr voor te gaan ofzo.”

Activism is tough when you feel like nothing changes and you’re the only one fighting

- “En uiteindelijk merkte ik gewoon dat mijn gemoedstoestand

daar heel erg van achteruit ging, omdat je dan constant, ja, weer realiseert; ja shit het is niet zo. En er zijn op dit moment ook weinig mensen om me heen die er dan strijdlustig voor willen zijn om dat te behalen.”

- Kind van Mokum: “toen je begon met filmen dacht je; nou dit gaat echt de wereld redden, toen waren we een paar maanden later gewoon: wiehie verstoppertje, oke doe! Ja dat is kut.” Presentator: “nee maar op een of andere manier, ik denk ook weetje dat ik daar soort van heel erg naar opzoek ben zo, naar een soort van nieuwe protestgroep. En ik doe het zelf niet, maar ik hoop heel erg dat andere mensen dat doen.” Kind van Mokum: “Ja dat is precies het probleem. Dat is iedereen. Iedereen is zo van: jaa ik hoop dat hier nou echt een protestgroep uitkomt. En we moeten echt iets doen met z’n alle. Dan, niemand doet ‘t.”
- “Er is ook een ding volgens mij, dat heel veel activisten ook gewoon burnouts krijgen, omdat je gewoon het gevoel hebt dat je niks kunt veranderen. Terwijl je wel heel veel doet.”
- “As if like, squatting is something for fun...”

Living ‘outside’ the system gives a sense of freedom and security at the same time

- Als je een week niet doucht en naar zweet stinkt, dan is dat ook niet erg. en... er wordt allemaal niet zo stijfjes gedaan.”
- “Ja, je bent gewoon een mens. En iedereen krijgt een kans om een mens te zijn.”
- “Het was gewoon een hele vrije, op een manier ook een soort zorgeloze tijd ofzo. Omdat je net tussen een soort van echt nog tiener zijn en een soort van iets meer verantwoordelijkheid voelen voor dingen. Net die balans, dat je net een soort van net nog helemaal zorgeloos bent.”

Even if you try to live outside and without the system, you are still dependent on it

- “Ik denk dat mensen gewoon andere prioriteiten kregen. Zoals school of gewoon een steady baan met een steady inkomen dat je niet de hele tijd gewoon geen geld hebt. Dat is gewoon niet fijn.”

When there is a winner there is unfairness

- “Winnaars zijn oppressors.”

H. SUMMARY INTERVIEW JAAP DRAAISMA

Jaap Draaisma is a former squatter, former civil servant for the municipality of Amsterdam, and currently part of multiple action groups. Furthermore, he is the co-founder of 'Urban Resort' an organization that scans the city for empty buildings in order to realize cheap working places. Jaap was part of the so-called 'crash-group' formed in '98, a reaction of the B&W (college of mayor and aldermen) on a manifesto (open letter) signed by squatters and 50 cultural institutions. This group consisted of civil servants and squatters and was set-up to write policies to retain the cultural DNA of Amsterdam. Furthermore, he was involved in the initiation of the BPA policy and the Free Space agreement.

Prospect municipal elections in March

Jaap warns to be cautious of the municipal elections in March 2022. The Expedition Free Space was initiated under the regime of a left-wing coalition, GroenLinks was the leading party for the past four years. Even though Amsterdam has a past of left-winged coalitions, Jaap mentioned that many people are disappointed in the achievements of GroenLinks. He predicts that D66 will be the new leading party and VVD the second biggest party. Therefore there is a possibility that the future of the Free Space Department could be at risk. Therefore, it is important that the department pays attention to this probable future. D66 has a focus on art and culture. Therefore it is probable that they are in favor of the previous BPA policy. The program of VVD focuses on the 'free market' and therefore the commercial market. A Free Space is too free-spirited for a municipality to put under a policy. Furthermore, D66 and VVD will state that facilitating Free Space is something that the municipality cannot live up to.

If this is the case, a possible solution is using the Free Space policy to bring new life to the old Breeding Place policy. The difference between the two policies is mainly the extent the municipality controls and steers the initiative. Furthermore, the Free Space policy aims to be as 'unregulated' as possible, while the BPA policy is suffused with regulations and legislation. Therefore, this new angle Free Space brings to the table can be used to strip the BPA policy from its regulations and legislations. Besides, the BPA policy currently is one-sided and solely focuses on artists. It should broaden its scope to a more diverse audience, for example start-ups. In this way the municipality can focus on generating Breeding Places and make room within the building for Free Space. However, when this will be a strategy, the Breeding Place name should be changed. It has become a negative annotation according to Jaap.

Leeway in regulation - legalize squatting

In this regulated system-world it is important to find space between the legislation. Often initiatives are new and different, there is now box of legislation it fits in. Therefore it is an enormous hurdle for the initiator to make a way through the bureaucratic jungle. In the 'free space' policy it is important that they also aim for finding leeway in regulation. Less regulations in the policy will fasten the process where possible.

In the past squatting was 'legal' because people found loopholes in legislation. For instance with the 'home peace' law. This law protects the squatter when it is already living in the building; putting the right to shelter above illegal squatting. If squatters are caught in the act (within 24 hours), they will be kicked out. After these 24 hours the squatter cannot just be thrown on the street. In this case the municipality must be able to demonstrate domestic peace. This law gave room to stretch the leeway in the law, making squatting 'possible'. Now, however, the regulations and legislation is more strict and clear. Since 2010 squatting is illegal, making it almost impossible to squat a building without being evicted. Still youth are squatting in buildings, in order to find a place to stay and live.

Three solution opportunities:

1. Use Vacant Municipal buildings to create new Free Spaces:

These buildings are often vacant for a longer period of time. Currently squat-keepers stay in those buildings to keep watch and prevent squatting. You have two kinds of municipal buildings; buildings that are already depreciated and buildings that still need to be paid off. The latter unfortunately is often the case. Currently, for these un-paid-off buildings the initiator needs to pay cost-effective rent. This however, is often too high for bottom-up initiatives that do not earn money with what they do. A solution could be asking social-rent for these buildings. This is something that currently does not exist yet. When you set social rent, you have an exploitation deficit. Is it possible to pass this deficit on to future exploitation?

2. Use (temporarily) fallow Municipal land

Currently Amsterdam still has fallow land in some parts of the city. For instance South East, New West, Port City (Havenstad). These pieces of land are vacant for a temporary period of time and now awaiting for their new destination plan. Often the land is already paid off. It could be a perfect short-term solution for temporary initiatives, or temporary as prelude to permanent.

3. Use non-municipal buildings (corporations and hotels)

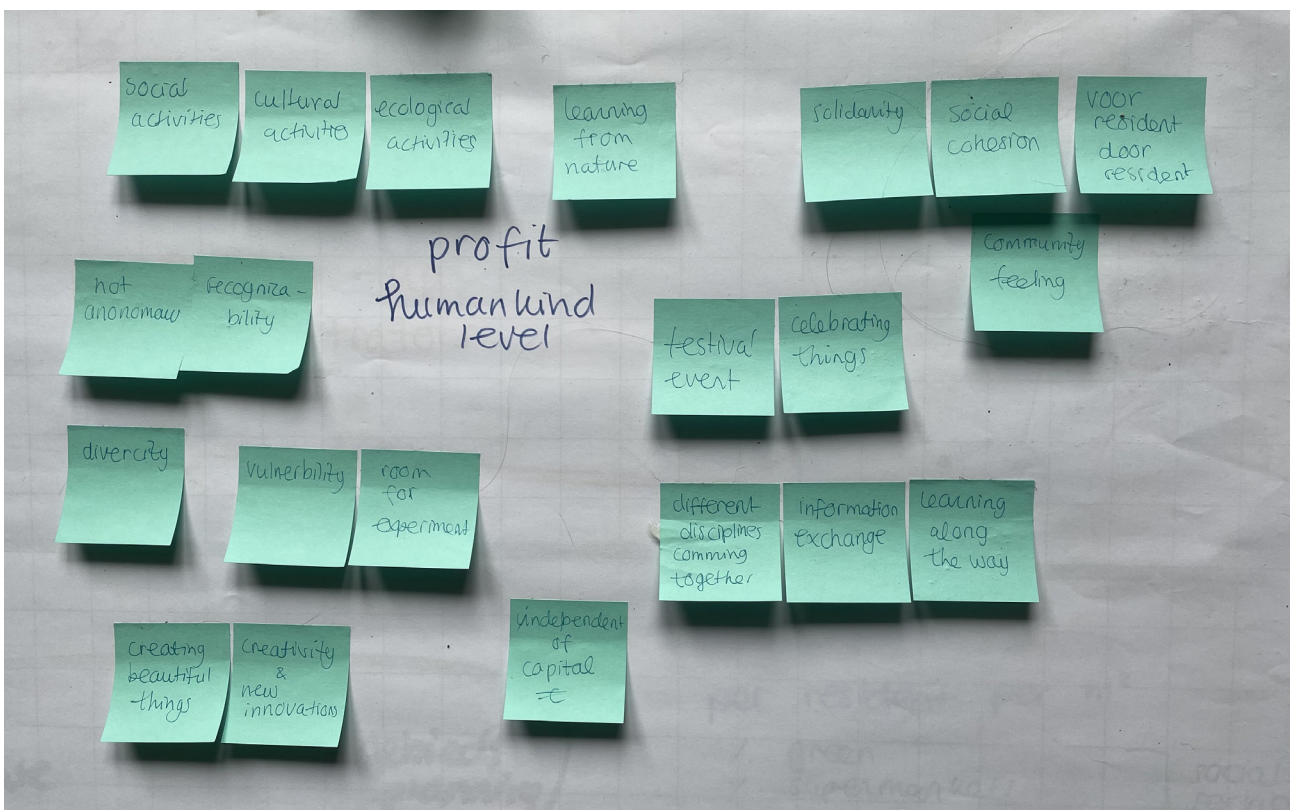
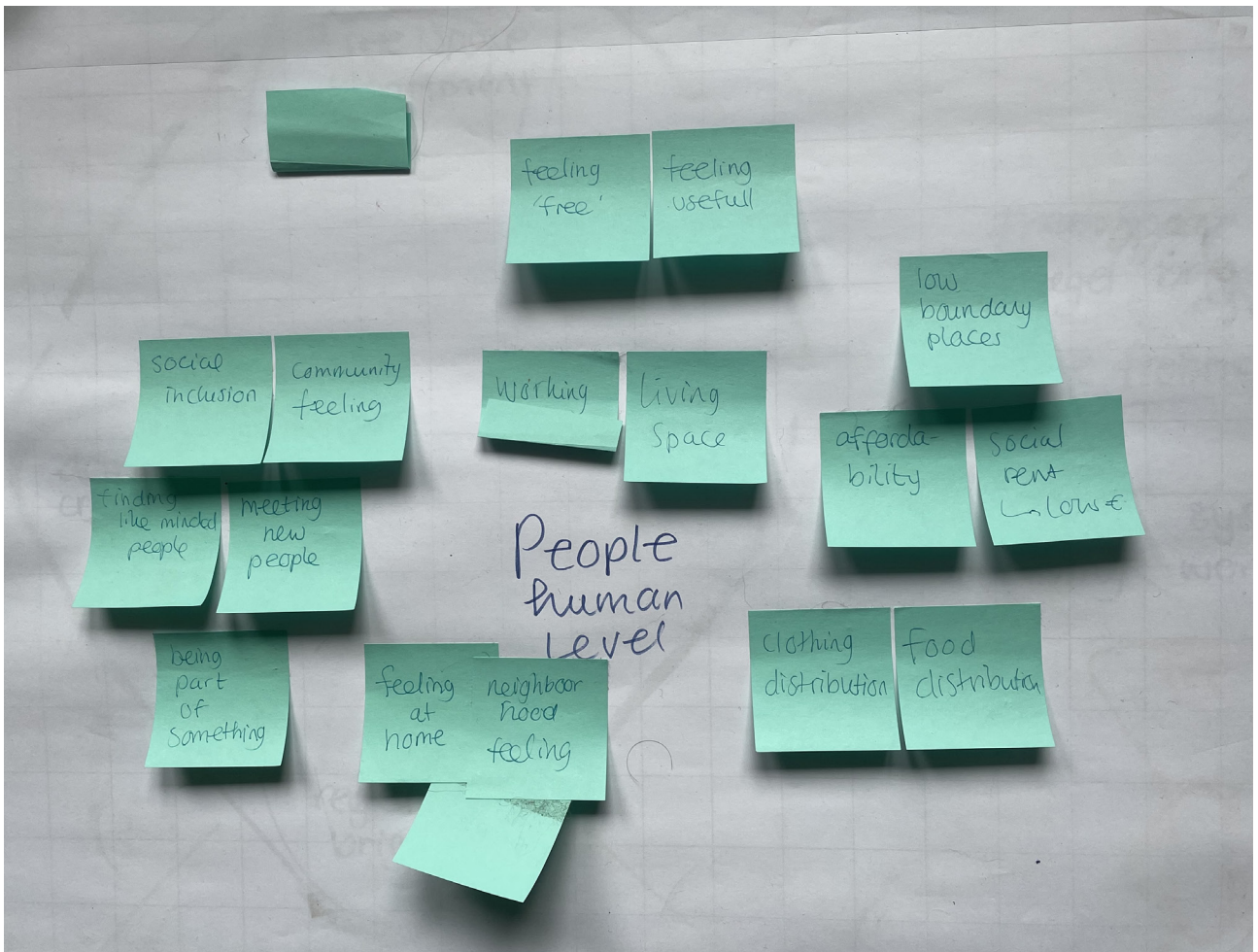
Planty buildings in the center of Amsterdam are vacant and are awaiting sale or demolition. For instance buildings of corporations, who since a new law in 2015 are not allowed to own property. Therefore, they had to evacuate their buildings, which now are often vacant and guarded by squat-keepers and await their new destination plan. The corporation in collaboration with initiators (and the municipality) could make these buildings suitable for free places.

Another entrance is the vacant hotels in the center of Amsterdam. Since the beginning of Corona, various hotels have had to close. Since the municipality is not putting any money more in the facilitation of tourism, these buildings are now vacant. These buildings could perfectly offer (social rent) work-live places. The property owners are willing to sell their building to the municipality, however as a property with a hotel status. Not as a social rent building, since in this case they will lose a lot of money. A solution could be the municipality making up for this financial difference. It costs the municipality money, but at the same time they fight against tourism in the center and give the inner city back to its residents.

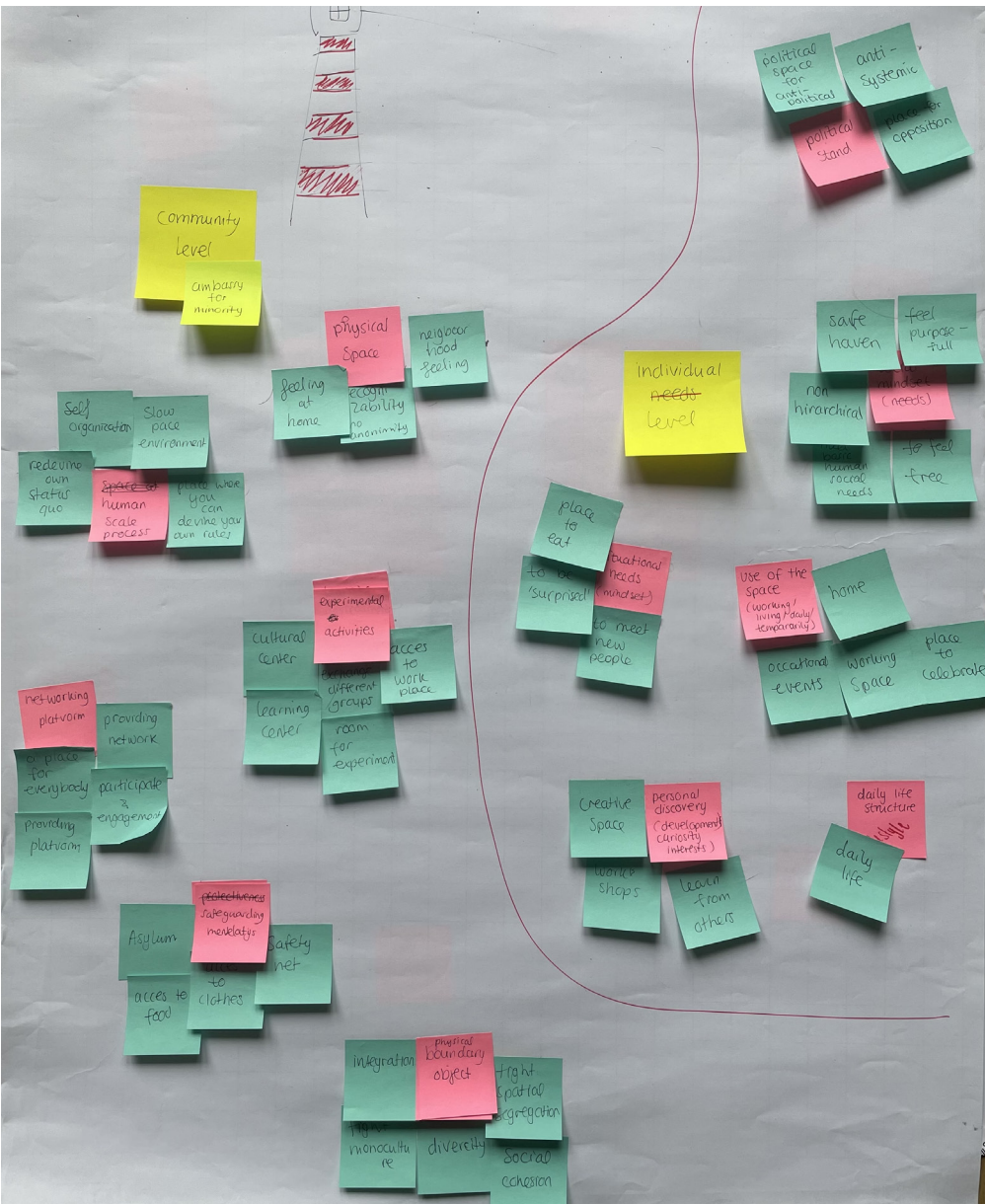
Mindset change (temporary as a prelude to permanency)

The final take-away Jaap mentioned was that there is a need for a mindset change. The current BPA policy is over regulated. The Free Space policy could be used to deregulate and de-organize the current BPA policy. The current BPA policy works with grants, which makes the organization less autonomous. Besides, the initiatives often do not want to be dependent on the municipality. Therefore there should be found another way to offer those initiators possibilities, without making them dependent. Not only on the governance side the mindset should be changed, but also on the initiator side. The initiator must let go of his initial idea of a free place. Even though their idea of a free place is different and cannot be facilitated under the policy of the municipality. If they do not take what they are handed, all subcultural free spaces will gradually disappear. The demand for a permanent place is real, but land is scarce. They should see the temporary offer of the municipality as a first step towards a permanent place.

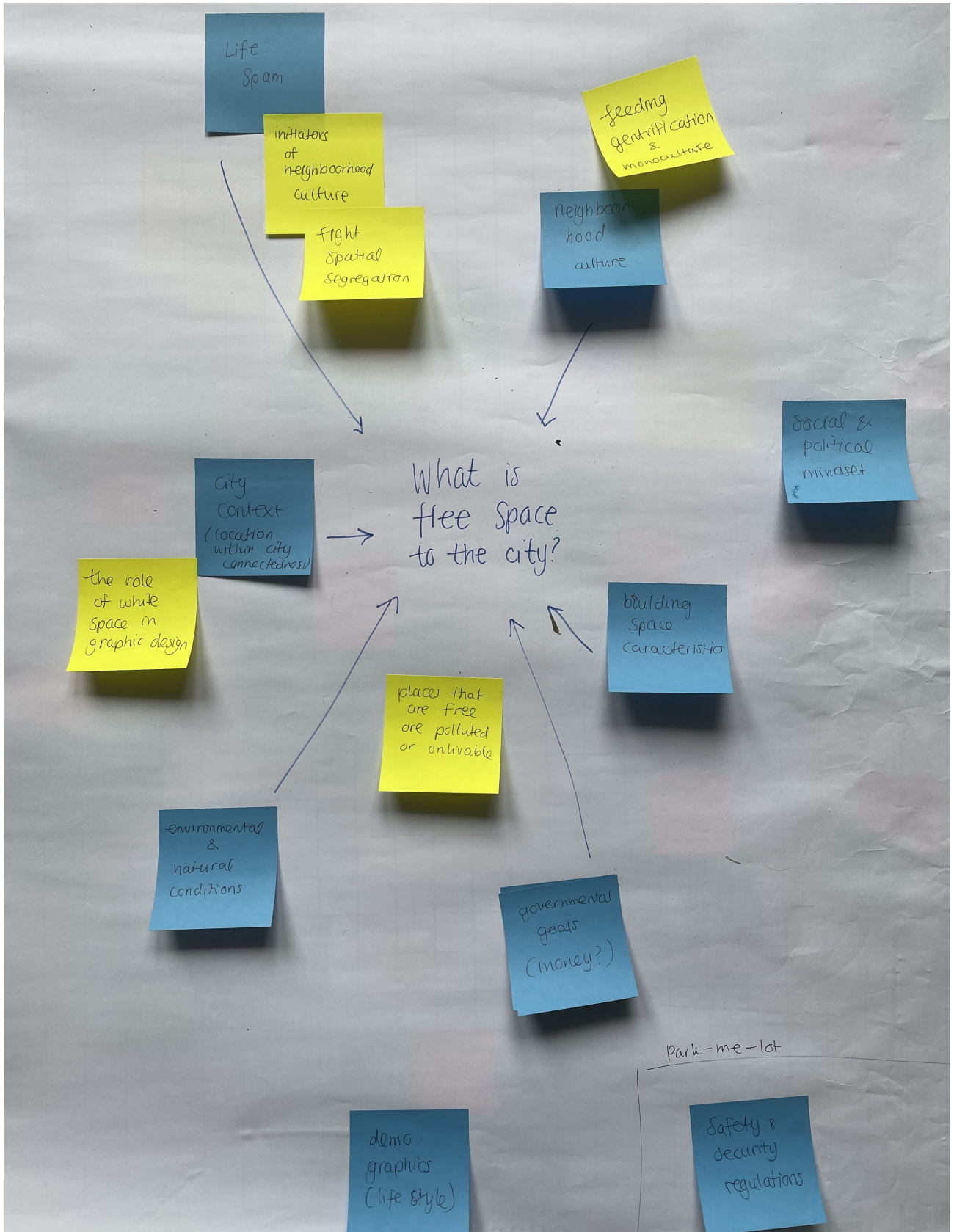
I. REFRAMING CLUSTER DIARY

I. REFRAMING CLUSTER DIARY

I. REFRAMING CLUSTER DIARY

I. REFRAMING CLUSTER DIARY

What is free space for the city?

→ influences & conditions
- that position and influence
- what is free space for the city

neighborhood culture

life space

environmental conditions

social beliefs (status quo)

situational needs (mindset)

physical ~~space~~ place

experimental activities

use of the space

life style

safeguarding mentality

physical boundary object

political stand

personal discovery

human scale process

(de) centralized feasibility

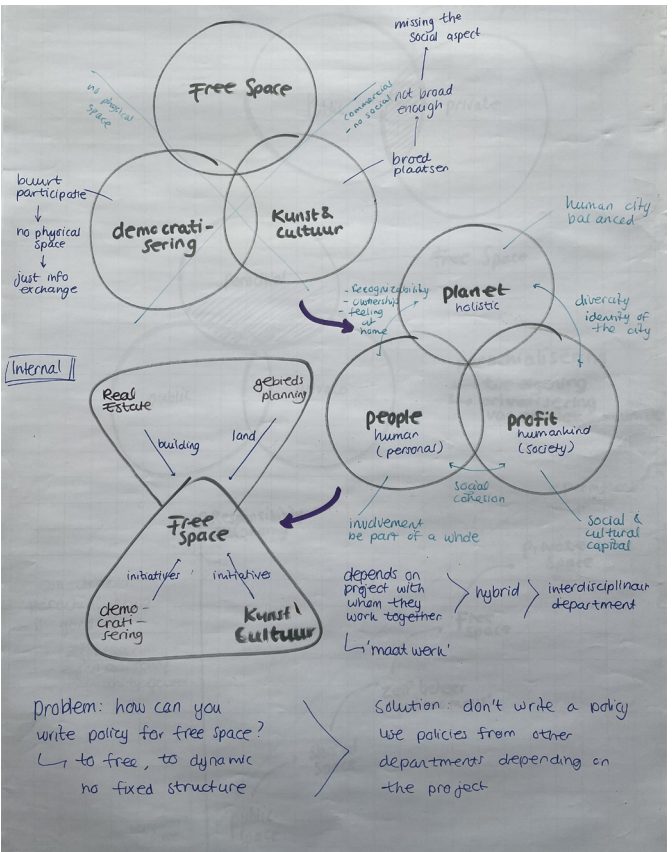
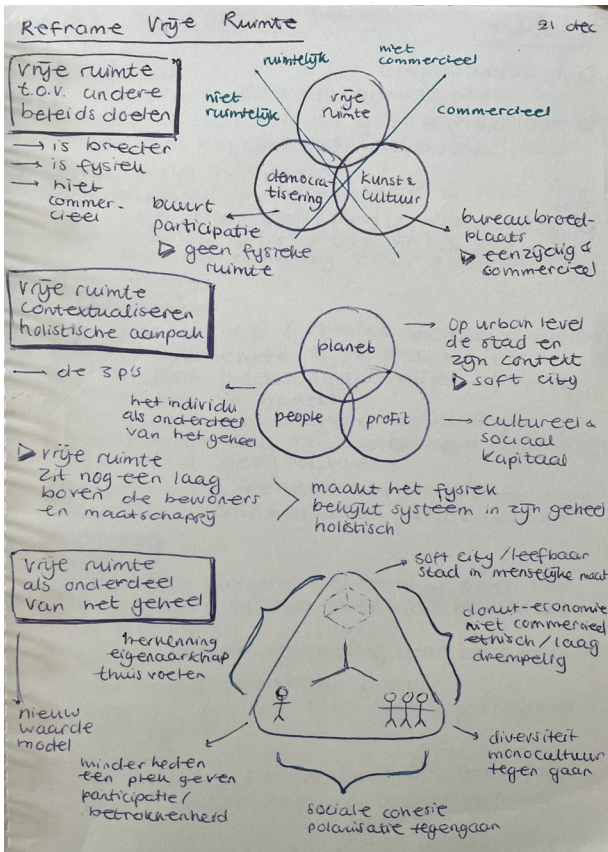
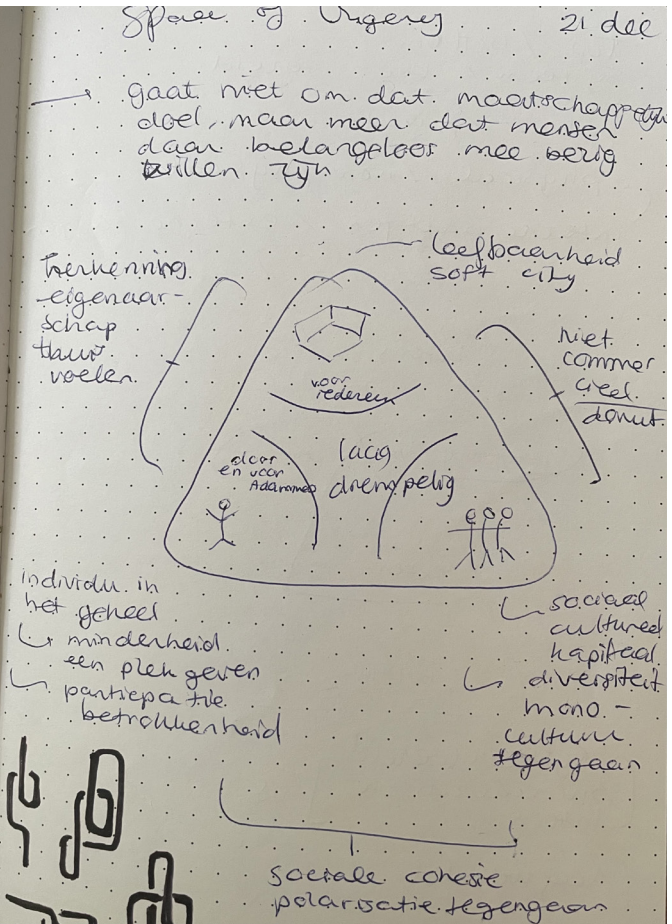
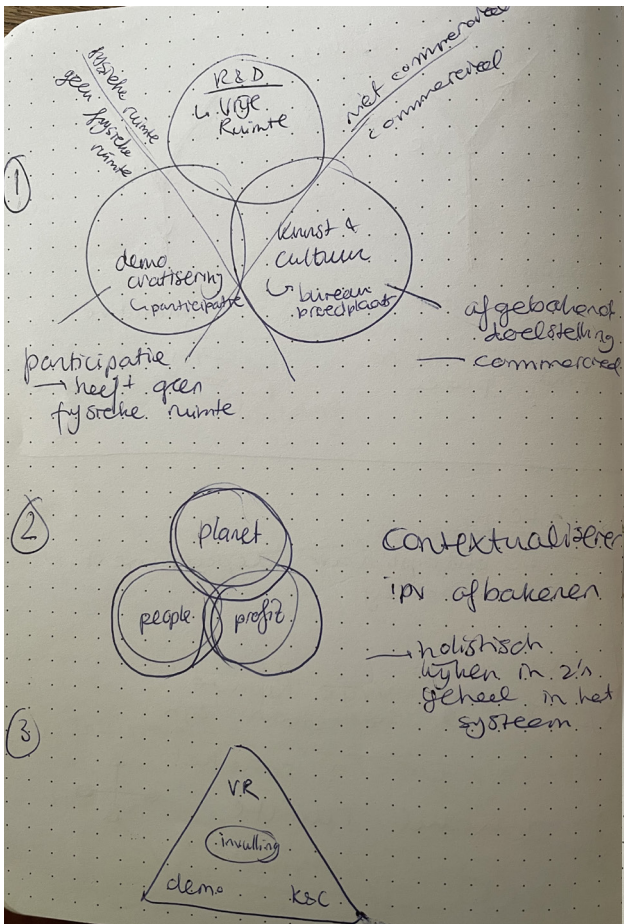
contextual factors that influence

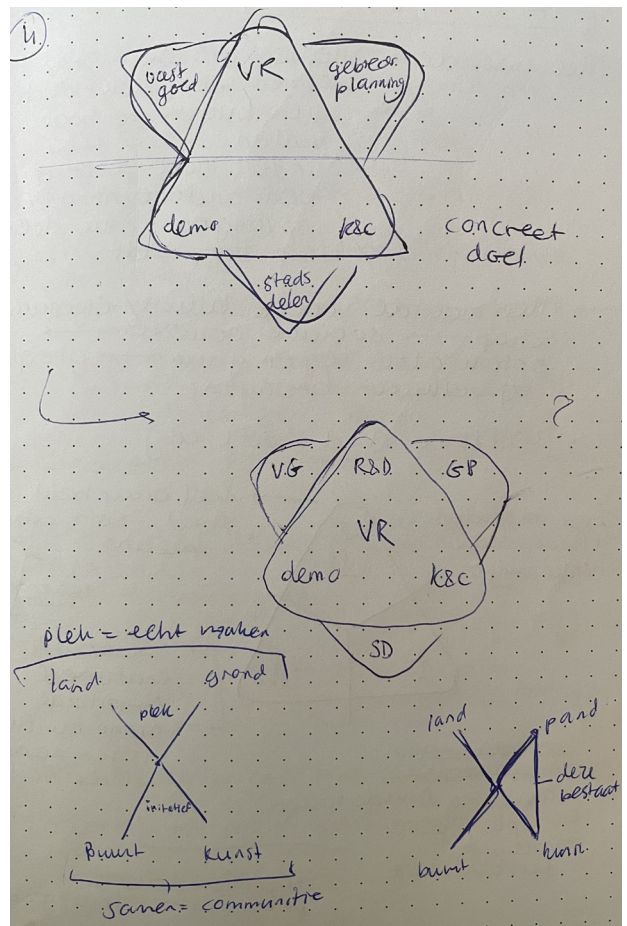
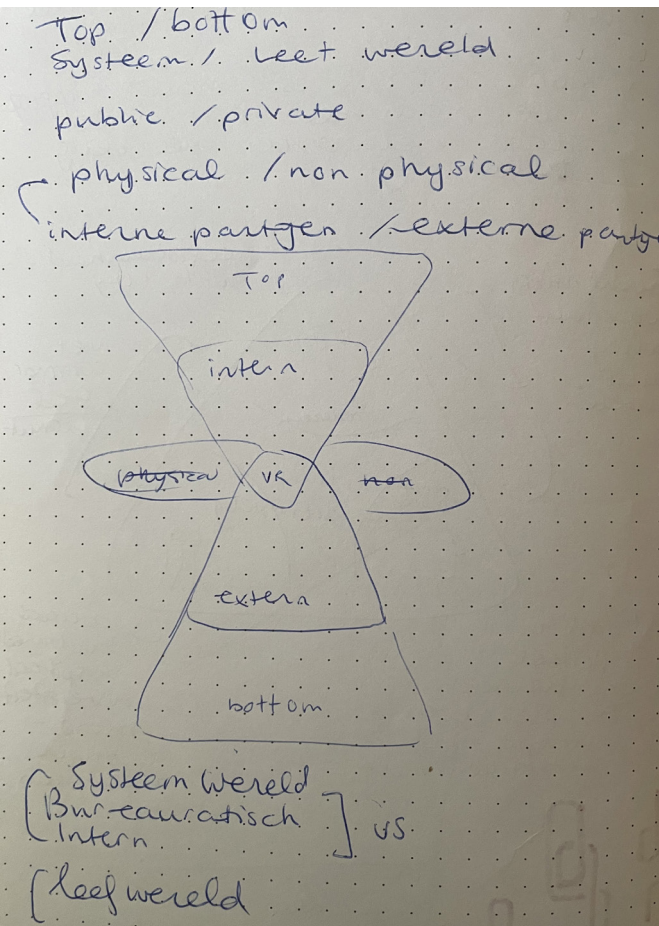
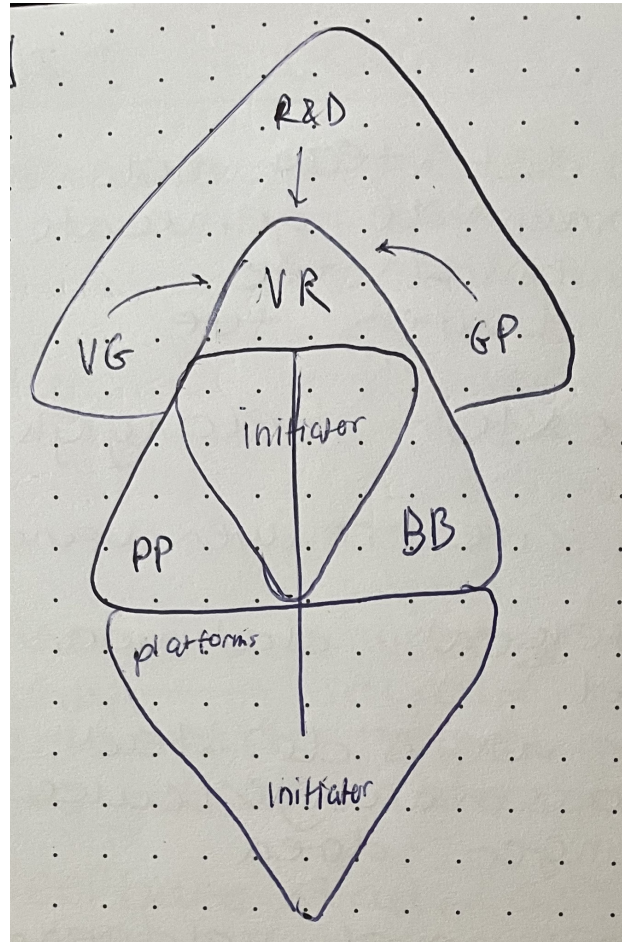
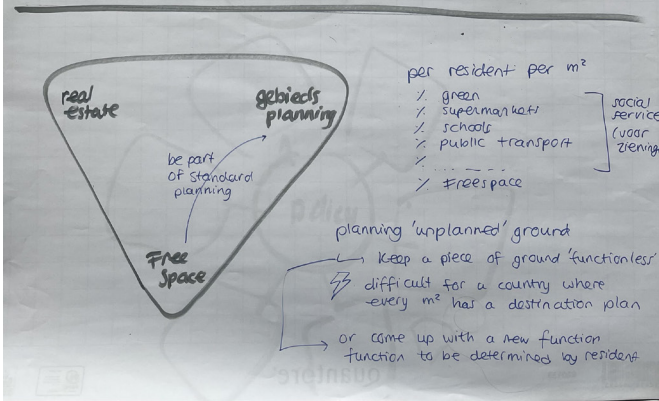
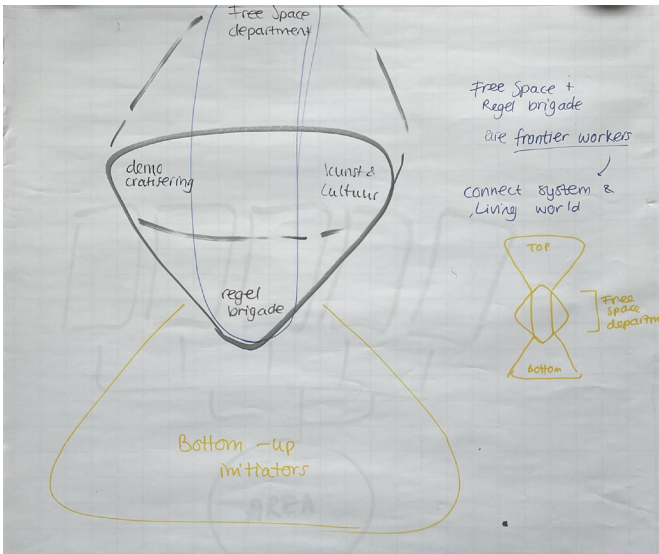
building/ place characteristics

governmental goals

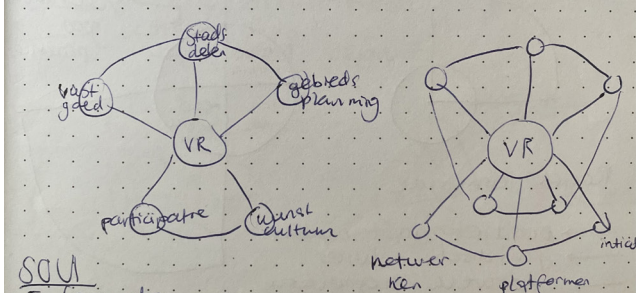
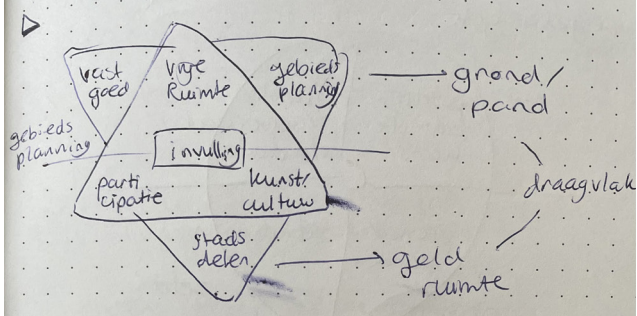
city context

J. REFRAMING SKETCH DIARY

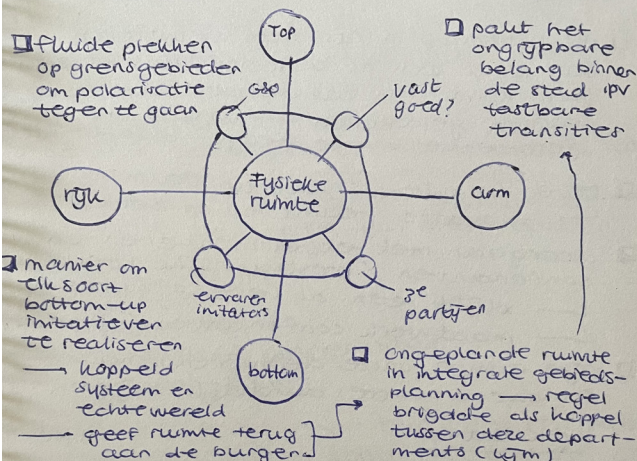

Weekstart 20 dec

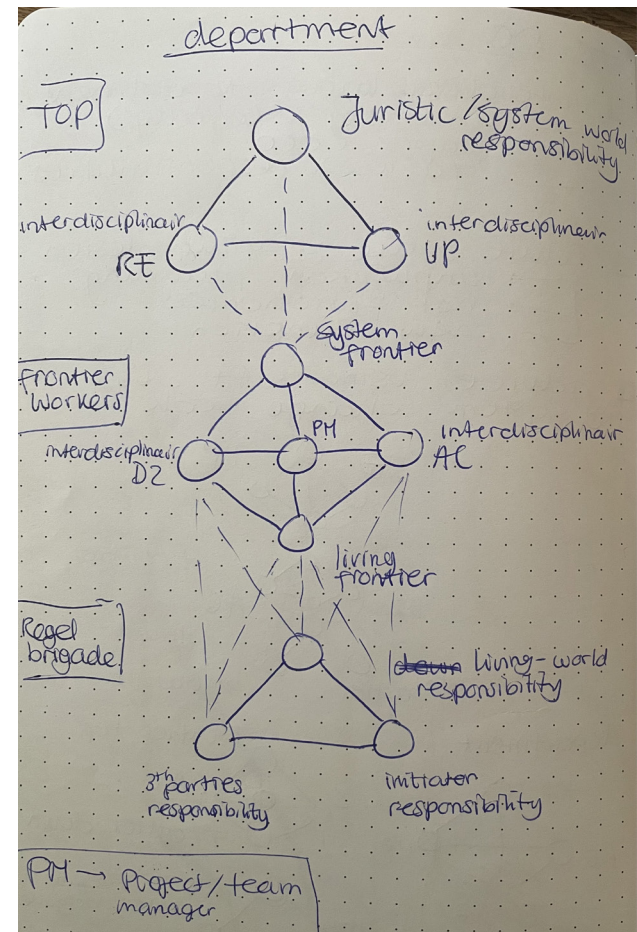
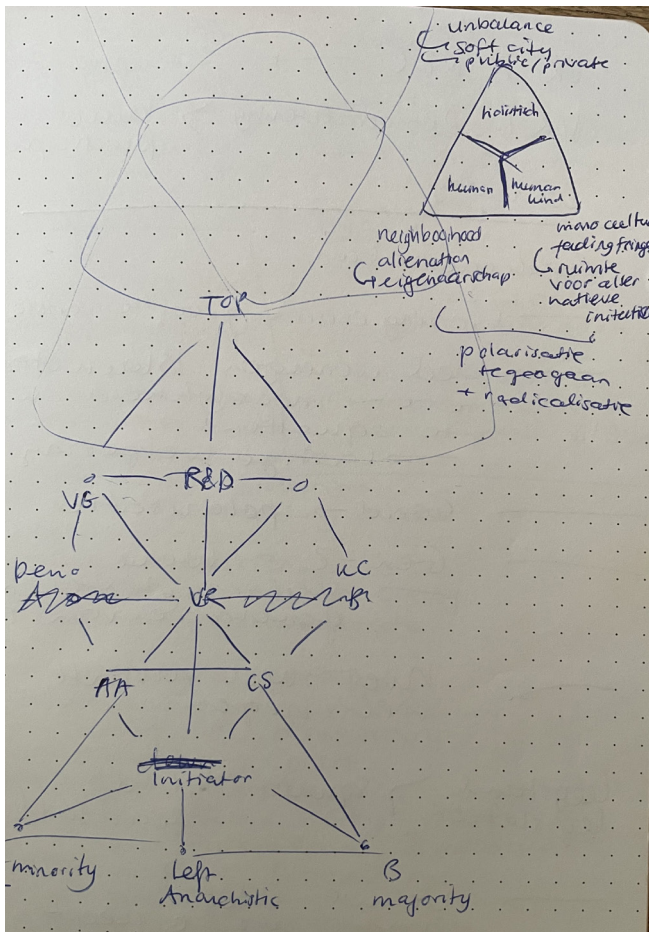

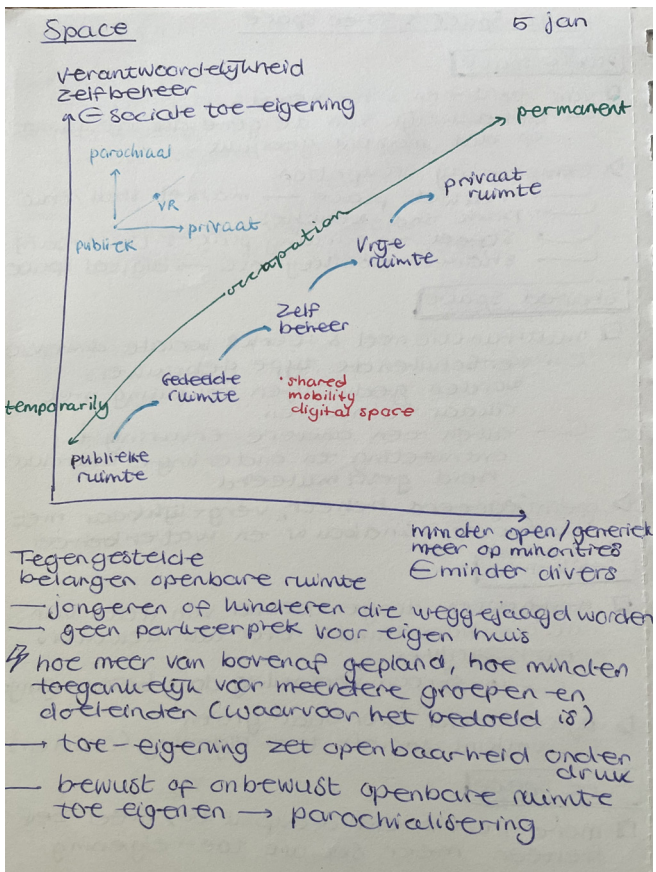
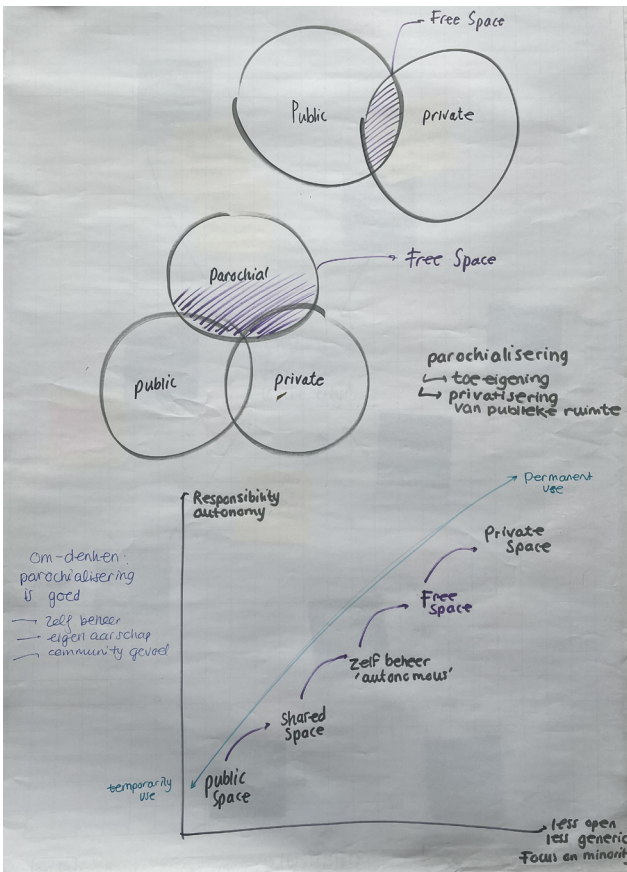
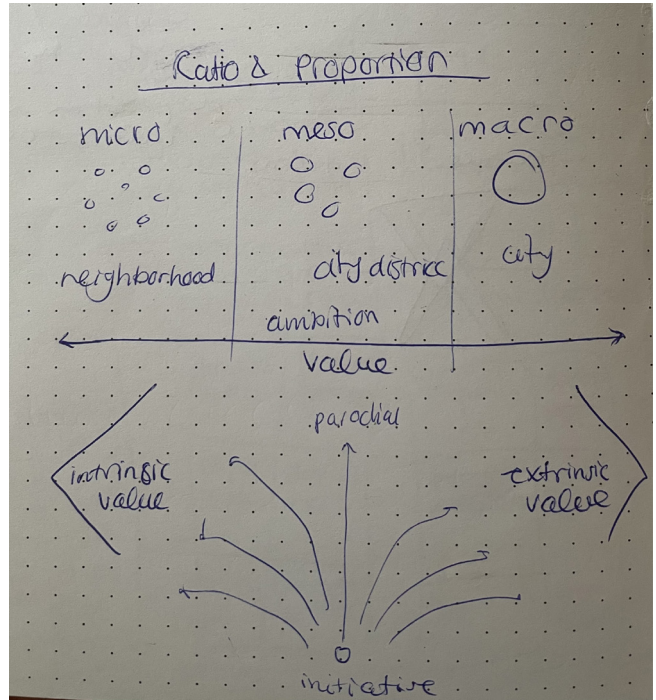
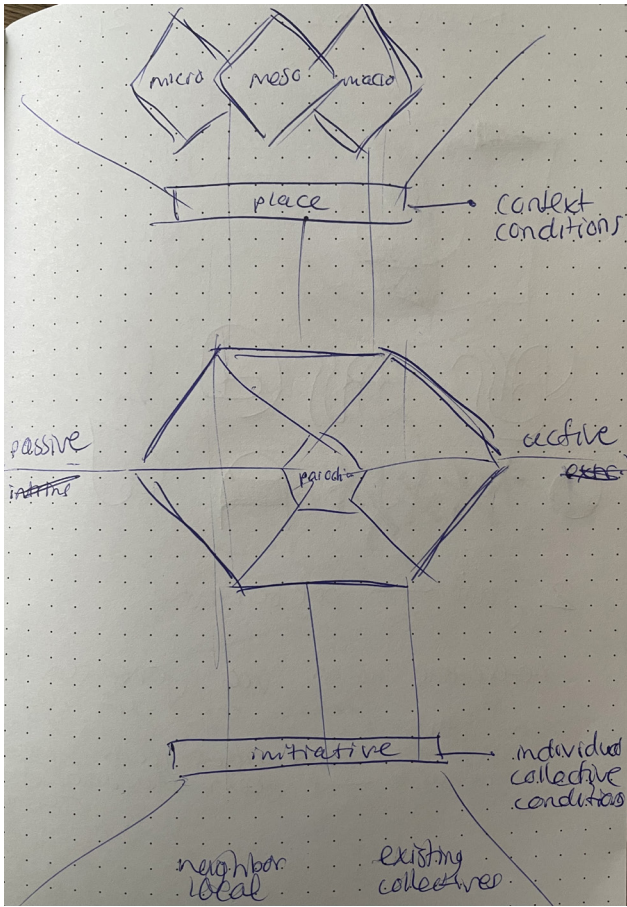
SOU
 Informele tussenpartij / placemaking
 je moet geen tussenpartij hebben
 mobiliserend — wel goed gevoel bij, maar nog niet gezien wat ze gemeente kunnen bieden

Schaal ruimte 30 nov

fluide prekken op grensgebieden om polarisatie tegen te gaan
 pakt het onrijpbare belang binnen de stad ipv testbare transitier
 manier om elk soort bottom-up initiatieven te realiseren
 koppeld systeem en echte wereld
 geef ruimte terug aan de burgers
 ongeplande ruimte in integrale gebieds-planning → regel brigade als koppel tussen deze departments (lym)
 vrije ruimte is ondergedefinieerd dat is juist goed. (boundary objects)
 voor alles dat niet in een gemeentelijk hokje past maar wel waarde brengt
 bepaal je centraal of per locatie een definitie → het is namelijk maatwerk
 regelbrigade is zelflerend systeem
 wet werkt wel/niet
 wethouder beleid vergunning aanvraag optimalisatie
 expert op eigen bureaucratie jingle
 creëren gestandaardiseerde routes
 waan economische waarde geen belang heeft → evenwicht brengen

K. INTERNAL SESSION

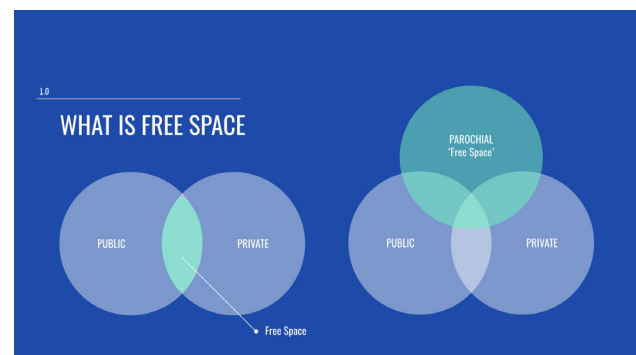
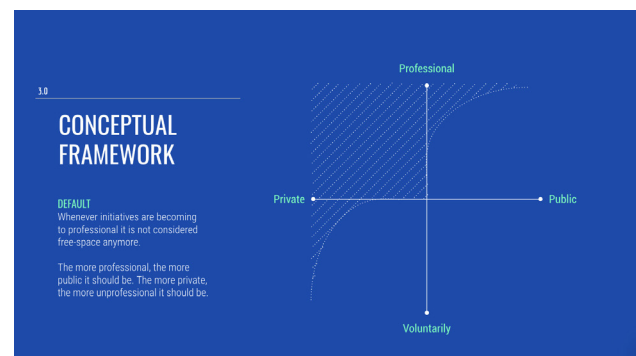
The goal of this collaborative and explorative session was to clarify the conceptual framework of free space. Currently free space is defined with the following keywords; (semi-)public, collective, self-employed (autonomous), democratic and transparent, multifunctional, socially concerned, open and inclusive, non-commercial, spontaneous. Even though the free-space initiators could identify with these keywords and therefore agreed with the terminology. From within the municipality there was still unclear about this definition. Therefore, the question from higher-up was to make this definition more sturdy.

The Free Space team all agreed on the fact that it is hard to describe what a free space actually is, but whenever you enter a free space, you know it. What is it that makes you understand and feel that you are in a free space at that moment. Nasim mentioned that sometimes it is easier to describe what something is not. Therefore the group started with writing down what is not a free space, and after trying to define what it is. Results of this first phase can be found underneath.

Remarkable is that a free space often is initiated by a minority group that does not feel at home in the majority. Therefore they want to create a space initially for themselves but secondly also for others that do not feel at home. It can be concluded that a free space is an open and inclusive space for a minority. If everybody feels at home at the place, it can be concluded that the place does not fulfill its initial purpose anymore. Therefore the keywords public, open and inclusive are only true inside a certain frame. The ask from the municipality to make it an open and public place that provides the so called 'social cohesion' is therefore at odds with the initial reason of starting the project for the initiator.

It can be concluded that a tension field arises here, regarding how public or private a free space is or should be. The group discusses that when a free space is not very public, but tends to be more private. It does not have to be a problem. When an initiative is small, does everything with goodwill for a neighborhood or supports a small group of people, and therefore is not commercially focussed, this is not a problem. However when an initiative becomes more professional, this could raise a problem. Opposite of that is when a free space is considered relatively professional but public and therefore open to a bigger group of people, this no problem is anymore. Therefore it can be concluded that free space is all about the (socially) incentive of the initiator. A 2D framework of these two scales can be found underneath.

In the expedition it is described that a free space is semi-public. But what does this mean from a governance point of view? In order to get a building or piece of land with social-cultural rent, it is required that the institution is open to everybody. Therefore there should be an extent of publicness. However when a building is bought, the ground is often privately owned. At least the land is on loan, but the building is on ground lease. Considering this, together with the fact that minority groups are coming together in these places, but are still welcoming to anybody, it has a similar structure as a church. A metaphor for free space could be that it is the new contemporary atheist church. Therefore, it could be considered that free space is neither public nor privat but parochial. However, opinions about this matter remain divided.

L. SUMMARY INSIGHTS DYNAMICS VALIDATION TEST

Dynamics (playing and interactions)

The session started with a short introduction about the simulation game and the three different rounds. Besides, the team was given the possibility to ask some questions. Here it was also mentioned that the team from now on should empathize with creatives and initiators, step into the role of a possible participant and thereby take off their municipal cap. Furthermore, other preconceptions about the Lot 663 project should be pushed aside in order to obtain a view as neutral and fresh as possible and reconstruct reality to some extent.

The first round started with the participants bringing in problems and ideas regarding Lot 663. On the board there were already five pentagon cards. A blue one represented the lot, with 'Kavel 663' written on it. Four yellow cards that represented the currently four leading implementation ideas (emancipation LGBTQ+ place, social horse coaching, youth educational green place, social and circular off-grid place). Participants could add cards to these ideas with their own input.

IDEATION

Problem and idea generation

The test participants were asked to put their ideas and problems regarding lot 663 on the table (from a true participant's perspective). The test participants started a bit hesitant. After clearly explaining that each card represents either a problem (pink post-it) or idea (yellow post-it), the participants easily jumped into the role of a potential participant. They quickly came up with various ideas and some problems regarding the lot. The test participants clearly used the perspective from a bottom-up participant, using phrases such as "I just want a parking space for my car." or "I need a place to stable my cows." The input the test participants generated was all based on existing input that was initially part of the lot 663 project but got eliminated along the way. The test participants wrote the input in a few keywords and explained what they wrote before adding the card to the board. Organically throughout the process participants built on each other's input. Ideas and problems were juxtaposed or ideas that reinforce each other got put close to one another.

When the participants finished generating input, they got the assignment to collaboratively cluster the input that was laying on the table. They quickly made the decision to cluster the ideas and problems on the basis of similarities in functionality. The clusters were divided in the following categories:

- Social-green space for people and cattle
- Agriculture and sustainable place
- Green education for youth
- Local recreation in nature
- Socially inclusive place
- Live-work for creatives
- Catering
- Reachability problems

Take-away:

Mechanics of the simulation game:

- Clearer rules from the start
- Clustering started naturally already during the idea generation

Functioning of the simulation game:

The ideation and problem generation went smoothly and plenty of ideas were put on the table. However a disclaimer here is that participants already had enough problems and ideas identified during the project. Therefore, the starting point of this prototype test is not comparable with the starting point of a real project.

Voting with soft preconditions

Secondly, the participants got the assignment to vote on the clustered ideas with the voting chips. They were not given specific instructions on how to vote, other than that they should put the chips on the ideas they thought fit the description on the chip. The process of voting went naturally; they understood what to do. Individually they took some voting chips from a big pile at the edge of the table and placed it at the ideas or clusters. There the minimal instructions became visible. The question arose as to whether you should vote for a single idea or an idea cluster. Collaboratively they quickly made the decision to vote for an idea by placing the chip on top of the idea. They voted for a cluster by placing the chip next to the cluster on the table. The minimal voting instructions also became visible when discussing the votes. The participants all used a different amount of chips to vote. Some participants gave the ideas all the keywords they thought fit that idea. Others chose a few they thought were most leading for that idea. When discussing the votes they first validated the ideas on the basis of vote quantity, rather than what the differences between the ideas were. However this resulted in a rather empty discussion. They quickly changed their conversation towards a discussion revolving on the type of soft precondition and the diversity within ideas. The participants concluded that all potential ideas score high on the free space soft preconditions, except for democracy and transparency. They mentioned that this is also reflected in the real situation regarding case Lot 663. This is visible in the challenge the team is currently facing about validating the free space worthiness and the trustworthiness of initiators.

Disclaimer: in the prototype test all participants were already familiar with the soft preconditions. Since those key-words are defined by the team, they understand how to make use of them. Therefore it is possible that in a real situation participants need more explanation about these subjective words beforehand. Furthermore, the action of voting should be clearer instructed or usecases should be made clearer.

Take-away:

Mechanics of the simulation game:

- Clearer rules about how to vote. For example each participant gets a certain amount of each chip at the beginning of the round. The big pile of voting chips makes the session chaotic. Another rule could be that the participant should add a certain minimum and maximum amount of chips to problems.
- The voting chips should be clearly divided by means of their category. In this way it could be aimed to evoke a discussion about differences of preconditions rather than the quantity (for example using different colors)

Functioning of the simulation game:

- The issue about democracy and transparency that came forward in the simulation game is similar to the issues in real-life. However a disclaimer here is that participants probably are biased with pre-knowledge and unconsciously steer the outcome to some extent.

L. SUMMARY INSIGHTS DYNAMICS VALIDATION TEST

LIMITATION

Framing with hard precondition

The participants got the initial assignment to add the boundary cards one-by-one and write or draw the influences of each hard precondition on specific ideas. However, in the prototype test all boundary cards were added to the board in quick succession. In open conversation and plenary dialogues the participants came to the conclusion that all hard preconditions had influence on all possible ideas. Evaluating all the ideas on the same board, would result in a jumble of arrows and lines. The participants commented that it would be more useful to evaluate the ideas one at a time. In this way not the hard preconditions are added one-by-one but everytime a new idea is brought to the middle of the board. However, due to time constraints, it was not possible to apply this new rule. For this reason the participants put the hard preconditions on the sides of the ideas where they had most negative influence on. In this way it was easier to draw the influences on the paper underneath. Throughout this process the participants repositioned the existing clusters in relation to each other. Within the reconfiguration some clusters were grouped. Because of this the differentiation between the clusters got new meanings. Similar to the voting round, challenges came to the surface that are equivalent to the real-life situation. In particular, the division of two camps. One side is more accessible and socially-involved, and the other side more entrepreneurial and therefore economically-involved. However the disclaimer is again that the test participants are biased with pre-knowledge and therefore probably unconsciously steer towards a specific outcome.

Results

Some hard preconditions had minor effects on the ideas. The fact that it is not possible to live at Lot 663, particularly affected the few ideas that revolve around offering shelter to vulnerable groups. Furthermore, new facilities are required to realize this, which increases investment costs and influences feasibility. Reachability, a problem already outlined at the start of the session, did not have a significant impact on individual ideas. Rather than that the construction of a parking space could be included in the ultimately chosen plan for example. The hard precondition lifespan has been completely disregarded, as there is no question of temporality. The ideas that were considered least free space worthy due to their entrepreneurial focus (catering, live-work for creatives), generate enough money to cover the rent but turned out to be most challenging in terms of permits, laws & regulations. This is particularly complicated to justify internally in the municipality that the ideas are actually social free space and are not simply part of the commercial market. The more green and socially involved ideas (green education for youth and local recreation in nature) and considered more free space worthy, do not necessarily have a revenue model. Therefore, they turned out to be challenging to realize regarding covering the rent, rather than laws, regulations and permit application.

The round should have ended with re-clustering and eliminating unfeasible ideas. However, due time constraints, the participants did not get around to this. But when comparing the simulation game with the real project process, it is visible that the clusters that differentiate the most based on financial feasibility are now no longer in the running. Here the cluster 'neighborhood recreation in nature' was too small-scale and not financially feasible. The clusters catering and live work for creatives were too commercially oriented. The four ideas that are still in the running hang in between these extremes. The hard preconditions did influence these ideas, but did not cause big challenges.

Take-away:

Mechanics of the simulation game:

- The boundary cards do not have to be added one-by-one to the board. The ideas however should be evaluated one-by-one in the middle of the boundary cards. For this there should be more than just one underlying board to visualize the influences on the various ideas.

Functioning of the simulation game:

- The issue about legal and financial feasibility (two complementary ideas) came forward in the simulation game. This is similar to the issues in real-life. However a disclaimer here is that participants probably are biased with pre-knowledge and unconsciously steer the outcome to some extent.

VALUATION

Plotting on the multi-value format

The last round of the game was played with significantly fewer test participants. Unfortunately, only two team members were present, others had to continue with their daily work tasks. The previous round should have ended with clustering and eliminating ideas. The distilled ideas as output of the limitation round, would be the input for the valuation round. However, this step was skipped due to time constraints. In order to make the valuation round as effective as possible, a common decision was made to plot only the four leading ideas that were already laid out on the board during the first session. These are also the ideas that are currently in the running and around which the current challenges revolve.

Due to time pressure, the last round was mainly steered by the facilitator. Prior to the session the multi-value format was drawn on a large flip chart sheet on a tripod. The scoring was discussed plenary, but filled-in by the facilitator using colored markers that represented the different ideas. Scoring ideas on certain values went at a fast pace although was a bit of a guessing game. Specifically, the different ideas were scored according to how other ideas were scored. In addition, the values were scored in relation to the scores of other values within the same idea. This makes the format indeed seem to look at values in a relative contextual way, rather than in isolation. The participants scored the values quite easily and organically. A disclaimer here is that the participants (members of Free Space Department) have no interests when defining the scores. In reality, however, the scoring is influenced by the participants' own interests. It is therefore possible that a heated discussion arises when people disagree with certain scores. In that case participants can lack in their objectivity and claim that their ideas score high on every value, which dilutes the intended use of the multi-value format.

Results

The result of the last round shows that two ideas scored relatively high on multiple values of the format whereas two ideas lean more towards one side of the values. The ideas to make Lot 663 a place for emancipation and LGBTQ+ or a social and circular off-grid neighborhood spot, both score high on most values. Although at first glance they seem quite different and have a different focus group, in the format they score quite evenly. Both ideas have high ambitions, however the municipality questions the feasibility of succeeding in every part they aim for. The two ideas that score slightly lower are the ideas regarding horse coaching with a social approach and a free green and educational place for youth. These two parties are at odds with each other in the current process and create a field of tension. It is striking that the model shows that the two ideas score complementary on the values. This can justify the

L. SUMMARY INSIGHTS DYNAMICS VALIDATION TEST

difference in interests; there is a difference in the inherent values that the initiative aims to deliver to the city.

The first comment from one of the participants when seeing the format was that this format is the first round where a translation is made from participants into municipal language. Another remark was that the format can also be used to fill in by individual participants at the beginning of a project process. This will already reveal a lot about personal values and ambitions, at an early process stage. Later in the process, when the collective has been formed, this format could be filled in again to achieve consistency in the shared ambitions and goals.

Take-away:

Mechanics of the simulation game:

- The multi-value format is the first round where a translation is made to bureaucratic and municipal language.
- The multi-value format could be used at the beginning before meeting people to understand their individual ambition, without letting them write a complete project plan
- The score of values were discussed based on other values and other ideas (contextual and relatively)
- Filling in the values went organically, a disclaimer is however that in this test the participants had now particular interests and therefore scored the idea objectively.

Functioning of the simulation game:

- The issue about differences in interests regarding value-proposition came forward in the simulation game. This is similar to the issues in real-life. However a disclaimer here is that participants probably are biased with pre-knowledge and unconsciously steer the outcome to some extent.

L. SUMMARY INSIGHTS DYNAMICS VALIDATION TEST

Questions

- **What is your overall perception of the game?**
- **Which elements of the game are useful?**
- **Which elements need improvement?**
- **Does the game have any potential to support the free space process? Why/why not?**
- **Which round or which part is the most essential?**

Joekenel van der Pijl (project manager)

- Algemene perceptie: leuk, slim bedacht, een goede manier om het gesprek aan te gaan met alle spelers. In mijn ogen ligt het dichterbij aan tegen een 'opstelling' dan een spel: wie staat waar en hoe verhoudt men zich tot elkaar. Juist waar verstoringen (zoals in geval van 663) in het systeem zijn, geeft dat denk ik mooie inzichten en kunnen knelpunten (hopelijk) worden opgelost (maar lig benoemd).
- Bruikbaar: het scoren met de fiches. Wel op letten (als spelleider) dat mensen niet alleen hun eigen belang bedienen, dus 'eerlijk' scoren. Ik kan me voorstellen dat je aan het begin van het spel hierover een instructie geeft of mensen laat 'verklaren' dat ze naar eer en geweten scoren. Het is cruciaal dat het een open gesprek wordt, en niet een onderhandeling. Je zou ook iemand in de groep kunnen aanwijzen die dit bewaakt.
- Verbetering: heldere spelregels zodat mensen weten waar ze in zitten. Juist als mensen belangen hebben, is dat belangrijk. Het kan zijn omdat ik niet alle stappen heb meegemaakt maar waar werk je naartoe? Naar een gezamenlijk besluit? Of breng je alleen dynamiek in beeld? En wat doe je dan met de resultaten, welke waarde krijgt dat binnen het proces van het creëren van Vrije Ruimte?
- Potentie: Ja!. Het is een manier om samen te verdiepen op de bedoeling. Ik had bij 663 graag zo'n tool in handen gehad. We hadden altijd wel het vermoeden dat niet iedereen 'all the boxes' tikt, maar we hadden te weinig in handen om dat goed bespreekbaar te maken. Hier kan het spel bij helpen.
- Beste ronde dat vind ik lastig te zeggen omdat ik alleen eerste ronde heb meegemaakt. Ik ben wel benieuwd hoe die tweede ronde ging!

Alexander van Altena

Ik ben het eens met je algemene conclusie. Het spel werkte goed om informatie uit mensen hun hoofd overzichtelijk en bespreekbaar op tafel te krijgen.

- Als 'spel' vind ik het beperkt, maar dat zou ik zo houden. Ik zie geen waarde in het doorwerken naar een volledige simulatie en vermoed dat de herhaalbaarheid dan ook beperkt zou zijn (wordt maatwerk per casus). Ik hou ook altijd wel van 'spellen' met een simpele set kaarten met vragen die een gesprek faciliteren.
- De verschillende elementen zijn bruikbaar.
- Ik vond het beetje te rommelig in de uitvoering en zou werken met de cirkel rondgaan en een voor een iets neerleggen of verplaatsen en dan aan de groep zeggen waarom je dat doet. Ik vermoed dat je twee of drie keer rond kan gaan voordat er alsnog een free for all ontstaat met bilaterale gesprekjes en individueel allemaal tegelijk dingen neerleggen of verplaatsen. Maar zo een rustig begin per ronde helpt om iedereen mee te laten doen en de bedoeling helder te krijgen, terwijl je toch direct kan beginnen en niet eerst van alles hoeft uit te leggen. Ik vind het op zich goed dat je als facilitator het liet gebeuren, maar iets meer orde in de afbakening van verschillende rondes en steeds heldere stapjes mag wel meer, zeker ook om het in een tijdframe te houden. Dit was een dry-run, dus geen kritiek op de test zelf, die was nuttig om het spel te testen of het speelbaar is en het was bijvangst dat er ook iets inhoudelijks uitkwam., maar is nodig om het speelbaar te maken met een andere facilitator. Ik zou ook een kort

handboek voor facilitator maken en een A6-kaartje met spelinstructies voor de deelnemers, dat ze rustig kunnen lezen voor de start. Meer is niet nodig om te spelen (er zijn dan altijd vragen, maar facilitator kan zeggen gewoon te beginnen en dat het dan vanzelf duidelijk wordt. (en leuker)

- Het is in ieder geval bruikbaar om ambtenaren en professionals te ondersteunen om een casus te ordenen en scoren als groep. Komt meer uit en is leuker dan alleen een vergadering met een agenda. Ik ben wel verbaasd dat het lukt om de vage criteria van Vrije Ruimte werkbaar te maken bij het scoren van initiatieven. Dus het spel ondersteunt een professionele beoordeling. Ik aarzel of het ook leuk is voor bewoners, mijn zorg zou zijn dat mensen met een belang dat teveel gaan opblazen/verdedigen en er paar mensen gaan domineren en er dan geen lol aan is om het gesprek te voeren of bij te moeten wonen
- Dit is een beetje lastige vraag, want geen van de rondes staat op zich. Ik vond het leggen van criteria-fiches het meest essentieel, omdat dat die malle, vage, maar correcte criteria visualiseert en werkbaar maakt, wat past bij je notie van contextualiseren maar niet definiëren. Hielp opvallend om als groep duidelijk te maken/ krijgen wat aan bepaalde initiatieven ontbrak. Alleen om dat te kunnen doen moet eerst de rondes daarvoor, en het levert pas echt iets op met de verwerking op het spinneweb op het whiteboard.

Julian Jansen

- Heel goed en interessant, maakt veel inzichtelijk rond waarden en proces vrije ruimte
- Alle elementen zijn bruikbaar
- Uitleg voor de deelnemers hoe het spel gespeeld wordt als je niet bekend met de onderliggende gedachte achter het spel, de 'spelregels'
- Ja zeker, maakt veel dilemma's en motivaties rond vrije ruimte inzichtelijk
- De confrontatie tussen motivaties en waarden en randvoorwaarden, vooral die vanuit de gemeente. In de praktijk zie je dat de voorwaarden vanuit de gemeenten de onderliggende principes van vrije ruimte zodanig beïnvloeden, dat (een deel van) deze principes nog maar moeilijk stand blijven houden (lage kosten, vrijwilligheid, inclusiviteit e.d.). Het spel kan laten zien waar en hoe dit gebeurt.

Eline Splinter

- Nuttig en waardevol. Zorgt ervoor dat waarden, mogelijke obstakels en knelpunten inzichtelijk en concreet gemaakt kunnen worden.
- Alle elementen! Laatste ronde was ik overigens niet meer bij.
- Instructie/spelregels over hoe het te spelen. Mij staat dat vooral bij over de fiches, en hoeveel je er daarvan plaatst. Ik had de neiging om alleen 'nieuwe' waarden toe te voegen aan wat er al door andere lag – terwijl dat juist niet goed laat zien in welke mate die fiches ondersteund worden door de verschillende deelnemers. Verder lijkt het me dat het hele spel heel veel tijd in beslag kan nemen als je alle onderdelen goed uitwerkt (zeker ook die ronde met die punten over vergunningen etc.) – dus wellicht handig om daar nog wat over te zeggen (alleen belangrijkste bespreken, op hoofdlijnen, na x aantal tijd afronden?)
- Absoluut. Kan als een belangrijke tool functioneren om initiatieven/stakeholders met elkaar te verbinden, en hen een actieve rol te geven om gezamenlijk een plan uit te werken. En ook om de mogelijke knelpunten concreet te maken. Zodat ook duidelijk wordt binnen welke kaders het plan kan werken, en waar de gemeente wel/niet in kan ondersteunen.
- Pfoe, je hebt alle rondes nodig – denk ik. De eerste ronde lijkt mij vooral voor de initiatiefnemers heel waardevol om de samenwerking op gang te brengen; de tweede juist weer ook om het te concretiseren/richting uitvoering te gaan.

M. FACILITATOR GUIDE

Overview document

Preparation checklist

- Prepare overview document
- Prepare exercise instruction sheet

Materials

- Pentagon shaped cards (plenty)
- Voting chips with soft preconditions (100 per participant, 10 of each type)
- Boundary cards with hard preconditions (eight in total)
- Multi-value format board
- Post-its in different colors
- Pencils and pens (different colors)
- Flip-over paper

Aim of the session

The aim of the session is to harvest and generate ideas, understand their feasibility and define a shared focus area.

Agenda

Time (3:30 h total)	Sections	Activities
20 min	Welcome & introductions	
10 min	Briefing the session	Aim, agenda, rounds, and objectives
50 min	Round I - Ideation	1.1 - idea & problem generation 1.2 - clustering 1.3 - voting on ideas 1.4 - open discussion
15 min	Break	Informal conversation
45 min	Round II - Limitation	2.1 - define challenges & opportunities 2.2 - re-clustering 2.3 - open discussion
15 min	Break	Informal conversation
45 min	Round III - Valuation	3.1 - realize multi-value format 3.2 - open discussion
10 min	Wrap-up & closing	Final remarks & questions

Rounds & objectives

- Round I- Ideation (50 minutes)
 - Understanding the issues and ideas regarding the space and free space worthiness
- Round II - Limitation (45 minutes)
 - Understanding the contextual boundaries and the corresponding challenges
- Round III - Valuation (45 minutes)
 - Understanding the collective focus area of the participants

M. FACILITATOR GUIDE

Exercise instruction sheets I

SECTION 1 - WELCOME & INTRODUCTION

Step 1; Make sure all participants feel at ease & introduce yourself

Step 2; Let all participant introduces each other to one another

Step 3; explain and agree on the code of conduct

- *(e.g. everybody is engaged in the session, everybody treats each other with respect, all input is welcome)*

Tip: pick a suitable icebreaker for introducing if needed (5 minutes)

Tip: ask participants to introduce themselves in relation to the space

10-20 minutes - facilitator & participants

SECTION 2 - BRIEFING THE SESSION

EXPLAIN THE AIM/GOAL OF THE SESSION:

Step 1; explain the aim/goal of the session

- *(The aim of the session is to generate ideas, understand their feasibility and define a shared focus area)*

Step 2; explain agenda of the session

- *(e.g. the duration per section and breaks in between)*

Step 3; briefly explain the different rounds and objectives

- *(ideation, limitation, valuation)*

Tip: allow some time for question from participants (5 minutes)

10 minutes - facilitator

M. FACILITATOR GUIDE

Exercise instruction sheets II

SECTION 3 - GAME ROUND I - IDEATION

PREPARATION & MATERIAL

- Pentagon cards (plenty)
- Post-its in different colors
- Pencils and pens
- Voting chips with soft preconditions (100 per participant)

AIMS:

- Generate ideas and problems regarding the space
- Cluster or merge ideas that amplify each other or are complementary
- Define if the ideas are free space worthy

OBJECTIVES:

- Participants understand the issues and ideas of other participants regarding the space
- Participants understand which ideas are similar or can amplify each other
- Participants understand which ideas are free space worthy and which are not

SECTIONS:

1. Introduction by facilitator (5 minutes)
2. Activity 1.1 - Ideat & problem generation (15 minutes)
3. Activity 1.2 - Clustering (10 minutes)
4. Activity 1.3 - Voting (10 minutes)
5. Activity 1.4 - Open discussion (5 minutes)
6. Debrief by facilitator (5 minutes)

M. FACILITATOR GUIDE

ACTIVITY 1.1 - IDEA & PROBLEM GENERATION

All participants write their personal thoughts, ideas, problems regarding the place/space on a post-it, paste it on the pentagon shaped cards and add them to the shared board.

Tip: mention to use different colors for problems and ideas

Tip: ask if the participants can explain the problem/idea when adding to the board

Step 1; explain the activity (aim, action, group formation, and duration)

Step 2; hand-out pentagon cards, post-its, and pencils

Step 3; activity idea & problem generation (brainwriting)

Step 4; Wait until no new problems / ideas are added or when 15 minutes have passed

15 minutes - individual

ACTIVITY 1.2 - CLUSTERING

All participants cluster or merge the ideas that are similar or amplify each other, or problems with corresponding solution ideas.

Tip: the participants should do this collaboratively, make sure every voice is heard

Tip: make sure the clusters do not lose their nuances (rather too many clusters than too little)

Step 1; explain the activity (aim, action, group formation, and duration)

Step 2; activity clustering

Step 3; Wait until no new new clusters are formed

10 minutes - collaborative

ACTIVITY 1.3 - VOTING ON IDEAS

Participants vote by putting min 3 - max 5 chips on an idea cluster. Each participant has 100 chips (10 of each type)

Tip: mention the participants that it is not about the quantity of chips on a cluster, but about the type of voting chip and the differences between ideas and clusters

Step 1; explain the activity (aim, action, group formation, and duration)

Step 2; hand-out 10 voting chips of each soft precondition per participant

Step 3; activity voting on ideas

Step 4; Wait until everybody finished voting

10 minutes - individual

ACTIVITY 1.4 - OPEN DISCUSSION

All participants discuss the voting chips and express what they noticed.

Tip: spark the conversation about free space worthiness

Tip: Ideas and clusters can be reconfigured if this increases free space worthiness

Step 1; explain the activity (aim, action, group formation, and duration)

Step 2; activity discussion

Step 3; Wait until no new new clusters are formed

10 minutes - collaborative

M. FACILITATOR GUIDE

Exercise instruction sheets III

SECTION 4 - GAME ROUND II - LIMITATION

PREPARATION & MATERIAL

- Boundary cards (eight in total)
- Extra pentagon cards
- Post-its in different colors
- Pencils and pens

AIMS:

- Define challenges and opportunities regarding the hard preconditions
- Recluster or merge ideas based on challenges they face
- Define if ideas are feasible, eliminate infeasible ideas

OBJECTIVES:

- Participants understand the contextual boundaries of the place and limits of possibilities
- Participants understand which preconditions interfere with certain ideas (or clusters)
- Participants understand which ideas are feasible and which are not

SECTIONS:

7. Introduction by facilitator (5 minutes)
8. Activity 1.1 - Define challenges / opportunities (20 minutes)
9. Activity 1.2 - Re-clustering (5 minutes)
10. Activity 1.3 - Open discussion (10 minutes)
11. Debrief by facilitator (5 minutes)

M. FACILITATOR GUIDE

ACTIVITY 2.1: DEFINE CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

The boundary cards are added to the board. One-by-one the idea clusters are put in the middle and discussed in regard to the hard preconditions written on the boundary cards. The participants can draw or write on the board underneath to define challenges and opportunities between the cards and the ideas

Tip: make pictures of each idea cluster that is put in the middle

Tip: keep track of time, make sure all idea clusters are handled within the 30 minutes.

Step 1; explain the activity (aim, action, group formation, and duration)

Step 2; hand-out boundary cards, post-its, and pencils

Step 3; activity define challenges and opportunities

Step 4; Wait until no new problems / ideas are added or when 30 minutes have passed

20 minutes - collaborative

ACTIVITY 2.2: RE-CLUSTERING

All participants re-cluster or merge ideas that face similar challenges or amplify each other based on the challenges and opportunities they are facing

Tip: the participants should do this collaboratively, make sure every voice is heard

Step 1; explain the activity (aim, action, group formation, and duration)

Step 2; activity clustering

Step 3; Wait until no new new clusters are formed or when 10 minutes have passed

5 minutes - collaborative

ACTIVITY 2.3: OPEN DISCUSSION

All participants discuss the defined challenges and opportunities and express what they noticed.

Tip: spark the conversation about feasibility

Tip: Ideas and clusters can be reconfigured if this increases feasibility

Step 1; explain the activity (aim, action, group formation, and duration)

Step 2; activity open discussion

Step 3; Wait until the discussion is ended or when 10 minutes have passed

10 minutes - collaborative

M. FACILITATOR GUIDE

Exercise instruction sheets IV

SECTION 5 - GAME ROUND III - VALUATION

PREPARATION & MATERIAL

- Multi-value format board
- Post-its in different colors
- Pencils and pens

AIMS:

- Define the value scores of each remaining idea cluster
- Define differences and similarities between idea clusters
- Choose a joint focus area regarding the shared values

OBJECTIVES:

- Participants understand the certain values that are covered within idea clusters
- Participants understand the differences of clusters regarding delivered values
- Participants understand the shared value and joint focus area

SECTIONS:

12. Introduction by facilitator (5 minutes)
 13. Activity 1.1 - Plot on multi-value format (20 minutes)
 14. Activity 1.3 - Open discussion (15 minutes)
 15. Debrief by facilitator (5 minutes)
-

ACTIVITY 3.1: REALIZE MULTI-VALUE FORMAT

Collaboratively participants decide the value score and plot the remaining idea(s) on the multi value format

Tip: explain participants that it is not about how high the ideas score but where they score (the overall picture)

Tip: make sure the participants remain objectively

Step 1; explain the activity (aim, action, group formation, and duration)

Step 2; hand-out multi-value format, and pencils

Step 3; activity define challenges and opportunities

Step 4; Wait until all remaining ideas are plotted on the format

20 minutes - collaborative

ACTIVITY 3.2: OPEN DISCUSSION

All participants discuss the results of the multi-value format, express what they noticed, determine the shared values and define a joint focus area.

Tip: spark the conversation about a shared focus area

Tip: Ideas and clusters can still be reconfigured if this contributes to the joint focus area

Step 1; explain the activity (aim, action, group formation, and duration)

Step 2; activity open discussion

Step 3; Wait until the discussion is ended or when 10 minutes have passed

15 minutes - collaborative

M. FACILITATOR GUIDE

SECTION 6 - WRAP-UP & CLOSING

Wrap-up & closing

Step 1; Debrief the session

Step 2; Allow participant to add to the conclusion,

Step 3; if necessary, agree on follow-up steps and make an action plan

Tip: make sure that all output is reported, stored or photographed

Tip: all outcomes are valuable, and should be treated with respect

5-10 minutes - facilitator & participants

